

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

Fakulta
tělesné kultury

PŘÍPRAVA OBČANA K OBRANĚ STÁTU A JEJÍ REALIZACE NA STŘEDNÍ ŠKOLE

Diplomová práce

Autor: Ing. Jan Brunclík

Studijní program: Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ
a ochrana obyvatelstva

Vedoucí práce: prof. Ing. Pavel Otřisal, Ph.D., MBA

Olomouc 2024

Bibliografická identifikace

Jméno autora: Ing. Jan Brunclík

Název práce: Příprava občana k obraně státu a její realizace na střední škole.

Vedoucí práce: prof. Ing. Pavel Otřísal, Ph.D., MBA

Pracoviště: Katedra aplikovaných pohybových aktivit

Rok obhajoby: 2024

Abstrakt:

Práce se zaměřuje na oblast přípravy občana k obraně státu a její realizace na střední škole. Její vypracování je založeno na analýze aktuálního stavu přípravy občanů k obraně státu na středních školách Olomouckého kraje. Hlavním cílem této práce je popis aktuálního stavu řešené problematiky a navržení možných přístupů ke zlepšení, zatraktivnění a zefektivnění realizace přípravy středoškolské mládeže k obraně vlasti. Práce stručně nastiňuje historický vývoj výuky branné výchovy v minulosti, definuje legislativní rámec problematiky a popisuje aktéry a procesy související s projektem Příprava občana k obraně státu. Praktická část je zaměřena na popis a realizaci výzkumného (dotazníkového) šetření, přičemž respondenty byli pedagogičtí pracovníci středních škol Olomouckého kraje. Jednotlivé otázky dotazníkového šetření jsou analyzovány a diskutovány. Praktickým výstupem práce je návrh možných přístupů ke zlepšení současného stavu v oblasti rozvoje oboru ochrany obyvatelstva a vzdělávání středoškolské mládeže.

Klíčová slova:

armáda, bezpečnost, branná výchova, ochrana, obyvatelstvo, pedagogický pracovník, příprava občana, rámcové výukové programy, stát, škola, učitel, žák, Olomoucký kraj.

Souhlasím s půjčováním práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author: Ing. Jan Brunclík

Title: Preparation of citizens for the defense of the state and its implementation at a secondary school.

Supervisor: prof. Ing. Pavel OTRÍSAL, Ph.D., MBA

Department: Department of Adapted Physical Activities

Year: 2024

Abstract:

This thesis focuses on the area of the preparation of citizens for the defense of the state and its implementation in secondary schools. Its development is based on the analysis of the current state of the preparation of citizens for the defense of the state in secondary schools in the Olomouc region. The main goal of this thesis is to describe the current state of the relevant problem and to propose possible approaches to its improvement, making it more attractive and effective. The thesis briefly outlines the historical development of military education in the past, defines the legislative framework of the problem, and describes the actors and processes related to the project of preparing citizens for the defense of the state. The thesis consists of two parts: The practical part is focused on description and carrying out of a research (questionnaire) survey, with respondents being pedagogical workers from secondary schools in the Olomouc region. The individual questions of the questionnaire survey are being analyzed and discussed. The practical outcome of the thesis is a proposal of possible approaches to improvement of the current state in the field of developing the protection of the population, and education of secondary school students.

Keywords:

army, security, defense education, protection, population, pedagogical worker, preparation of citizens, framework educational programs, state, school, teacher, student, Olomouc region

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně pod odborným vedením pana prof. Ing. Pavla Otřísala, Ph.D., MBA, uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 18. června 2024

Rád bych touto cestou vyjádřil upřímné poděkování vedoucímu své diplomové práce prof. Ing. Pavlu Otřísalovi, Ph.D., MBA, za odborné vedení, podnětné připomínky, cenné rady, doporučení, trpělivost a čas který mi věnoval v celém procesu tvorby této práce.

Poděkování také patří všem osloveným pedagogům (respondentům) ze středních škol Olomouckého kraje za jejich ochotu vyplnit anketu v rámci sociologického výzkumu.

Dále děkuji všem, kteří mě podporovali a spolupracovali se mnou nejen při psaní této diplomové práce, ale i po celou dobu mého studia.

OBSAH

Obsah.....	7
1 Úvod.....	9
2 Přehled poznatků.....	11
2.1 Bezpečnosti a ochrana obyvatelstva.....	11
2.2 Ochrana obyvatelstva v České republice	13
2.3 Brannost v České republice a historický vzhled do problematiky	14
2.3.1 Historie branné výchovy na školách v období Československa (do roku 1989) 15	
2.3.2 Brannost po roce 1989	20
2.3.3 Novodobá historie přípravy občana k obraně státu.....	21
2.3.4 Shrnutí historického vzhledu.....	22
2.4 Legislativní přehled problematiky přípravy občana k obraně státu	23
2.5 Školský systém České republiky a jeho specifikace v rámci řešené problematiky	24
2.6 Střední školství v Olomouckém kraji.....	26
2.7 Příprava občana k obraně státu v České republice.....	32
2.7.1 Základní narativy k problematice přípravy občana k obraně státu	34
2.7.2 Příprava občana k obraně státu v celorepublikovém souhrnu v roce 2022	36
2.8 Aktéři projektu Příprava občana k obraně státu.....	37
2.9 Krajské vojenské velitelství Olomouc.....	40
2.9.1 Krajský koordinátor přípravy občanů k obraně státu	43
3 Cíle	45
3.1 Cíle práce	45
3.2 Stanovení výzkumného problému a výzkumných otázek.....	45
3.3 Stanovení hypotéz	46
4 Metodika.....	47
4.1 Výzkumný soubor.....	48
4.2 Výzkumný nástroj.....	49
4.3 Předvýzkum.....	49
4.4 Metody sběru dat	49
4.5 Vyhodnocení a zpracování získaných dat	50
5 Výsledky sociologického výzkumu	52

6	Diskuse.....	86
6.1	Výzkumný problém a výzkumné otázky.....	86
6.2	Zodpovězení hypotéz.....	88
7	Návrhy ke zlepšení problematiky přípravy občana k obraně státu	90
7.1.1	Obecné návrhy ke zlepšení problematiky přípravy občana k obraně státu	90
7.1.2	Přínosy a návrhy práce pro oblast vzdělávání v oboru ochrany obyvatelstva ..	94
8	Závěr	98
9	Souhrn	99
10	Summary.....	100
11	Referenční seznam	101
12	Seznam použitých legislativních a normativních aktů.....	106
13	Seznam použitých zkratk	108
14	Seznam obrázků.....	110
15	Seznam tabulek	111
16	Seznam grafů	112
17	Přílohy	114
17.1	Leták – POKOS – další vzdělávání pedagogických pracovníků	114
17.2	Pozvánka k školení pedagogických pracovníků v problematice POKOS	115
17.3	Vyjádření Etické komise FTK UP.....	116
17.4	Informovaný souhlas s vyplněním dotazníku (účastníka, ředitele/lky)	117
17.5	Anketa – dotazníkové šetření	118

1 ÚVOD

Celý svět neustále čelí hrozbám a výzvám souvisejícím s bezpečností a pocitem bezpečí, který je jedním ze základních stavů člověka k tomu, aby se mohl rozvíjet v rámci společnosti a běžně v ní žít. Krize a nestabilita ve světě ohrožují pocit bezpečí od nepaměti. Konflikty patří k lidské společnosti a zřejmě z ní nikdy nevyumírá. Konflikty, války, bitvy, nepokoje, ať už je jejich příčinou cokoliv, je možné je sledovat v různých historických obdobích a kulturních prostředích odjakživa. Stejně tak nevyumírá živelní katastrofy, epidemie či jiné mimořádné a krizové situace.

Jistou nadějí zůstává, že lidská společnost se postupně vždy snažila a snad i bude snažit o rozvoj v tom dobrém a prospěšném ke zlepšení stavu na základě nějaké krize či nebezpečí.

Odjakživa je lidským posláním a cílem budování společnosti s větší mírou prosperity, hmotných i nehmotných statků, celkové hojnosti a vyspělosti lidského společenství. S tím je však spojeno i větší úsilí a lačnost o budování a následné upevňování moci či územní expanzi a tím i vznikající zmiňované konflikty a války. Dále se lidé musí vyrovnávat s projevem přírodních jevů a následky počinání člověka v mnoha odvětví a oblastí lidského života.

Aktuálnost tématu této práce vychází a zároveň jde ruku v ruce se současnou globální situací ve světě. Denně jsme konfrontováni se zprávami, které obsahují záběry z konfliktů ve světě, uprchlických krizí na hranicích států nejen Evropské unie (EU), přírodních katastrof a dalších událostí.

Česká republika (ČR) leží v samém srdci Evropy a aktuální dění v okolních státech, zvláště pak v blízkosti našich východních hranic na Ukrajině spolu se zmiňovanou všeobecnou bezpečnostní situací ve světě přímo ovlivňuje bezpečnostní prostředí a celkovou připravenost obyvatelstva našeho státu. V tomto kontextu nelze stále jen nečinně přihlížet a spoléhat se pouze na spojenectví v různých aliancích a pomoc od jiných států, ale systematicky budovat, připravovat a také neustále udržovat a zlepšovat schopnost české populace v oblasti obrany a ochrany státu ve společnosti.

Potřeba tematiky ochrany obyvatelstva a přípravy občanů k obraně státu (dále jen „POKOS“) v ČR je velice žádaná, potřebná a důležitá. Společnost si stále neuvědomuje vážnost aktuální situace, dokud se jí to bezprostředně nedotýká. Každá populace bude vždy lépe připravena čelit současným i budoucím hrozbám a krizím vojenského i nevojenského charakteru, pokud se bude systém přípravy obyvatelstva moci opřít o zakotvení v legislativě státu, funkční systém vzdělávání a praktickými iniciativami zainteresovaných vládních i nevládních institucí.

Téma problematiky POKOS na středních školách v Olomouckém kraji, které jsem si zvolil a byl jím i vnitřně motivován z důvodu skloubení tří hlavních atributů. Prvním je, že jsem aktivním příslušníkem Armády České republiky (AČR) v důstojnické hodnosti a zároveň absolventem Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově (bakalářský stupeň) a dále pak Univerzity Obrany v Brně

(inženýrský stupeň), tím mám vztah a blízkost k problematice obrany státu jako takové. Druhým atributem je, že delší dobu žiji ve statutárním městě Olomouc a za několik let jsem si získal městu Olomouc a Olomouckému kraji určitý osobní vztah. Třetím hlavním důvodem je, že toho času studuji Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň základních a středních škol (dále jen „ZŠ a SŠ“) a ochrana obyvatelstva na Fakultě tělesné kultury (dále jen „FTK“) Univerzity Palackého v Olomouci (dále jen „UP“) a tím se potenciálně připravuji na možnou další kariéru pedagoga po skončení aktivní služby u AČR. Výše zmíněné oblasti atributy se vzájemně propojují či prolínají ve zvoleném tématu diplomové práce.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

Po roce 1989 se mnozí domnívali, že nastal „konec dějin“. Obyvatelstvo nejenom ČR se mylně domnívalo, že po skončení studené války již nehrozí žádná vážná mezinárodní bezpečnostní rizika. Současná situace ve světě ukazuje, jak se lidstvo mylilo. Hrozby a rizika z nich vyplývající jsou stálou součástí existence lidské společnosti. Funkční stát se musí na tato rizika připravovat, včetně vzdělávání lidí v této oblasti. V současné době se do povědomí občanů ČR dostávají informace, že se současná lidská společnost nazývá jako společnost vzdělanostní a společnost informační. Je asi nezpochybnitelné, aby lidé měli jisté vzdělání a znalosti z oblasti politiky, která může významně ovlivnit jejich životy, ale kterou také mohou ovlivnit svým jednáním a rozhodováním, minimálně u volebních úřadů. Lidská společnost se stále více stává různorodější a do jisté míry i radikálnější. Správa státu a jeho územních celků je stále komplikovanější, což například dokládá vznik stále nových úřadů. I přes růst složitosti státu nadále zůstávají morální kategorie dobra a zla ve své prosté a trvalé dualitě a jednoduchosti (Juříček, 2014).

Společenské nebezpečí vzniká, pokud je něco označeno za hrozbu pro identitu dané skupiny. V Evropě jsou těmito skupinami zpravidla národy, ale v jiných místech světa to mohou být skupiny spřízněné na základě etnicity nebo náboženství (Buzan et al., 2005).

Naše doba je často připodobňována k éře preapokalyptické. Jedním z typů futurologických společností je právě společnost krizová, která je charakteristická tím, že je člověk ohrožen nejrůznějšími hrozbami a riziky, zažívá strach o svoji bezpečnost, o své zdraví, své blízké, ale i majetek.

Krizi lze vnímat jako narušení normálního chodu společnosti či subjektivních pocitů nejistoty plynoucí ze zhoršujících se podmínek existence. V krizích lze jen obtížně předvídat budoucí vývoj, patrné známky nestability, nejistoty, obav atd. Krize lze vnímat i z hlediska časového, tj. zda se krize odehrává v krátkém časovém horizontu (několika měsíců, například politická krize) či z hlediska střednědobého (finanční krize) či dlouhodobého (krize hodnot) (Smolík, 2020).

2.1 Bezpečnosti a ochrana obyvatelstva

Společenská bezpečnost úzce souvisí s tou politickou, ale jde o svébytnou oblast. Z hlediska analýzy mezinárodní bezpečnosti jsou klíčem k porozumění společnosti ty ideje a zvyklosti, jejichž prostřednictvím se jednotlivci identifikují jako členové určité sociální skupiny. To není totožné s politickými organizacemi, které jim vládou, i když jsou dost propojené. Česká republika zaujímá k bezpečnostním tématům odpovědný přístup a v klíčových dokumentech v oblasti bezpečnosti deklaruje význam této problematiky a podporu její realizace. Zvyšování podílu občanů na zajišťování

vlastní bezpečnosti je identifikováno jako jeden z bezpečnostních zájmů státu (Ministerstvo obrany, 2023).

Každý státní občan ČR má v souladu s ústavou zákonnou brannou povinnost dle zákona č. 585/2004 Sb. (Branný zákon), která vzniká občanovi ode dne, v němž dosáhne věku 18 let a končí nejpozději do dne dosažení 60 let. Z této povinnosti vyplývá, že je nutné převážně plnit úkoly ozbrojených sil ČR. Tato skutečnost zahrnuje povinnost občana podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a plnit další povinnosti stanovené tímto zákonem. A dále možnost dobrovolně převzít výkon branné povinnosti a tím se nějakým způsobem dobrovolně zapojit do přípravy k obraně státu, například účastí na vojenském cvičení, pokud si o něj požádá (Parlament ČR, 2004).

Pozornost širšímu zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva a zvyšování úrovně jejich bezpečnosti je pak věnována především v Koncepti ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 schválené usnesením vlády ze dne 21. června 2021, kde představuje jednu ze strategických priorit. Hlavní myšlenkou a klíčovým motivem uvedené koncepce je: připravený občan, připravený stát (MV-GŘ HZS ČR, 2024).

Ústavním pořádkem ČR je stát zavázán zajišťovat bezpečnost svým občanům pro vedení kvalitního života. Za tímto účelem vytváří bezpečnostní systém, který rozvíjí nástroje sloužící k posilování ochrany obyvatelstva. Kvalita odezvy tohoto systému na různé typy hrozeb je podmíněna neustálým rozvojem schopností jeho jednotlivých složek. Celý systém se však neobejde bez odpovědného přístupu občanů státu. Schopnost každého z nás pomoci sobě i druhým významně přispívá ke snižování dopadů mimořádných událostí a krizových situací. Naším závazkem je proto zlepšit podmínky pro budování informovanosti a připravenosti obyvatelstva k zajišťování bezpečnosti své a svých nejbližších (Vláda ČR, 2021).

Jednou z klíčových strategických voleb bezpečnostní politiky každého státu je, jakým způsobem naplní potřebu lidské pracovní síly pro instituce a složky vlastního bezpečnostního systému, obvykle označované jako „personál“ nebo „lidské zdroje“. Možností je více a různé přístupy lze navíc kombinovat, čímž vzniká unikátní a mnohdy neopakovatelný a nepřenositelný národní mix personálního zajištění bezpečnostních funkcí státu a společnosti. Dobrovolnictví je a do budoucna zůstane velmi významným, historicky osvědčeným, ale v Česku dnes jen částečně využívaným zdrojem (Balabán & Pernica, 2015).

Podle Globálního mírového indexu (Global Peace Index), který určuje pořadí států světa v oblasti bezpečí, je Česká republika hodnocena jako 8. nejbezpečnější země světa. Důvodem je, že ČR má obecně nízkou míru kriminality, velmi dostupnou zdravotní péči včetně nemocnic v každém větším městě a oproti jiným zemím světa má ČR málo přírodních katastrof v celosvětovém srovnání (Mets, 2023).

2.2 Ochrana obyvatelstva v České republice

Ochrana obyvatelstva už není vnímána pouze v mezích vytýčených definicí v zákoně č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ale reflektuje probíhající nebo předpokládané vývojové trendy a akceptuje možnost vzniku neočekávaných událostí s významnými dopady na společnost. Na ochranu obyvatelstva je nahlíženo širším pohledem a je chápána jako systém prevence, připravenosti a odezvy vůči mimořádným událostem a krizovým situacím, jehož cílem je ochrana životů, zdraví, majetku a životního prostředí. Aktéry jsou orgány státní správy, územní samosprávy, právnické a podnikající fyzické osoby, ale také samotní občané (Vláda ČR, 2021).

V souladu s dokumentem Bezpečnostní strategie ČR, která byla vydána v roce 2023, Ministerstvo vnitra (MV) zajišťuje odolnost státu a společnosti ve vztahu ke krizím nevojenského charakteru. Koordinuje systém krizového řízení pro nevojenské krizové situace s cílem posílit odborné zázemí pro plánování, přípravu, koordinaci, a sjednocení postupu orgánů veřejné správy a soukromých subjektů. V reakci na změnu bezpečnostního prostředí budou vytvořeny legislativní podmínky pro zpracování jednotné krizové dokumentace státu a budou dále rozvíjeny nástroje pro podporu krizového řízení, zejména národní informační systém krizového řízení (Ministerstvo zahraničních věcí, 2023).

Odolnost kritické infrastruktury je zásadním předpokladem pro zajištění nezbytného chodu státu. V návaznosti na přijatou legislativu EU vláda zohlední vývoj v oblastech ochrany kritické infrastruktury, aktualizuje kritéria pro určování kritické infrastruktury, posílí práva a povinnosti státních orgánů a subjektů kritické infrastruktury. Zajistí také legislativní propojení kritické a kritické informační infrastruktury. Tímto dojde k optimalizaci systému krizového řízení a posilování odolnosti státu a soukromých subjektů při zvládnutí krizových situací.

Je nezbytné rozvíjet systém ochrany obyvatelstva s ohledem na trendy v bezpečnostním prostředí a socioekonomickými vlivy, a dále také s přihlédnutím k akceptaci možnosti vzniku neočekávaných událostí s významným dopadem na společnost. Za tímto účelem vláda podporuje organizační, materiální a finanční zabezpečení opatření ochrany obyvatelstva, včetně podpory dobrovolnictví. Vláda současně podporuje rozvoj systému přípravy obyvatelstva, který vytváří podmínky pro odpovědný přístup a správné chování obyvatelstva jako významného faktoru při prevenci i snižování dopadů mimořádných událostí a krizových situací. Ministerstvo vnitra dále koordinuje integrovaný záchranný systém a usiluje o zlepšování podmínek pro akceschopnost všech jeho složek včetně jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, za účelem jejich většího zapojení do řešení mimořádných událostí a plnění úkolů ochrany obyvatelstva.

Česko aktivně buduje nevojenské předpoklady obranyschopnosti, především ty, které vyplývají ze závazků v Severoatlantické alianci (NATO) v oblasti posilování civilní nouzové připravenosti a odolnosti státu a společnosti. Podobně aktivní je Česko při rozvoji a využívání mechanismu civilní ochrany EU při prevenci, připravenosti a reakci. S tím také souvisí zajištění podmínek a prostředků ochrany obyvatelstva. Česko tímto posiluje své schopnosti zvládat všechny typy mimořádných událostí a krizových situací (Ministerstvo obrany, 2023).

2.3 Brannost v České republice a historický vhlad do problematiky

České země byli vždy „křižovatkou Evropy“. To znamená, že pokud chtěli čeští občané vojenskou a politickou svobodu, museli čelit mnoha vojenským konfliktům. Česko obklopovalo mnoho států, a proto bylo zmanipulovatelné a snadno podmanitelné. Ovšem možnost manipulace přicházela i z vnitřního působení, kdy mohla být omezena a potlačena svoboda lidu. Z tohoto důvodu byl lid připraven bojovat s nepřítelem pro svou nezávislost. Byla vytvořena lidová brannost, což se dá chápat jako organizované myšlení lidu proti všem formám násilí.

Velmi výrazným projevem české brannosti byla husitská revoluce, kde ožily tradice a občané bojovali za svá práva. V následných osvobozovacích bojích českého a slovenského lidu se staly husitské tradice mocnou silou. Na husitství navazovalo národní obrození, kde vzrůstal odpor vůči germanizmu a absolutistickému režimu. Vše vyvrcholilo povstáním lidu v roce 1848, které bylo potlačeno, ovšem lze ho považovat za prozatímní vyvrcholení české brannosti (Pavlík, 1981).

Na začátku je potřeba uvědomit si smysl předmětu branná výchova, která není závislá jen na teorii, ale současně jde alespoň o částečné pochopení podstaty a logiky politického, ideového, ekonomického a vojenského vývoje českého státu.

Přípravy občanů na obranu státu by v současném pojetí nemělo být zaměňováno s dříve používanou brannou výchovou, která hrála v historii státu vždy důležitou roli. Určitě je potřeba vysvětlit jaký je hlavní rozdíl mezi těmito pojmy. Příprava občanů na obranu státu nemá ideologický ani politický podtext, ale zdůrazňuje mírové řešení krizových situací a diplomatický přístup. Takže ideologicko-politický podtext, který převládal v dříve užívaném pojmu branná výchova je tím hlavním rozdílem.

Je-li nutné se problematikou zabývat a získat širší přehled, musí dojít ke studiu historie uvedené tematiky. Níže je stručně popsán postupný vývoj branné výchovy v tehdejších dobách Československa až po aktuální stav projektu POKOS. Stručný náznak vývoje branné výchovy je uveden v přehledné tabulce níže (Tabulka 1).

Tabulka 1*Přehled branné výchovy a vzdělávání k obraně v českých zemích*

Časové období	Zákonná legislativa	Obsah výuky
Habsburská monarchie	Ministerské výnosy z roku 1915	Vojenská příprava s taktickými pochodovými cvičeními v němčině a vojensko-vlastenecká výchova (oslavování panovnického rodu, připomínky vojenských úspěchů)
První republika	Zákon č. 184/1937 Sb., o branné výchově	Výchova mravní (vlastenectví, povědomí o armádě, rozvoj charakteru člověka), nauková (branné akcenty) a tělesná (rozvoj zdatnosti)
Od konce války do roku 1973	Zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově; Zákon č. 40/1961 Sb. Zákon o obraně Československé socialistické republiky	Taktická příprava, střelecká příprava, řády československé branné moci, branný zeměpis, spojovací příprava, zdravotnická příprava a civilní ochrana
Jednotný systém (1973-1999)	Zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově, ve znění pozdějších předpisů	Výchova k marxismu-leninismu, ateistická výchova, výchova k socialistickému vlastenectví a proletářskému internacionalismu, mravní výchova k socialismu a komunistickým ideálům, estetická výchova, pracovní výchova a tělesná výchova
Po roce 1989	Zákon č. 222/1999 Sb., o zajištění obrany ČR	Problematika obrany státu se převážně začlenila do osnov občanské výchovy, zeměpisu, dějepisu a výchovy ke zdraví.

Poznámka. Zdroj vlastní, na základě www.army.cz

2.3.1 Historie branné výchovy na školách v období Československa (do roku 1989)

V průběhu 20. století byla Evropa na pokraji válečných konfliktů a jednotlivé státy si uvědomovaly potřebu rychlejšího výcviku vojenských jednotek. K dosažení daného cíle bylo potřeba začlenit systém přípravy i mimo oblast armády, tedy na civilní obyvatelstvo. Tento systém přípravy ještě zdaleka nenaplnil obsah výuky, která by byla efektivně začleněna do školního systému, ale sloužila jako předvojenská příprava, a to především v oblasti fyzické připravenosti a základů ideologie státu pro mládež.

Jako první snahou o zavedení branné výchovy do škol byl vydán zákon č. 193/1920 Sb., branný zákon republiky Československé. Vznik tohoto zákona a vše co předcházelo výstižně popisuje článek s názvem: Branný zákon z roku 1920. „Aby se vlk nažral a koza zůstala celá“ (Kykal, 2020).

Mezi první formy výchovy (výuky) v oblasti branné výchovy, jehož i průkopníkem je i zakladatel tělovýchovné jednoty Sokol Miroslav Tyrš.

Organizace, které se následně staraly o vedení mládeže v oblasti branné výchovy, byly především sportovní svazy jako Dělnická tělocvičná jednota, Sokol nebo Orel a jiné, které v té době patřily mezi nejpočetnější tělovýchovné organizace. Došlo tedy k pomalému začlenění branné výchovy do systému školní výuky, která byla následně implementována do předmětu tělesné

výchovy, a to převážně jako předvojenská výchova. Jelikož se tomuto způsobu výchovy nijak zvlášť nepodařilo rozvíjet morální a rozumové vlastnosti, došlo postupem času převážně na vojensko-tělesná cvičení. Toto smýšlení přetrvávalo i v poválečných letech, kdy byla branná výchova, resp. tělesná výchova považována za pouhou fyzickou přípravu obyvatel, tzn. svým zaměřením, nejednotností a dobrovolností se jevila jako nedostatečná (Musil, 1988).

Trnka (1937) uvádí, že by se mělo právě dlouhodobým působením docílit nejlepších výsledků. Mládeži, která opustí národní školu, aby vkročila do života, se již nikdy nedostane tak systematického působení jako na národní škole. A má se za to, že i vzhledem k vývojovým fázím, kterými dítě prochází na národní škole, je na to doba mimořádně vhodná. Samostatná psychologie nám ukazuje, že právě v dětském věku je nejlepší toto působení, a proto bude třeba právě v dětství, a ne v dospělosti tvořit základy mravního charakteru.

V období před druhou světovou válkou byly již do osnov některých předmětů vkládány prvky občanské nauky a mravní výchovy, vědomosti a dovednosti v oblasti vlastní bezpečnosti a samozřejmě tělesná výchova.

Ve 30. letech 20. století došlo k výrazné změně bezpečnostní situace, zejména s nástupem nacismu a Adolfa Hitlera k moci v Německu. Československá vláda vnímala tento vývoj jako přímé ohrožení státu, což vedlo k potřebě adekvátní reakce. Mezi opatření patřilo například budování ochranných pevností a opevnění, vyhlášení všeobecné mobilizace a prodloužení vojenské služby. K tomu byl také zaveden Zákon o branné výchově, který podporoval obranné přípravy a zvyšoval obranyschopnost země.

Nebezpečí ze strany německého fašismu si začali uvědomovat všichni pokrokově myslící lidé. V tehdejší státě se začalo formovat široké hnutí, jehož hlavním cílem byla obrana republiky. V roce 1934 byla zřízena Nejvyšší rada obrany státu a prodloužena délka vojenské prezenční služby, na hranicích se budovala obranná zařízení a byly uzavřeny spojenecké smlouvy s Francií a SSSR (Svaz sovětských socialistických republik). V oblasti branné výchovy byl v roce 1933 ustanoven Výbor pro zvýšení brannosti lidu, ve kterém se postupně sdružilo celkem 35 organizací. Jeho cílem bylo integrovat snahy o zavádění branné výchovy do dobrovolnických organizací a spolků, které by připravovaly mládež pro obranu tehdejší buržoazní republiky. Také ve školství si pokrokoví učitelé začali uvědomovat mezinárodní situaci a výsledkem bylo široké hnutí za zavedení branné výchovy do škol. Již v roce 1934 a 1935 byly upravovány učební osnovy některých vyučovacích předmětů v tom smyslu, že do nich byly vkládány prvky mravní a občanské výchovy. Tělesná výchova byla doplňována o cvičení v přírodě, lyžování, plavání a úpolové sporty. Začaly se také objevovat první příručky, které obsahovaly metodiku branné výchovy ve školách (Friml & Hanousek, 1988).

V roce 1937 vznikem zákona č. 184/1937 Sb., o branné výchově byla zařazena branná výchova do školních osnov. Tento zákon stanovoval povinnost branné výchovy všem žákům všech národních

škol, a to od začátku studia až po jeho ukončení. Branná výchova by měla tedy postupovat řadou předmětů, a pokud by bylo třeba, tak mohl být vytvořen i vlastní předmět branné výchovy. Do tohoto systému byla zavedena i řada branných cvičení zaměřených na skutečné činnosti v reálných situacích, které se odehrávaly často i v přírodě (Dolenský, 1937).

V době druhé světové války byly ministrem školství zrušeny všechny směrnice o branné výchově. Tyto směrnice byly znovu obnoveny a začleněny do systému školní výuky až po skončení války v roce 1945. Ačkoliv byla snaha o zavedení samostatného předmětu branné výchovy, to se nepodařilo, a tak byla branná výchova opět začleněna ve více předmětech.

Po skončení druhé světové války vzrůstaly opět požadavky na vytvoření branné výchovy na základě Košického vládního programu. V podstatě došlo k znovuobnovení Zákona o branné výchově z roku 1937. V roce 1945 byl vytvořen Svaz brannosti, který měl zajistit jednotný model výcviku a zároveň zabránit „spolkaření“. Jednalo se o státní polovojenskou organizaci, jejímž cílem byl výcvik občanů k protiletecké obraně, technický výcvik mládeže, zdravotní příprava a tzv. branná tělesná výchova. Z politických důvodů byla spolku v roce 1938 pozastavena činnost a v roce 1939 byl spolek zrušen. Důvodem bylo převážně to, že vedení se skládalo z bývalých vojáků a veteránů, kteří neměli politické smýšlení v duchu ideologie Komunistické strany Československa (Pechánek, 1986).

Zásadního průlomu v oblasti branné výchovy bylo vytvoření zákona č. 92/1951., o branné výchově, která představovala povinnost zavedení samostatného předmětu branné výchovy. Tato výuka představovala především různá střelecká cvičení nebo zdravotnické služby a další především vojensky zaměřené předměty. Tato výchova byla prováděna za spolupráce nově vzniklé organizace Svazu pro spolupráci s armádou (dále jen „SVAZARM“), který byl vytvořen po vzoru tehdejší komunistické organizace DOSAAF (Dobrovolná společnost pro spolupráci s armádou, letectvem a námořnictvem), aby bylo odstraněno spolkaření v oblasti branné výchovy. Školy tedy začaly vyučovat mládež na obranu vlasti. Tato výuka byla ale silně ovlivňována armádními složkami, které neustále vyžadovaly tvrdší důraz na předvojenskou přípravu mládeže, což ale vyvolalo negativní postoj učitelů a došlo tedy postupně ke změně předvojenské přípravy na přípravu k civilní obraně, resp. všenárodní přípravu (Pavlík, 1981).

V rámci Svazarmu mohli působit kynologové, střelci, radioamatéři, sportovní automobilisté, parašutisté a letci, specializace a odbornosti vhodné k vojenské službě. Na podkladě tehdejšího branného zákona Svaz pro spolupráci s armádou zajišťoval přípravu nejširších vrstev pracujícího lidu na obranu vlasti a poskytoval také výcvik branců, branných záloh a školení civilní obrany (dále jen „CO“). Po roce 1989 se SVAZARM několikrát přejmenoval transformoval do v současnosti aktuálního názvu – Sdružení sportovních svazů České republiky (dále jen „SSS ČR“) (Sdružení sportovních svazů České republiky, 2021).

Branná výchova na středních školách v 50 letech 20. století

Střední škola navazovala na výuku ZŠ. To znamená, že branná výchova obsahovala taktickou přípravu, střeleckou přípravu, pořadovou přípravu, která se učila jen na 3. stupni vzdělání, řády čs. branné moci, branný zeměpis, spojovací přípravu a zdravotnickou přípravu stejně jako složky branné výchovy na základní škole.

V 1. ročníku si žáci v taktické přípravě vyzkoušeli průzkumnou hlídku, pohyb terénem a střetnutí hlídky s nepřítelem. Ve střelecké přípravě se žáci učili střílet z armádní vzduchovky, naučili se základy správného míření, konstrukci zbraně, výstřel vleže a ve stoje. Dále se seznamovali s granáty, vojenskými puškami apod. Střelecká průprava byla po celou dobu studia, tj. po 3 či 4 roky stejná, šlo o zdokonalování střelby za různých situací na různé terče a vzdálenosti. Dívky měly o třetinu menší dotaci na střeleckou přípravu než chlapci. Další složkou bylo pořadové cvičení, které se týkalo pouze chlapců. Učili se nástupové tvary družstva, pochodové tvary družstva, hlášení atp. V řádech čsl. branné moci se žáci učili o povinnostech vojáka, a obecné ustanovení jako kázeňský řád a cvičební řád. V branném zeměpise žáci zvětšovali úseky map, četli z mapy a popisovali mapy. Spojovací příprava zůstala speciálním oborem o telefonním vedení a o správném telefonním výcviku. Chlapci měli o třetinu méně hodin než dívky. Chlapci se naučili telefonní vedení zapojovat a opravovat, zatímco dívky se učily komunikaci, telefonicky komunikovat apod. Zdravotní příprava dívek obsahovala teorii o hygieně a epidemiologii, hygieně tělesných cvičení, hygieně táboření či epidemii přenášené zvířaty.

V 2. ročníku se během taktické přípravy chlapci učili výcviku pozorovatele a v pořadovém cvičení nástupové tvary, vzdání pocty veliteli a přechody formací. V řádu čs. branné moci se žáci dozvěděli o trestech za porušení kázně a odměnách udělovaných mužstvům a důstojníkům. Branný zeměpis pak obsahoval praktický výcvik o určování výšky odhadem a zdravotnická průprava se ve 2. ročníku zabývala druhy ran, poskytnutí první pomoci a hasičským výcvikem.

Ve 3. ročníku se osnovy branné výchovy zaplnily teorií a praxí o rozčlenění družstev, o družstvech a četách v boji, nácvikem pořadového kroku, obraty za pohybu a o řádech vnitřní služby. V branném zeměpise se žáci učili sestavení plánu pochodu a ve zdravotnické přípravě o otravných látkách a jejich účincích. V posledním ročníku SŠ nebo gymnázia se prakticky zkoušely útoky družstev, zdolání útoku, přeměny družstev, nové nástupové tvary, zdravotní ošetření, panoramatické náčrty a organizace zdravotní služby (Čapák, 1986).

V 70. letech 20. století došlo na základě zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově k rozšíření výuky branné výchovy. Branná výchova byla zavedena také do mateřských škol. Na základních školách zahrnovala branná výchova základy topografie, branně politickou tematiku, zdravotnický výcvik a ochranu proti škodlivým látkám. Na středních školách tvořila branná výchova samostatný

vzdělávací předmět, který se konal jednou za týden. Branná výchova probíhala i na vysokých školách. Studenti měli možnost studovat brannou výchovu jako studijní obor v rámci učitelství nebo lékařství. Ostatní si mohli zapsat brannou výchovu jako předmět. Dále zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově řešil role zájmových organizací v branné výchově. Na organizaci branné výchovy se podílely domy mládeže pionýrů, Československý červený kříž, Pionýrská organizace atd. (Kavan, 2020).

Důraz byl kladen na rozvoj dětí a mládeže prostřednictvím her a soutěží, které byly ideově a politicky motivovány. Mladí pionýři byli vychováni k rozvoji a budování socialistické vlasti, její obraně a k lásce a podpoře Sovětského svazu a celého socialistického společenství.

Branná výchova na středních školách v 70 létech 20. století

Branná výchova byla samostatným vyučovacím předmětem. Většinou byla dotována jednou hodinou týdně. Branná výchova na středních školách navazovala na dřívější poznatky ze ZŠ. Muži byli připravováni na vojenskou přípravu a ženy na zdravotnice a role žen v domácnosti. Samostatný předmět branná výchova byla charakterizována jako předmět výchovný, formativní, víceoborový, integrující a prakticko-aplikační. Jeho funkce byly informativní, vzdělávací, rozšiřující a doplňující. Studenti se zabývali branně politickou částí, kde byli seznámeni s filozofickými otázkami války a míru.

V branně odborné části branné výchovy se studenti učili ochranu proti zbraním hromadného ničení (ZHN) a činnosti, které chrání zdraví a život. Během zdravotnického výcviku, který byl součástí branné výchovy na všech středních školách, se studenti seznámili s poskytováním první pomoci a dívky na zdravotních středních školách se učily poskytování zdravotnické pomoci mnohem důkladněji. V části orientace v terénu se studenti naučili pracovat s mapou a zdokonalovala se orientace v terénu. V části základů střelby se vyučovalo teorii o střelných zbraních a prakticky se zbraně používaly.

Na pedagogických školách plnila branná výchova dvojí funkci. To znamená, že vzdělávala samotné studenty pedagogických škol a ti se učili metodiku branné výchovy pro případné vzdělávání v mateřských školách. Během středoškolského studia studenti absolvovali branné cvičení, branné kurzy a výcvik branců.

Cílem branných cvičení bylo využití všech dosavadních vědomostí v praxi a osvojení si dovedností. Branných cvičení bylo pět či šest za celý průběh středoškolského studia a jednotlivě na sebe navazovaly. Průběh cvičení se konal vždy v okolí školy a museli se jej účastnit všichni žáci i učitelé. Cílem branných kurzů bylo upevnění a prohloubení vědomostí a dovedností. Úkolem kurzů bylo systematizovat politické vědomosti, základní dovednosti a návyky. Obsahem kurzů byl např. branně politická příprava, odborně tematický výcvik, komplexní zaměstnání nebo organizace částí dne. Dotace kurzu byla pro všechny typy středních škol stejná, měnilo se jen plánování provedení. Výchova branců se týkala jen chlapců a měla je připravit na základní vojenskou službu. Hlavním

úkolem výcviku bylo osvojení návyků ve velení, zvládnání základních předpisů a řádů, zvládnání vojenského vystupování a pořadové přípravy (Čapák, 1986).

V 80. letech minulého. století byla branná výchova nedílnou součástí školského systému. Postupem času však začala z osnov mizet. Stalo se tak nejdříve na základních školách. Obsah branné výchovy byl postupně rozmělněn mezi jednotlivé předměty a branná cvičení dostala formu jednorázových akcí v terénu (Chlíbková & Mazal, 2008.).

2.3.2 Brannost po roce 1989

Po roce 1989 došlo k řadě změn, které se týkaly jak branné povinnosti, tak i branné výchovy. V roce 1990 byla povinná vojenská služba stanovena na 18 měsíců a byla zavedena možnost civilní služby, která trvala 2 roky. V roce 1991 došlo k prodloužení věkové hranice pro odvod na základní a náhradní vojenskou službu na 25 let a v případě vysokoškoláků na 30 let. Současně došlo v témže roce ke zrušení zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově, a tím i k ukončení branné výchovy na školách. V roce 1993 byla základní vojenská služba zkrácena na 12 měsíců. V roce 1999 byl přijat nový branný zákon č. 218/1999 Sb., který však neovlivnil délku základní vojenské služby. Současně byl přijat zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR. V roce 2003 byla schválena reforma armády ČR, v rámci, které došlo ke zrušení základní (i náhradní) vojenské služby. Od roku 2005 je česká armáda tvořena profesionály (Chlíbková a Mazal, 2008).

Do roku 2003 se nijak branná výchova v České republice neprojevovala. V březnu 2003 se prvky branné výchovy do škol vrátily, ne jako samostatný předmět, ale jako součást jiných vzdělávacích předmětů. Šlo o začlenění tématu „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ do Školních vzdělávacích programů (dále jen „ŠVP“). Tento pokyn vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) (Koniřová, 2006).

V porevoluční době (1989) a konce „Studené války“ začíná postupně docházet k změnám v zájmové oblasti. Došlo k změně celkové bezpečnostní situace a vnímání hrozeb tybu použití ZHN. Postupem času se měnily procesy, přístupy k předmětné problematice. Nejvýznamějšími kroky, které nastaly po roce 1989 jsou shrnuty níže (Tabulka 2).

Tabulka 2

Přehled klíčových změn, činností a následku v oblasti POKOS po roce 1989

Rok	Druh změny	Činnost – následek
1989	Rozpuštění lidových milicí	Uznání nelegality, odevzdání veškeré výstroje, výzbroje a munice do armádních skladů.
1989	Rozpuštění organizace SVAZARM	Transformace do SSM, vůdčí roli přebírají spolky a organizace jako Junák-Skaut z důvodu nejpočetnější členské základny.
1994	Zrušení Civilní obrany	Přechod pravomocí a odpovědnosti na HSZ (Hasičský záchranný sbor).
1999	Vstup ČR do NATO	Posílení bezpečnosti. Kolektivní pojetí obrany s výhodami, ale i povinnostmi.
2004	Vstup ČR do Evropské unie	Posílení bezpečnosti. Kolektivní pojetí obrany s výhodami, ale i povinnostmi.
2004	Zrušení povinné základní vojenské služby	Profesionalizace Armády ČR (1. 1. 2005). Dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti dle zákona.
2004	Přijetí nového školského zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon)	Zrušení branné výchovy jako vyučovacího předmětu, vznik Rámcových vzdělávacích předmětů (RVP).

Poznámka. Zdroj vlastní.

2.3.3 Novodobá historie přípravy občana k obraně státu

Příprava občanů k obraně státu je zakotvena v zákoně o zajišťování obrany ČR od roku 1999. Systémově však tato oblast začala být řešena až poté, co vláda ČR v roce 2012 s přihlédnutím k aktuálním hrozbám definovala potřebu nového přístupu v oblasti zajišťování bezpečnosti a obrany státu. V návaznosti na to byla vládou ČR 16. ledna 2013 schválena Koncepce POKOS na roky 2013 až 2018. Na ni pak navazují Koncepce POKOS 2019 až 2024.

Od 1. září 2013 probíhají různě tematicky zaměřené besedy, prezentace a ukázky na základních školách a od roku 2017 tyto akce probíhají také na školách středních (Czech Army & Defence Magazine, 2023).

Knihy a odborné publikace či příručky o obraně státu vycházeli před rokem 1989. Po revoluci v roce 1989 (respektive od roku 1991) přestala obrana státu na školách existovat a z tohoto důvodu nenajdeme publikace, které by se věnovaly předmětné problematice a byly v tomto období vydány. Tak jak bylo uvedeno dříve, veškeré publikace či příručky, které byly publikovány však byly spíše zaměřené na tematiku ochrany obyvatelstva se zaměřením na oblasti jako jsou činnosti na mimořádné situace, dopravní výchova, zdravotnická příprava a jiné. Výjimkou je pak až nově vydávaná a šířena Příručka občanů k obraně státu vydanou cestou MO (Obrázek 1). V roce 2023 vyšlo již 3. aktualizované vydání.

Obrázek 1

Příručka Příprava občanů k obraně státu – čelní strana

Poznámka. Zdroj www.army.cz

Příručka poskytuje základní informace o principech zajišťování obrany státu a o povinnostech, které občanům ČR ve vztahu k obraně vyplývají ze zákonů. Zároveň zdůrazňujeme naše členství v NATO a EU, které hrají v zajišťování naší obrany a bezpečnosti nezastupitelnou roli. Příručka dále poskytuje dostatek informací k osobní přípravě na vyučovací hodiny i k vedení výuky samotné. Příručka má být i inspirací, jak ji využívat nejenom pro předávání vědomostí důležitých pro chápání otázek obrany státu žákům, ale i pro formování jejich postojů a další osobnostní rozvoj do budoucna. Škola, předávání zkušeností a vzdělávání hrají klíčovou roli pro získání povědomí o hodnotách, na kterých naše země stojí (Sekce obranné politiky a strategie MO ČR, 2023).

2.3.4 Shrnutí historického vhledu

Jako shrnutí historického vhledu do předmětné problematiky branné výchovy lze stručně shrnout, že je zřejmé, že branná výchova se vyvíjela pod vlivem různých politických ideologií a historických událostí. Vždy byla formována politickým systémem a vládními strategiemi, což ji činilo nástrojem pro ovlivňování obyvatelstva a jejich myšlení a postojů.

Od roku 1918 měla branná výchova jen slabý, nepovinný charakter a postrádala jasný cíl. Naopak, během éry komunismu, zejména pak po roce 1948, se stala povinnou, cílenou a jasně definovanou pro všechny. Politický podtext a určitá míra propagandy ze strany tehdejšího ústředního vedení státu, to jen potvrzují informace výše, kde například v 50 letech, ale poté i 70-80 letech 20. století byl brán na brannost a brannou výchovu v procesu vzdělávání každého občana státu velký důraz. Přestože strategie výuky a obsah branné výchovy se podstatně výrazně nelišila, vždy byla ovlivněna vládoucí politickou stranou v daném historickém období.

Významnou roli v propagaci branné přípravy hrála v minulosti i mediální složka, zejména televizní tvorba a odborně zaměřený tisk. Československá televize měla Ústřední redakci armády, bezpečnosti a brannosti, která měla za úkol objasňovat vojenskou, bezpečnostní a brannou politiku strany, šířit nejlepší zkušenosti v přípravě ČSLA (Československé lidové armády) na ochranu socialistických vymožeností, veřejného pořádku a branné výchovy obyvatelstva. Redakce vytvářela pořady jako Azimut, Kompas, Maják, Civilní obrana hlásí, a oblíbené seriály jako Velitel (1981) a Chlapci a chlapi (1988). V oblasti publicistiky pak významně přispíval časopis ATOM (Armádní technický obrázkový magazín), který stále vychází pod zkratkou ATM (Armádní technický magazín) (Růžička, 1999).

2.4 Legislativní přehled problematiky přípravy občana k obraně státu

K pochopení legislativního zakotvení POKOS je nutné si uvést přehled legislativních a normativních aktů, které projektu POKOS vytváří legislativní rámec a dále definují, poskytují, stanovují, určují, upravují a řeší dotčenou problematiku POKOS.

V současném právním řádu je příprava občanů k obraně státu řešena zákonem č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 52 tohoto zákona je příprava občanů k obraně státu dobrovolná a má charakter vzdělávání, není-li zákonem nebo jiným právním předpisem stanoveno jinak.

Při realizaci POKOS v působnosti rezortu MO a věcně příslušných ustanovení zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR je zajištěn soulad s dalšími působícími legislativními normami ČR, zejména:

- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR;
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR;
- Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání;
- Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon);
- Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR (kompetenční zákon);
- Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze;
- Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR;
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů;
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon);
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů;

- Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii);
- Zákon č. 310/1999 Sb., o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR;
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon);
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Legislativa, která nastavuje bezpečnostní a obranný systém v ČR, byla dimenzována na období hlubokého míru, který panoval od poloviny devadesátých let. Změnu s nástupem mezinárodního terorismu po 11. září tento systém ještě unesl, ale dnes jsme v situaci, kdy potřebujeme systém, který bude schopen záhy aktivovat veškeré zdroje státu, aby mohl čelit případnému mezistátnímu konfliktu tak, jak probíhá například na Ukrajině. Nesmíme zapomínat, že tyto zákony, především pak Ústavní zákon o bezpečnosti ČR č. 110/1998 Sb. a krizový zákon 240/2000 Sb., vznikaly v období mezi lety 1998 až 2005, což bylo právě i v souvislosti s povodněmi. Řada věcí tak byla nastavována na základě těchto zkušeností, nikoli na základě toho. Jak fungoval náš stát například před rokem 1989. pocitu bezpečného a mírového světa v minulosti odpovídala i profesionalizace a zásadní zmenšení armád bez toho, aby se vytvořil nějaký funkční systém rezervistů, byt mobilizace a branná povinnost v legislativě zůstaly zakotveny.

Legislativní systém v oblasti bezpečnosti v ČR je dnes hrubě přežitý a do určité míry nefunkční, protože striktně odděluje civilní věci od vojenských. I když dnes dobře víme (a odráží se to i ve strategických a koncepčních dokumentech), že hybridní metody válčení se mohou ze začátku jevit jako vnitrostátní problém, například vyvolávání nepokojů. Nakonec se ukáže, že jde o hrozbu cizí moci, která přichází zvnějšku, a tím pádem jde o záležitost, která může předcházet i vojenskou agresí. Náš systém to ale striktně odděluje, čímž nám neumožňuje včas aktivovat kroky týkající se vojenských schopností (Koštoval, 2024).

2.5 Školský systém České republiky a jeho specifikace v rámci řešené problematiky

Vzdělání je velmi důležitým faktorem, pomocí kterého se působí na jedince prostřednictvím školní výchovy. Výhodou je, že se tak dá na mladého člověka zaměřit dlouhodobě po celou dobu jeho školní docházky. Bohužel je v současné době školní vzdělání neucelené a ani nereflektuje aktuální hrozby aktuální doby.

Tématika POKOS ve školském systému ČR se prolíná, ve smyslu rozvoje tří pilířů přípravy, tedy tělesné, ideové a odborné přípravy žáků, do jednotlivých rámcových vzdělávacích programů (dále jen

„RVP“) a následně do školních vzdělávacích programů jednotlivých škol v gesci samotných škol. Odpovědnost za zpracované ŠVP vycházející z RVP nese vedení jednotlivých škol. Každá škola musí mít zpracované ŠVP na podmínky dané školy.

Pro středoškolské vzdělávání jsou RVP rozděleny do dvou hlavních skupin, dle SŠ. Rámcový vzdělávací program středního odborného vzdělávání (RVP SOV) s účinností od 1. září 2023 a rámcové vzdělávací programy pro gymnázia (RVP G) s účinností od 1. září 2022.

Na základě aktualizovaných RVP jsou to z hlediska rozvoje těla důležitá témata obsažená především v části C bod 5.5.8 „Člověk a zdraví“ (výchova ke zdraví, tělesná výchova) a z hlediska ideové složky v části C bod 5.5.5 „Člověk a společnost“ (dějepis, výchova k občanství). Například v rámci zmiňovaného modulu „Člověk a zdraví“ je v rámci RVP G mládež připravována převážně preventivním způsobem a to v rámci problematiky ochrany obyvatelstva je zaměřena na téma „ochrana člověka za mimořádných situacích“ Veškerý přehled všech RVP škol je dostupný na internetových stránkách: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/> (Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, 2022).

V rámci aktualizací RVP se na MŠMT neustále vedou debaty a jednání na úrovni odborné pedagogické komunity, které tématicky, předměty a v jakém rozsahu se mají aplikovat do výuky. Do celého procesu vstupují i jiní aktéři (státní instituce, ministerstva a organizace), které se snaží prosadit si vlastní tematiku či dokonce předmět konkrétní problematiky. V oblasti ochrany obyvatelstva je obdobný problém, kdy se všeobecně ví o potřeba zavedení samostatného předmětu problematiky ochrany obyvatelstva a našla by se i celospolečenská a mezioborová shoda, ale stále není vůle dotáhnout veškeré procesy a nastavit funkční systém.

V minulosti došlo k aktualizaci RVP v reakci na vzniklou situace ve společnosti a MŠMT se poté snaží reagovat na aktuální potřeby a dochází ke změnám v rámci RVP.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy tematiku ochrany obyvatelstva z RVP částečně odstranilo při tzv. „malé revizi RVP“. Důvodem bylo navýšení hodin pro informatiku kvůli distanční výuce během pandemického období (Covid-19). Ministerstvo obrany to považuje za chybu a v této věci vede s MŠMT jednání a připomínkování, tak aby bylo naplněno znění zákona č. 222/1999 Sb. v § 52. (Czech Army & Defence Magazine, 2023).

V rámci vzdělávacího systému ČR je v oblasti bezpečnosti a ochrany obyvatelstva několik možností vzdělávacích aktivit. Přehled všech akreditovaných studijních programů nalézt na webových stránkách MŠMT (<https://regvssp.msmt.cz/registrvssp/inak.aspx>).

Další možností je účast na školeních a kurzech, které zaštituje Hasičský záchranný sbor, který na svých webových stránkách (<https://www.hzscr.cz/clanek/informace-a-materialy-pro.aspx>) má též možnosti, jak se vzdělávat v oblasti ochrany obyvatelstva. garantem ochrany obyvatelstva, požární prevence a integrovaného záchranného systému. V oblasti vzdělávání obyvatelstva se snaží

preventivně výchovnou činností oslovit děti v mateřských školách, žáky a studenty na základních a středních školách, vysoké školy, dospělou populaci, seniory i handicapované občany. Používá k tomu různé formy a metody: projektové dny, přednášky, besedy, tvorbu výukových materiálů, přípravu stávajících a budoucích učitelů. Organizuje různé soutěže, dny otevřených dveří, exkurze na hasičských stanicích, besedy pro občany, tvoří vzdělávací materiály – brožury, letáky, odborné články do celostátních a regionálních médií a na sociální síti. Hasičský záchranný sbor ČR (dále jen „HZS ČR“) si uvědomuje, že výchova a vzdělávání se mění v závislosti na potřebách společnosti, kdy reaguje nejen na nová možná rizika, ale také na legislativu, změny v technologickém pokroku a na potřeby stále se měnící společnosti (MV-GŘ HZS ČR, 2024).

V kapitole níže je podrobněji rozebrán stav středoškolského školství v Olomouckém kraji.

2.6 Střední školství v Olomouckém kraji

Pro problematiku této práce je důležité poskytnout informace kolem stavu středního školství v Olomouckém kraji a popsat hlavní dotčené aktéry, kterými jsou pedagogové a samotní žáci.

Cílem Olomouckého kraje v oblasti školství je všestranně přispívat k rozvoji vzdělání občanů kraje. Hlavní priority této oblasti vycházejí ze strategických dokumentů státu, a to především z dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy Olomouckého kraje a z Koncepce rozvoje tělovýchovy a sportu v Olomouckém kraji.

Rozsáhlou agendu v oblasti školství, mládeže a tělovýchovy zabezpečuje Olomoucký kraj prostřednictvím Odboru školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu Olomouckého kraje (OŠM KÚOK), a to jak na poli státní správy, tak i samosprávy. Jako zřizovatel středních škol má kraj několik klíčových povinností a odpovědností. Tyto povinnosti jsou zakotveny v české legislativě, konkrétně v zákoně č. 561/2004 Sb. (školský zákon) a dalších souvisejících předpisech.

Olomoucký kraj nabízí rozsáhlou síť středních škol. Vzdělávací nabídka středních škol, jejichž majoritním zřizovatelem je Olomoucký kraj, reaguje nejen na požadavky žáků a rodičovské veřejnosti, ale i trhu práce. I s ohledem na tuto skutečnost vykazují absolventi vysokou uplatnitelnost na trhu práce.

V Olomouckém kraji rovněž působí řada školských zařízení s pestrou nabídkou neformálního vzdělávání a volnočasových aktivit se zaměřením především na děti a mládež.

Systematická podpora rozvoje vzdělanosti občanů kraje a podpora sportu a sportovních aktivit je naplňována mimo jiné prostřednictvím realizace příslušných dotačních titulů (Olomoucký kraj, 2024).

Příprava budoucích i stávajících pedagogických pracovníků vyučujících problematiku POKOS státu je z kvalitativního i časového hlediska základním pilířem provádění POKOS v míru (Gerhát, 2019).

Stav středního školství Olomouckého kraje je možné popsat z dostupných dat Českého statistického úřadu (dále jen „ČSÚ“) pro rok 2023. Středoškolské vzdělávání v Olomouckém kraji je rozděleno celkem do 92 středních škol různého typu (z toho 2 jsou toho času mimo provoz a bez žáků). V těchto středních školách studuje 28 853 žáků (z toho přibližně 600 žáků studuje každý rok v kombinované formě studia). Žáci středních škol jsou organizačně zařazeni v rámci 1 323 různých tříd či skupin. Přibližně třetina žáků navštěvuje střední školu gymnaziálního typu či lycea, zbytek navštěvuje odbornou střední školu podle typu zaměření. Dále větší třetina studujících žáků středních škol navštěvuje školu přímo v hlavním městě Olomouckého kraje v Olomouci. Tento fakt vychází z hustoty zalidnění a také k celkovým možnostem školských a sportovních zařízení nacházejícího se na území statutárního města Olomouc.

Za poslední roky se dá hovořit o stabilním počtu žáků i pedagogických pracovníků středních škol, nicméně v posledním roce došlo k mírnému navýšení počtu žáků a s tím související nárůst pedagogických pracovníků. Každý rok úspěšně dokončí střední školu v Olomouckém kraji přibližně 5,5 tisíc absolventů (Český statistický úřad, 2023).

Pro celkový přehled o počtech, procentech a porovnání jednotlivých okresů středoškolského školství Olomouckého kraje jsou zpracovány informace v tabulkách níže (Tabulka 3, 4, 5 a 6).

Tabulka 3

Obecný přehled středního školství Olomouckého kraje

Střední školství Olomouckého kraje v počtech	Školní rok		
	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Počet středních škol	91	92	92
Počet tříd (skupin)	1 281	1 303	1 323
Počet žáků	27 266	27 965	28 853
Počty žáků – z toho denní forma vzdělávání	26 554	27 259	28 210
Počty nově přijatých do 1. ročníku daný rok	7 364	7 883	8 192
Počty absolventů za předešlý školní rok	5 507	5 929	5 588
Počty učitelů	2 646	2 711	2 783
Dělení škol podle vybraných skupin oborů vzdělání:			
Gymnázia a lycea			
Počet škol	19	19	19
Počet žáků	8 148	8 118	8 188
Obory odborného vzdělání (bez nástavbového studia)			
Počet škol	73	74	74
Počet žáků	18 081	18 720	19 587
Počet žáků – z toho denní forma vzdělávání	17 670	18 300	19 189
Obory nástavbového studia			
Počet škol	22	22	22
Počet žáků	1 037	1 127	1 078
Počet žáků – z toho denní forma vzdělávání	736	841	833

Střední školství Olomouckého kraje v počtech	Školní rok		
	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Strojírenství a strojírenská výroba	2 889	2 740	2 694
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	1 677	1 833	1 973
Stavebnictví, geodézie a kartografie	885	972	1 102
Zemědělství a lesnictví	1 546	1 566	1 645
Zdravotnictví	1 304	1 390	1 482
Ekonomika a administrativa	1 380	1 451	1 487
Gastronomie, hotelnictví a turismus	1 441	1 372	1 471
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	746	789	838
Osobní a provozní služby	767	806	787
Pedagogika, učitelství a sociální péče	880	901	869
Obecně odborná příprava	1 007	1 001	1 047
Obecná příprava	8 148	8 118	8 188
Umění a užité umění	740	769	806

Poznámka. Zdroj: vlastní, na základě podkladů od ČSÚ a OŠM KÚOK. V tabulkách jsou uvedeny údaje za všechny SŠ, tj. zřizované Olomouckým krajem, církví, obcemi, MŠMT a školy soukromé, včetně středoškolských zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona. Dvě SŠ zapsané v rejstříku škol a školských zařízení zřízené při výchovných ústavech nejsou započítány z důvodu, že nemají žádné žáky (tyto školy jsou mimo provoz).

Tabulka 4

Počet středních škol a žáků Olomouckého kraje

Okres Olomouckého kraje	Celkový počet středních škol	Počet žáků	
		v denní formě vzdělávání	v dálkové a večerní formě vzdělávání
Jeseník	5	1 407	0
Olomouc	32	11 501	195
Prostějov	17	4 720	0
Přerov	20	6 822	168
Šumperk	16	5 047	253
Olomoucký kraj - celkem	90	29 497	616

Poznámka. Přehled je k datu 30. 9. 2023 (pro školní rok 2023/2024). Zdroj: vlastní, na základě podkladů od Českého statistického úřadu a pracovnice OŠM KÚOK (Bělíková Gabriela) ze dne 23. 2. 2024.

Profil pedagogického pracovníka na střední škole Olomouckého kraje:

Celkový počet středoškolských pedagogických pracovníků v Olomouckém kraji je přibližně 3 300 na zmiňovaných cca 29 000 žáků. Poměr pedagogický pracovník vs. žák je tedy 1:9. Poměr žen v pedagogickém sboru na středních školách je přibližně 61 % (muži 39 %). Mezi pedagogickým sborem je i určitá část učitelů (přibližně 4 %), kteří nesplňují požadované vzdělání podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, ani se na ně nevztahuje

některá z výjimek (§ 22 odst. 8 a 9, § 32 odst. 1, § 8 odst. 3, § 9 odst. 8, § 9 a, § 10 odst. 2, § 11 odst. 5 a 6 uvedeného zákona.

Mezi pedagogické pracovníky se řadí také ostatní pedagogičtí pracovníci jako jsou trenéři, asistenti, psychologové a speciální pedagogové. Těchto ostatních pedagogických pracovníků je přibližně 165 působících na různých školách v celém Olomouckém kraji. Podrobný přehled ostatních pedagogických pracovníků je možno nalézt níže (Tabulka 5 a 6).

Průměrný věk středoškolského pedagoga v Olomouckém kraji nebyl z dostupných zdrojů zjištěn, lze však vycházet z dat Českého statistického úřadu, který uvádí ve svých dokumentech, že průměrný věk středoškolských učitelů v ČR je 47 let. Lze tedy usuzovat, že průměrný věk pedagoga ve středním školství Olomouckého kraje bude obdobný.

Učitel na středních školách musí splňovat kvalifikaci v souladu se zákonem č. 563/2004 Sb. (Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů).

Učitel SŠ je dle uvedeného zákona dělen na učitele:

- Učitel odborných předmětů; učitel praktického vyučování;
- učitel praktického vyučování zdravotnických oborů
- učitel odborného výcviku;
- učitel odborného výcviku zdravotnických předmětů;
- učitel SŠ, který vzdělává ve třídě nebo škole zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami;
- učitel předmětů uměleckého zaměření (Česká republika, Parlament ČR, 2004).

Pouze ro zajímavost je průměrná mzda učitele SŠ v Olomouckém středním školství 50 768 korun českých (dále jen „Kč“) hrubého, v porovnání s průměrným platem ve středoškolském vzdělávání v ČR (50 927 Kč). Pro dokreslení a srovnání povolání učitele s průměrnou mzdou v ČR v roce 2023, která činila 43 341 Kč (Český statistický úřad, 2023).

Tabulka 5*Počet pedagogických pracovníků středních škol jednotlivých okresů Olomouckého kraje*

Okres Olomouckého kraje	Počet pedagogických pracovníků (fyzických osob)					Přepočtení na plně zaměstnané			
	celkem	z toho		podíl žen v %	podíl mužů v %	celkem	z toho ženy	z celku bez kvalifikace *	podíl přep. učitelů bez kvalifikace v %
		ženy	muži						
Jeseník	184	110	74	59,8	40,2	165,3	100,4	9,1	5,5
Olomouc	1 234	756	478	61,3	38,7	1 099,0	673,4	26,4	2,4
Prostějov	579	358	221	61,8	38,2	480,3	299,8	29,8	6,2
Přerov	758	470	288	62,0	38,0	679,5	425,4	29,1	4,3
Šumperk	534	302	232	56,6	43,4	486,9	272,8	16,4	3,4
Olomoucký kraj celkem	3 289	1 996	1 293	60,7	39,3	2 911,0	1 771,8	110,8	3,8

Poznámka. Přehled je k datu 30. 9. 2023 (pro školní rok 2023/2024). Zdroj: vlastní, na základě podkladů od Českého statistického úřadu a OŠM KÚOK (Bělíková Gabriela) ze dne 23. 2. 2024.

* Uvedeni učitelé nesplňující požadované vzdělání podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, ani se na ně nevztahuje některá z výjimek (§ 22 odst. 8 a 9, § 32 odst. 1, § 8 odst. 3, § 9 odst. 8, § 9 a, § 10 odst. 2, § 11 odst. 5 a 6).

Tabulka 6

Počet ostatních pedagogických pracovníků středních škol jednotlivých okresů Olomouckého kraje

Okres Olomouckého kraje	Asistenti pedagoga na SŠ			
	Fyzické osoby		Přepočtení na plně zam.	
	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy
Jeseník	21	19	20,30	18,40
Olomouc	28	26	25,36	23,36
Prostějov	16	16	12,89	12,89
Přerov	14	13	11,63	10,78
Šumperk	17	16	14,53	13,78
Olomoucký kraj - celkem	96	90	84,71	79,21

Okres Olomouckého kraje	Psychologové na SŠ			
	Fyzické osoby		Přepočtení na plně zam.	
	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy
Jeseník	1	0	0,10	0
Olomouc	18	17	10,40	10,30
Prostějov	5	4	2,60	2,40
Přerov	7	6	3,93	3,23
Šumperk	5	5	2,50	2,50
Olomoucký kraj - celkem	36	32	19,53	18,43

Okres Olomouckého kraje	Trenéři na SŠ			
	Fyzické osoby		Přepočtení na plně zam.	
	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy
Jeseník	9	2	5,30	0,90
Olomouc	0	0	0	0
Prostějov	14	1	8,66	0,67
Přerov	0	0	0	0
Šumperk	0	0	0	0
Olomoucký kraj - celkem	23	3	13,96	1,57

Okres Olomouckého kraje	Speciální pedagogové na SŠ			
	Fyzické osoby		Přepočtení na plně zam.	
	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy
Jeseník	0	0	0	0
Olomouc	1	1	1,00	1,00
Prostějov	4	4	3,30	3,30
Přerov	0	0	0	0
Šumperk	5	5	3,14	3,14
Olomoucký kraj - celkem	10	10	7,44	7,44

Poznámka. Přehled je k datu 30. 9. 2023 (pro školní rok 2023/2024). Zdroj: vlastní, na základě podkladů od Českého statistického úřadu a OŠM KÚOK (Bělíková Gabriela) ze dne 23. 2. 2024.

Profil středoškolského žáka

Průměrný věk středoškoláka v ČR se obvykle pohybuje mezi 16 až 19 rokem. Nicméně, tento věk může mírně kolísat v závislosti na tom, zda student zahájil středoškolské vzdělávání přímo po dokončení povinného základního školního vzdělání ve věku přibližně 15 let, nebo zda zvolil alternativní cesty nebo přestávky v procesu vzdělávání. Věk vstupu do středoškolského vzdělávání

může být také ovlivněn individuálními faktory a osobními rozhodnutími žáků nebo rodičů žáků na základě jejich aktuální situace.

V knize „Vývojová psychologie“ od autorů Langmeiera a Krejčířové (2006) se uvádí, že mezi 15-20 rokem života jedince je nazýváno jako „Období adolescence“. Na začátku tohoto období, kdy dítě ukončuje základní školní docházku, je typická pohlavní zralost. Dítě následně přechází na střední školu, kde si urovnává vlastní hodnoty, postoje a cíle. Učí se, jak vhodně nakládat se svobodou a odpovědností, kterou bude potřebovat před nástupem do pracovního prostředí. Konec tohoto období je obvykle spojen s ekonomickou nezávislostí a nástupem do práce.

Přelom pro žáka na střední škole je dosažení plnoletosti (18 let), kdy na sebe jako občan přebírá určitou míru zodpovědnosti vůči státu a společnosti. Zvláště pro problematiku POKOS může napomoci plnoletému občanovi se rozhodnout a zvolit si možnost, jak přispět k obraně státu například ve formě dobrovolnictví (dobrovolné cvičení), vstupu do ozbrojených složek ČR či Integrovaného záchranného systému (IZS), Aktivních záloh (dále jen „AZ“) AČR, získání zbrojního průkazu, a jiné aktivity směřující k podpoře obranyschopnosti ČR.

Středoškolský žák z pohledu projektu Přípravy občana k obraně státu

Cílové skupiny diferencují žáky a studenty škol dle jejich zařazení ve věkové skupině. Definování cílových skupin určuje obsah a formy používané při realizaci jednotlivých projektů POKOS. Koncepce POKOS přejímá z výše zmiňované Vývojové psychologie definování období průměrného středoškolského žáka v rámci cílové skupiny na období adolescence.

Jde o děti, které dokončují povinnou školní docházku na ZŠ a následně přechází na další odborné vzdělání na SŠ, kde si urovnává své vlastní hodnoty, postoje a cíle. Začínají se učit, jak vhodně nakládat se svobodou a odpovědností, kterou využijí při nástupu do zaměstnání. Doporučenou tematikou pro výuku v oblasti POKOS je zaměření se na spolupráci v týmu a kreativitu. Cíl výuky by se měl zaměřit zejména na prohloubení a rozšíření znalostí žáků v oblasti obrany státu, získání základních informací o bezpečnostním prostředí, právech a povinnostech vyplývajících z členství ČR v mezinárodních bezpečnostních a vojensko-politických organizacích. Dále o principech obrany státu, řešení krizových situací nevojenského charakteru, seznámení s povinností občana ČR (Ministerstvo obrany, 2024).

2.7 Příprava občana k obraně státu v České republice

Příprava občanů k obraně státu je nedílnou součástí plánování obrany státu. Zákonná povinnost občanů bránit svou vlast nezanikla ani s profesionalizací Armády České republiky (1. ledna

2005). Systematická a diferencovaná příprava občanů k obraně státu je jedním z předpokladů vytvoření potřebných schopností k zajišťování obrany jednotlivců i celé společnosti.

Česká republika musí být připravena zajistit obranu svého území, jakož i přispívat k obraně spojenců. K zajištění své bezpečnosti vytváří Česká republika ozbrojené síly. Obrana státu však není pouze záležitostí těchto ozbrojených sil a profesionálních vojáků, ale všech občanů. Po zrušení povinné vojenské služby nemá většina občanů znalosti, schopnosti, dovednosti a návyky využitelné ve vojenské krizové situaci. Zákon o zajišťování obrany České republiky proto stanovuje způsoby, jakými se občané k obraně státu připravují.

Příprava občana v míru probíhá cestou dobrovolného převzetí výkonu branné povinnosti, vzděláváním ve školách nebo zájmovou činností. Příprava může u různých cílových skupin probíhat různou formou, zejména prostřednictvím přednášek, besed, školení, soutěží, činností branných subjektů, prezentačními akcemi pro veřejnost apod. Stát ví, jak obranu naší země zajistit a má nástroje umožňující, aby se do přípravy na tuto obranu zapojili občané (Ministerstvo obrany, 2024).

Hlavní činnosti a úkoly v rámci POKOS jsou:

- seznámení se s ozbrojenými silami ČR a jejich posláním;
- seznámení s mezinárodními organizacemi, kterými je ČR členem;
- rozšíření povědomí o potřebě obrany a bezpečnosti státu a společnosti;
- povědomí o vnímání bezpečnostního prostředí a uspořádání Mezinárodního systému;
- povědomí o bezpečnostním systému ČR;
- získání povědomí o hybridních hrozbách, o soudobých formách vedení ozbrojených konfliktů a jejich následného řešení;
- reakce na krizové stavy vojenského i nevojenského charakteru;
- zdravotnická příprava;
- příprava k civilní obraně;
- zacházení se zbraněmi za podmínek stanovených zákonem;
- orientace a přežití v terénu;
- postupy a zásady při evakuaci (krátkodobá, dlouhodobá, evakuační zavazadlo);
- základy sebeobranu;
- posílení fyzické zdatnosti a psychické odolnosti;
- získání technických dovedností (táboření, přežití v nestandardních podmínkách ...);
- bezpečnost v kybernetickém prostoru (dezinformace, fake news, kyber šikana).

Ve strategických dokumentech ČR jsou blíže popsány hlavní úkoly ozbrojených sil ČR, institucí státní správy, územní samosprávy a právnických a fyzických osob při zajišťování obrany státu, stanovené právními předpisy (viz výše).

Základním dokumentem bezpečnostní politiky ČR je Bezpečnostní strategie České republiky, na kterou navazují dílčí strategie a koncepce.

Obranná strategie České republiky představuje záměr ČR k zajištění obrany státu v tomto desetiletí. Z obranné strategie vychází pak Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019-2024, která byla schválena vládou ČR dne 1. dubna 2019 (Ministerstvo obrany, 2024).

2.7.1 Základní narativy k problematice přípravy občana k obraně státu

Obrana státu není jen záležitostí profesionálních vojáků, ale všech občanů. Obrana České republiky je založena na třech pilířích – na státu, na jeho ozbrojených silách a na zapojení občanů do obranných aktivit v případě vážného ohrožení země. Ačkoli je za zajišťování bezpečnosti primárně odpovědná vláda, pro snižování rizik naplnění hrozeb je žádoucí aktivní spolupráce občanů, právnických a fyzických osob a orgánů veřejné správy. Tímto způsobem dochází k posílení celkové odolnosti společnosti vůči bezpečnostním hrozbám.

Každý občan České republiky má ze zákona povinnost bránit svoji zemi. Občan má ze zákona povinnost podílet se na obraně státu, tato povinnost je daná zákonem, který při zajišťování obrany státu před vnějším napadením ukládá povinnosti státním orgánům a územním samosprávným celkům, ale i právnickým a fyzickým osobám. Na občany České republiky (muže i ženy) ve věku od 18 do 60 let se podle dalšího zákona (č. 585/2004 Sb., branný zákon), vztahuje branná povinnost. Ta zahrnuje povinnost podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a plnit další stanovené povinnosti. Zákonná povinnost občanů bránit svou vlast nezanikla ani s profesionalizací AČR. Vláda České republiky proto průběžně posiluje vědomí o osobní odpovědnosti občanů za obranu státu.

Nebud' jen obyvatelem, staň se občanem. Obrana státu není jen občanskou povinností, ale také morálním závazkem. Vysoce efektivním naplněním tohoto závazku je například dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti, v rámci kterého se občané na vojenskou krizovou situaci spojenou s vnějším napadením mohou připravovat tím, že se stanou vojáky z povolání, vojáky v aktivní záloze nebo že dobrovolně absolvují vojenská cvičení. Morální závazek ve vztahu k přípravě k obraně státu je možné naplňovat také individuální přípravou mimo uvedené instituty, zejména přípravou prováděnou v rámci spolkové a jinak organizované činnosti s branným zaměřením.

Když bráníš svoji zemi, bráníš sebe, svou rodinu, své blízké a jejich budoucnost. Jedním ze základních předpokladů rozvoje země a zvyšování prosperity obyvatel je zajištění její bezpečnosti. Historická zkušenost ukazuje, že státy a občané požívající výhod bezpečného prostředí mají pro svůj rozvoj znatelně lepší podmínky. Naopak země zasažené konflikty trpí kromě nedostatku bezpečnosti také zničenou infrastrukturou, sociálními nejistotami, jistou mírou chudoby, zvýšenou kriminalitou,

nezájmem investorů a omezenou hospodářskou činností. Bezpečnost je vnímána jako nejdůležitější kvalitativní parametr lidského života. Můžeme tedy oprávněně konstatovat, že bezpečnost, svoboda a prosperita jsou spojenými nádobami.

Zapoj se do činnosti branného subjektu a získáš znalosti, dovednosti a návyky využitelné při obraně státu. Míra připravenosti České republiky na řešení situací souvisejících se zajišťováním bezpečnosti a obrany státu je přímo úměrná schopnosti jejich občanů nezmařit vynaložené úsilí nasazených prvků bezpečnostního systému České republiky zmatečným jednáním, a naopak podpořit tyto prvky odpovědným chováním a příležitostným převzetím dílčích úkolů. Předpokládá se, že občané připravovaní k obraně státu prostřednictvím branných subjektů budou touto dovedností a schopností disponovat. Důležitým faktorem správného fungování systému obrany státu je vytváření příležitostí pro přípravu občanů na plnění povinností v rámci obranných aktivit a posilování jejich pozitivní motivace k plnění těchto povinností. Tato činnost může být v míru prováděna v rámci státem podporované spolkové činnosti. Cílevědomá spolupráce Ministerstva obrany s brannými subjekty přispívá ke zvýšení osobní odolnosti a připravenosti jejich členů k řešení krizových situací souvisejících se zajišťováním obrany státu, ale také k jejich připravenosti na zvládání běžných životních situací i nevojenských krizových situací. Zároveň přispívá ke zvyšování jejich fyzické připravenosti. Oba tyto aspekty mohou pozitivně ovlivňovat jak kvalitu života jedince, tak celé společnosti.

Dáváme přednost mírovému řešení konfliktů, použití vojenské síly považujeme za krajní možnost. Česká republika zajišťuje svou bezpečnost prosazováním svých bezpečnostních zájmů. Mezi životní bezpečnostní zájmy České republiky patří zajištění suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti naší země a zachování všech náležitostí demokratického právního státu, včetně záruky a ochrany základních lidských práv a svobod obyvatel. Pro zajištění těchto zájmů a svoji obranu je Česká republika připravena využít všech legitimních přístupů a použít všechny dostupné prostředky. Dává však přednost aktivnímu předcházení ozbrojeným konfliktům a preventivní diplomacii. V případě vypuknutí krize či ozbrojeného konfliktu usiluje o řešení politickými a diplomatickými prostředky. Pokud by tyto prostředky selhaly, může Česká republika za podmínek stanovených mezinárodním právem (zejména Chartou Organizace spojených národů) a právním řádem ČR použít ozbrojenou sílu k vlastní obraně a v rámci plnění spojeneckých závazků. Ozbrojená síla musí být vždy použita v souladu s pravidly mezinárodního humanitárního práva.

Spojenectví je základním východiskem pro zajištění obranyschopnosti České republiky. Základním východiskem pro zajištění obrany a bezpečnosti České republiky je aktivní účast v systému kolektivní obrany Severoatlantické aliance, členství v EU a spolupráce s partnerskými zeměmi. Členství v NATO a EU přináší výhody kolektivního zajištění vlastní obrany a bezpečnosti, stejně jako závazek ke společné obraně a bezpečnosti přispívat. Členství v mezinárodních organizacích však

z České republiky nesnímá její prvotní odpovědnost za vlastní obranu. K naplnění spojeneckých závazků přispívají i občané České republiky. Česká republika se nesmí stát nejslabším článkem spojenecké vazby. Neexistuje my a oni. My – občané České republiky jsme my – spojenci (Ministerstvo obrany, 2024).

2.7.2 Příprava občana k obraně státu v celorepublikovém souhrnu v roce 2022

Pro lepší představu a dokreslení situace o projektu POKOS v celorepublikovém souhrnu je možné získat informace níže, které vycházejí z Ročenky AČR pro rok 2022. Celková aktivita projektu POKOS daného roku je rozdělená mezi 14 Krajských vojenských velitelství (dále jen „KVV“) dislokovaných po celé ČR. Aktivity projektu POKOS jsou vždy prezentovány a propagovány pod jednotným oficiálním logem (Obrázek 2).

Obrázek 2

Oficiální propagační logo projektu POKOS

Poznámka. Zdroj: www.army.cz

V roce 2022 KVV uskutečnila 131 projektových dnů POKOS, kterých se zúčastnilo 16 109 žáků, a 99 branně-vědomostních soutěží POKOS, do kterých bylo zapojeno 5 914 účastníků. Do těchto aktivit se poprvé zapojili i příslušníci aktivní zálohy. Dále v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků bylo během 82 seminářů proškoleno 1 254 pedagogů. O aktivitách spojených s POKOS se veřejnost mohla seznámit na webu pokos.army.cz a na Facebooku [@pokos.army.cz](https://www.facebook.com/pokos.army.cz). Zástupci odboru komunikace navštívili v roce 2022 společně s vojáky z vybraných útvarů AČR 23 základních a středních škol téměř po celé ČR. Z důvodu korona-virové pandemie nebylo možné navštívit všechny kraje.

Dospívající mládež získala základní informace o principech obrany státu, o úloze ozbrojených sil České republiky při řešení krizových situací i o výhodách členství v mezinárodních organizacích. Děti se prakticky připravovaly na mimořádné situace, se kterými se mohou v běžném životě setkat. Učily se, jak správně poskytnout první pomoc, nacvičovaly základy sebeobranu a základy přežití. Dozvídaly se, co dovedou zbraně hromadného ničení, vyzkoušely si ochranné obleky a chemické masky. Přednášky byly zpestřeny ukázkami výstroje, výzbroje i techniky. Děti se v průběhu roku zapojovaly také do soutěží, které byly v rámci projektu POKOS vyhlášeny. K 80. výročí operace Antropoid se uskutečnila

kreativní soutěž, díky které se děti dozvěděly více informací o atentátu na Reinharda Heydricha. Do soutěže se zapojilo více než 600 školáků. Odměny výhercům osobně předala ministryně obrany. Součástí výhry byla prohlídka reprezentativních prostor MO ČR. Svě vědomosti si školáci mohli rozšířit také díky pravidelné měsíční vzdělávací soutěži. Zajímavé soutěže byly zahrnuty i do projektu „Poznej POKOS“. Projekt POKOS byl v roce 2022 představen i na dalších akcích určených pro veřejnost, které byly spojené s ukázkami AČR a IZS. Výstava se základními informacemi o MO a AČR doprovázená soutěžemi pro všechny věkové kategorie byla součástí významných armádních dnů a sportovních či dětských dnů (Ministerstvo obrany, 2023).

2.8 Aktéři projektu Příprava občana k obraně státu

Hlavním cílem projektu POKOS je dosažení takového stavu, aby každý občan ČR v souladu s právním řádem a legislativou ČR cítil svou stálou odpovědnost za zajišťování obrany státu a byl k obraně státu připraven.

K zabezpečení cíle a celého projektu POKOS vstupuje do celého procesu několik aktérů z různých stupňů státní či nestátní sféry. Všichni aktéři mají svoji nezastupitelnou roli a navzájem spolupracují a podporují se za účelem dosažení funkčního systému POKOS.

Za celý projekt POKOS je zodpovědná vláda ČR, která delegovala MO za řízení projektu POKOS a ta cestou Sekce obranné politiky a strategie MO (dále jen „SOPS MO“) metodicky zaštiťuje uvedenou problematiku. Na úrovni ministerstev spolupracuje na projektu POKOS s MO i MŠMT a dále pak s MV.

Významným aktérem v procesu POKOS je MŠMT. Role MŠMT je zásadní a zahrnuje několik klíčových aktivit. Především jde o integraci problematiky POKOS do vzdělávacích programů ve spolupráci s MO. Tento proces zahrnuje aktualizaci vzdělávacích obsahů a zajištění, že školy mají k dispozici potřebné materiály a metodiky pro výuku těchto témat.

Spolupráce mezi MO a MŠMT je též na úrovni vzdělávání a školení učitelů. Ministerstvo obrany organizuje a podporuje školení pedagogů, aby byli schopni efektivně vyučovat témata související s obranou státu.

Provádění přípravy občanů k obraně státu řídí SOPS MO, na přípravě občanů k obraně státu se mohou podílet i spolky, církve, náboženské společnosti a další právnické osoby v součinnosti s příslušnými krajskými a obecními úřady.

Jak bylo již naznačeno v celém procesu se určitým způsobem angažují různé nevládní prvky, kterými jsou různé spolky (dříve občanská sdružení), svazy, organizace, církve, různé právnické osoby apod. v součinnosti s příslušnými krajskými a obecními úřady.

Spolky, které spolupracují v rámci projektu POKOS jsou například Branné oddíly ČR (dále jen „BOČR“), Křesťanská sportovní organizace Orel, Ligová fotbalová asociace, Českým svazem orientačních sportů, Česká obec sokolská (Sokol) a jiné spolky, které projeví ochotu se zapojit či participovat na projektu POKOS. Například u zmiňovaného spolku typu Orel, Sokol atd. se dá mluvit o hlubší spolupráci, kdy MO stvrzuje vzájemnou spolupráci v projektech POKOS memorandem o vzájemné spolupráci. Posledním takovým memorandum bylo podepsáno ministryní obrany ČR Janou Černochovou a starostkou České obce sokolské Hankou Moučkovou na počátku roku 2024.

„Obrana naší země se netýká jen MO a AČR, ale celé české společnosti. Usilujeme proto o maximální zapojení veřejnosti nejen do přípravy na obranu, ale i o lepší připravenost na krizové situace, a neustále se snažíme rozšiřovat paletu možností, kterou mohou občané, chtějí-li přispět ke zvyšování obranyschopnosti naší země, využít. Se Sokolem jsme se shodli, že existuje řada praktických oblastí a příležitostí pro naši spolupráci a memorandum je pro tuto spolupráci základem,“ sdělila po podpisu ministryně obrany Jana Černochová (MO, 2024).

Teritoriální síly (dále jen „TerS“) jsou výkonným prvkem realizace POKOS v působnosti rezortu MO, potažmo AČR. Odborným řídicím prvkem zajišťujícím plánování, kontrolu a hodnocení POKOS u TerS je oddělení POKOS Velitelství teritoriálních sil (dále jen „VeTerS“) dislokovaného ve městě Tábor. Krajská vojenská velitelství jsou subjektem realizace jednotlivých projektů POKOS a koordinátorem aktivit POKOS dalších součástí resortu MO v územním obvodu kraje.

K zabezpečení jednotného postupu u TerS pro zabezpečení realizace úkolů POKOS byl VeTerS v Táboře vydán dokument s názvem: „Metodické pokyny k provádění přípravy občanů k obraně státu v působnosti Teritoriálních sil“. Pokyny v uvedeném dokumentu jsou závazné pro plánování, přípravu, organizaci a hodnocení aktivit POKOS v rozsahu působnosti a úkolů TerS, tedy i jednotlivých KVV.

Metodické pokyny jsou vydávány k provedení Koncepce POKOS a věcně příslušných ustanovení zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky a dalších legislativních předpisů (Velitelství Teritoriálních sil, 2023).

Povinnosti jednotlivých orgánů ve vztahu k POKOS jsou stanoveny zákonem č. 222/1999 Sb. vláda – zodpovídá a schvaluje koncepci přípravy občanů k obraně státu;

- ministerstvo obrany (MO) – řídí přípravu občanů k obraně státu a provádí vzdělávací, výchovnou a osvětovou činnost v této oblasti; rozsah přípravy občanů k obraně státu je součástí plánů obrany;
- krajské úřady (KÚ)– zabezpečují podle požadavku obcí přípravu občanů k obraně státu;
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností (ORP) – podílejí se na organizaci přípravy občanů k obraně státu;

- obecní úřady (OÚ)– uplatňují požadavky na přípravu občanů k obraně státu u krajského úřadu obce s rozšířenou působností a organizují jejich přípravu (Parlament ČR, 1999).

Grafické znázornění aktérů, povinností a procesů ke vztahu k projektu POKOS je uvedeno níže (Obrázek 3 a 4).

Obrázek 3

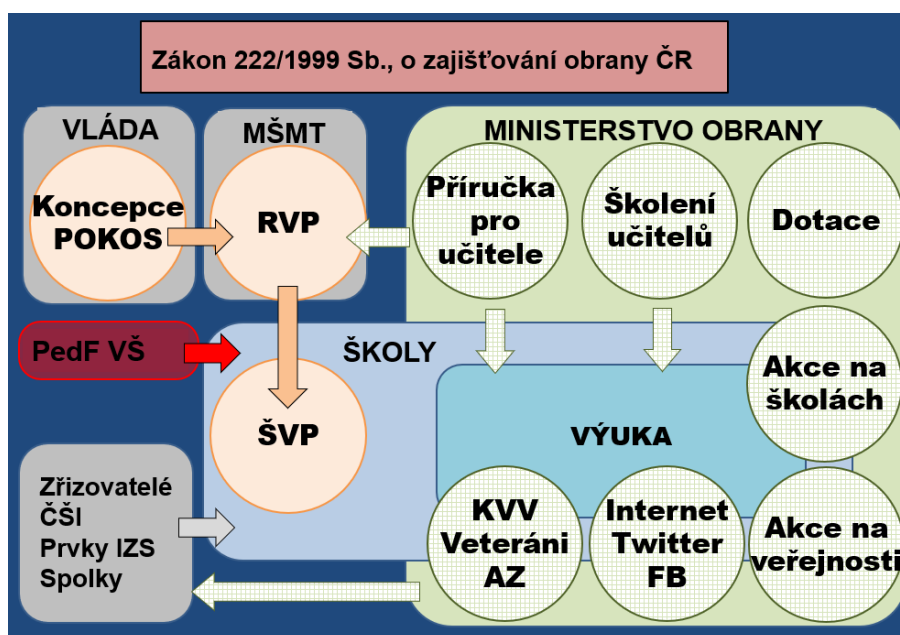
Základní grafické znázornění aktérů a povinností projektu POKOS

Poznámka. Schéma aktérů a povinností projektu POKOS. Zdroj: KVV Olomouc. (KVV Olomouc, 2023)

Obrázek 4

Grafické znázornění aktérů, povinností a procesů projektu POKOS

Poznámka. Zdroj KVV Olomouc. (KVV Olomouc, 2023)

Dle koncepce POKOS jsou zaměstnanci státní správy a úředníci územní samosprávy s problematikou zajišťování obrany státu v obecné rovině seznamováni v rámci komplexní přípravy v oblasti krizového řízení. Úředníci územních samosprávných celků, kteří vykonávají správní činnosti při zajištění ochrany obyvatel a krizovém řízení, prokazují zvláštní odbornou způsobilost. Náplní těchto správních činností je také problematika zajišťování obrany státu.

Na přípravě státních zaměstnanců státní správy a úředníků územní samosprávy se podílí nejenom MV v úzké součinnosti s MO a dalšími ústředními správními úřady, ale také například Správa státních hmotných rezerv. Nedílnou součástí systému přípravy státních zaměstnanců státní správy a úředníků územní samosprávy k výkonu činností majících vazbu na zajišťování obrany státu je soustavná metodická podpora ze strany rezortu MO. Je prováděna odbornými orgány v rámci kontrol výkonu přenesené působnosti a v rámci seminářů zaměřených na otázky zajišťování obrany státu a operační přípravy státního území ČR (Gerhát, 2019).

2.9 Krajské vojenské velitelství Olomouc

Role KVV v procesu přípravy občanů k obraně státu je vzhledem k jejich zákonem stanovené působnosti i vzhledem ke znalosti podmínek v regionech jedinečná a nezastupitelná.

Jedná se o vojenské správní úřady, které v rámci svého územního obvodu vykonávají státní správu a současně plní úkoly obrany státu, přičemž jejich místní příslušnost je určena místem pobytu fyzických osob nebo sídlem právnických osob.

Krajská vojenská velitelství se na projektu POKOS podílejí zejména plněním funkce koordinační, metodické, vzdělávací, prezentační, informačně-komunikační, administrativní a kontrolní.

V rámci své teritoriální působnosti jsou KVV koordinátorem dílčích aktivit v oblasti přípravy občanů k obraně státu, a to jak směrem k vojenským útvarům a zařízením, tak směrem k orgánům státní správy, územní samosprávy, školám, vzdělávacím zařízením, spolkům, církvím, náboženským společnostem a dalším právnickým osobám. O aktivitách připravovaných z ústřední úrovně jsou krajská vojenská velitelství informována odbornými orgány MO, které rovněž zajišťují, aby k jejich realizaci na teritoriu příslušného KVV docházelo ve vhodných termínech. Vedle naplňování role koordinátora poskytují KVV při přípravě těchto aktivit rovněž nezbytnou metodickou pomoc, případně se na jejich praktické realizaci podílejí.

Krajská vojenská velitelství podporují POKOS přednáškovou a lektorskou činností, přičemž spolupracují s orgány státní správy a samosprávy, se školami, školskými zařízeními a jinými subjekty. V rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků organizačně a lektorsky zabezpečují bezplatná akreditovaná školení pro učitele ZŠ a středních škol. Tato školení jsou organizována v každém kraji

nejméně 2krát ročně. Přednáškovou a lektorskou činnost na školách, ve školských zařízeních a v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků provádí z pedagogického a odborného hlediska připravený personál (Gerhát, 2019).

Krajské vojenské velitelství jako vojenský orgán plní níže uvedené úkoly obrany státu:

- Spolupracuje s orgány veřejné správy a samosprávy a příslušnými právníckými a fyzickými osobami;
- řeší žádosti občanů a cizinců o dobrovolné převzetí branné povinnosti;
- řeší žádosti státních občanů ČR o dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav;
- vydává rozhodnutí o zařazení do aktivní zálohy nebo vyřazení z aktivní zálohy;
- povolává vojáky v aktivní záloze k výkonu pravidelného vojenského cvičení, k přípravě na operační nasazení a ke službě v operačním nasazení;
- řeší žádosti občanů a vojáků v záloze o povolání na dobrovolné vojenské cvičení;
- povolává státní občany ČR k odvodnímu řízení na základě nařízení vlády;
- vyhodnocuje obranu stanoveného územního obvodu, vede dokumentaci pro obranu stanoveného územního obvodu a organizuje činnosti při plnění těchto úkolů;
- vede přehled o objektech důležitých pro obranu státu ve stanoveném územním obvodu;
- podílí se na přípravě podkladů pro rozhodovací proces (usnesení) bezpečnostní rady kraje a krizového štábu kraje;
- vede přehled o možnostech vyčlenění sil a prostředků AČR ve prospěch složek integrovaného záchranného systému od vojenských útvarů a vojenských zařízení (dále jen „vojenský útvar“), které jsou dislokovány v územním obvodu KVV;
- řídí úkolové uskupení jednotek AČR, které je nasazeno v územním obvodu, k součinnosti se složkami integrovaného záchranného systému nebo k plnění úkolů Policie České republiky (PČR), bylo-li tím pověřeno nařízením náčelníka Generálního štábu AČR;
- plánuje, organizuje, koordinuje a řídí aktivity POKOS ve svém územním obvodu, a to ve vazbě a v součinnosti s vojenskými útvary a zařízeními, orgány státní správy a územní samosprávy, školami, vzdělávacími zařízeními a dalšími právníckými osobami a brannými subjekty ve svém územním obvodu podle zvláštních právních předpisů;
- zpracovává plán uvádění do bojové připravenosti, vlastní mobilizační plán a mobilizační projekt pro vytvářenou jednotku/útvár;
- zpracovává dokumentaci bojové a mobilizační pohotovosti;
- plní úkoly výběrového doplnění ozbrojených sil, částečné nebo všeobecné mobilizace;
- podílí se na plánování a organizaci aktivit na veřejnosti ve svém územním obvodu s cílem

reprezentace rezortu obrany a AČR i podpory náboru, k tomu spolupracuje s vojenskými útvary a zařízeními, případně složkami IZS;

- podílí se na péči o vojenské důchodce a válečné veterány ve spolupráci s odborným orgánem MO (Ministerstvo obrany, KVV Olomouc, 2023).

Díky strategickému rozmístění vojenských úřadů KVV má AČR své zástupce ve všech regionech (krajích), kteří dobře znají místní prostředí. Toto rozmístění usnadňuje efektivní nasazení vojsk během mimořádných událostí nebo krizových situací. Dislokace posádek AČR v Olomouckém kraji lze spatřit níže (Obrázek 5).

Obrázek 5

Rozmístění Armády České republiky

Poznámka. Zdroj www.army.cz. Rozmístění AČR k 31. prosinci 2020 (upraveno)

Vzhledem k vytíženosti ozbrojených sil, které zahrnují přípravu vojsk, plnění aliančních závazků, vojenská cvičení a údržbu techniky, je nezbytné plánovat akce pro veřejnost s dostatečným předstihem. Již v období měsíce srpen–září se připravují podklady na aktivity na rok následující. Plánování a realizaci akcí na veřejnosti má KVV Olomouc relativně usnadněnou v tom smyslu, že se ve stejné posádce nachází Velitelství pozemních sil a dalších součástí AČR (Velitelství Vojenské policie a další). Dislokace KVV Olomouc je taktéž výhodná z důvodu blízkosti jiných posádek a útvarů dislokovaných v Olomouckém kraji. Za zmínku stojí zmínit ty největší posádky a útvary.

Mezi největší vojenský útvar AČR v Olomouckém kraji patří 7. mechanizovaná brigáda s čestným názvem „Dukelská“ s dislokovaným velitelstvím v posádce Hranice, a dále přímo podřízených praporů ve městě Hranice (71. mechanizovaný prapor), v Přáslavicích působí dva bojové prapory (72. mechanizovaný prapor a 73. tankový prapor) (Stehlík & Vaňourek, 2014).

Dalšími významnými útvary dislokovanými v Olomouckém kraji jsou ve městě Prostějov, Přerov, Lipník nad Bečvou. V neposlední řadě je potřeba zmínit významný Vojenský výcvikový prostor Libavá, který se rozkládá v blízkosti statutárního města Olomouc a je převážně využívá k výcviku a přípravě vojsk, jednotek a útvarů AČR, ale také ostatních státních ozbrojených složek.

2.9.1 Krajský koordinátor přípravy občanů k obraně státu

Krajské vojenské velitelství Olomouc disponuje v oblasti přípravy občanů k obraně státu funkcemi tzv. krajských koordinátorů. V rámci svého regionu tito koordinátoři POKOS z KVV spolupracují se zástupci státní správy a územní samosprávy, zejména s OŠM KÚOK, základními a středními školami, Národním pedagogickým institutem, nestátními neziskovými organizacemi a spolky. Na řešení vybraných aktivit se dále mohou podílet oslovené vojenské útvary a zařízení, váleční a novodobí váleční veteráni, vojáci aktivní zálohy apod. (Ministerstvo obrany, 2024).

Koordinátor POKOS jako samostatná pozice vznikla k 1. lednu 2020 s funkcí vedoucí starší důstojník v hodnosti kapitán. Tento hlavní koordinátor projektu POKOS v rámci KVV Olomouc byl od 1. 1. 2024 posílen dalšími dvěma pozicemi z řad vojáků z povolání v hodnostech praporčík a nadrotmistr. Všichni tři koordinátoři za oblast POKOS jsou přímo podřízení řediteli KVV Olomouc a jsou to zkušení vojáci s několikaletou službou u vojenských útvarů.

Dále jsou v rámci stálého stavu pracovníků KVV Olomouc vyškolení další lektori, kteří pomáhají koordinátorům při všech činnostech a procesech. Celkovým personálním posílením v oblasti POKOS na KVV Olomouc dojde k postupnému zlepšení systému POKOS, které je v dnešní době žádoucí.

Koordinátoři POKOS zodpovídají za plánování, organizování, koordinaci a řízení aktivit POKOS na teritoriu KVV Olomouc (Olomoucký kraj) v součinnosti s vojenskými útvary, zařízeními a subjekty. Dále provádí lektorskou a přednáškovou činnost, poskytují metodickou pomoc, vedou agendu o realizovaných událostech POKOS, komunikují s veřejností a medializují veškeré související aktivity v rámci Olomouckého kraje.

Koordinátoři POKOS provádí aktivity zejména v následujících oblastech:

- Přednášková a lektorská činnost (certifikované školení pedagogického sboru);
- prezentační program, ukázky na školách, dotační program;
- pořádání branně-vědomostních soutěží, závodů a branných dnů;
- konání akcí na veřejnosti (dětské dny, pietní akty atd.)

Praktické zabezpečení projektu POKOS je převážně o již zmiňovaném vzdělávání pedagogických pracovníků. K propagaci těchto školení slouží jednotky a vedením armády schválený propagační leták (Příloha 17.1). Tyto školení se organizují 4krát do roka, jsou určeny pro všechny učitelé základních a středních škol (přibližně 380 v Olomouckém kraji). Na toto školení jsou zasílány cestou koordinátora KVV a formou elektronického dopisu s přílohou pozvánky na školení pedagogických pracovníků v POKOS (Příloha 17.2) adresované ředitelům škol. Rozhodnutí o vyslání/nevyslání pedagogického pracovníka je pouze v gesci daného ředitele/ředitelky. Pozvánka na školení POKOS je posílána přibližně 1-2 měsíce předem cestou dopisu na ředitele škol. Průměrná obsazenost na jednotlivých školení se různí, většinou se jedná o 25-50 pedagogů z celého Olomouckého kraje (kapacita jednoho školení však není omezena, omezení je pouze v prostorách konání školení. Samotné školení má dotaci 4 hodin a probíhá většinou v prostorách AČR (posádkový dům AČR v centru města Olomouce). Dále na školení je z MO přidělen i finanční obnos na malé pohoštění pro školitele a školené pedagogy. Vytíženost k zabezpečení akcí POKOS koordinované KVV Olomouc se každoročně jedná o: 10x branně vědomostní soutěž, k tomu je organizované 2x krajské kolo branně vědomostní soutěž, 1krát měsíčně online soutěž vědomostí z problematiky POKOS (organizuje se přes webové stránky KVV Olomouc), do které se může přihlásit jakýkoliv žák školy z Olomouckého kraje, 2x ročně projektový den na školách v koordinaci s Odborem komunikace MO (někdy jsou tyto projektové dny nazývány i jako „Branné dny“). K tomu všemu organizuje KVV Olomouc tzv. „projektové dny POKOS“ na samotných školách (dle zájmů ředitelů), které jsou organizovány přibližně 10krát za každý rok. Projektové dny mohou být určeny jak například jen pro jednu třídu školy, tak i pro početnější skupinu posluchačů (vše v závislosti na prostorových kapacitách školy a zájmu škol-ředitelů/učitelů). Dále jsou koordinátoři přítomni na všech pietních akcích na veřejnosti (různá významná výročí či uctění památky padlých atd.). Koordinátoři participují i na různých dětských dnech pořádaných státními i soukromými subjekty s možností prezentace AČR na veřejnosti. Vždy je účast na zmiňovaných akcích postoupena k schválení řediteli KVV Olomouc.

Pro účely této práce byla činnost a povinnosti KVV Olomouc, jako hlavního aktéra oblasti POKOS v Olomoucké kraji, popsána zjednodušeným a stručným způsobem, tak aby poskytla základní představu o povinnostech KVV Olomouc problematiky POKOS. Další závazky, operativní úkoly ze strany nadřízeného stupně a úkoly interního charakteru zde nebyly záměrně zmíněny. Veřejnost je o činnosti KVV Olomouc k široké veřejnosti informována cestou vlastních webových stránek (<https://kvv-olomouc.army.cz/>).

3 CÍLE

3.1 Cíle práce

- 1) Na základě rešerše literárních zdrojů popsat historický vývoj a současný stav realizace problematiky přípravy občana k obraně státu na vybraných školách.
- 2) Hlavní pozornost zaměřit na specifikaci rámce přípravy občana k obraně státu na střední škole a jejího ukotvení do rámce problematiky ochrany obyvatelstva se zaměřením na vybrané dva okresy Olomouckého kraje.
- 3) Formou sociologického výzkumu (dotazníku, ankety) zjistit, jaké formy a metody by byly pro zajištění maximální efektivity realizace výuky nejvýhodnější a nejakceptovatelnější. Zjištěné výsledky následně analyzovat, graficky i statisticky vyhodnotit a diskutovat.
- 4) S využitím zjištěných dat a informací navrhnout možné přístupy k zefektivnění a zatraktivnění výuky v předmětné problematice.

3.2 Stanovení výzkumného problému a výzkumných otázek

Práce při stanovení výzkumného problému obvykle začíná teoretickou analýzou oblasti, která má být předmětem našeho zkoumání. V této analýze jde o získávání co největšího množství informací o současném stavu poznání v dané oblasti reality. Základním a nejdůležitějším zdrojem informací je studium příslušné odborné literatury (Chráška & Kočvarová, 2014).

Při vlastní formulaci problému je vhodné respektovat následující doporučení:

- Problém by měl být formulován zcela konkrétně, jednoznačně a pokud možno jako otázka.
- Problém musí implikovat možnost empirického ověřování.
- Problém musí vyjadřovat vztah mezi dvěma nebo více proměnnými.

Pro potřeby této práce byl stanoven popisný výzkumný problém:

Odpovídá příprava žáků a pedagogů na středních školách potřebám aktuální bezpečnostní situaci?

Výzkumné otázky (V1, V2, V3) pro diplomovou práci byly formulovány následovně:

- V1: Jaký je majoritní postoj a přístup pedagogických pracovníků středních škol Olomouckého kraje k problematice POKOS a tématům ochrany obyvatelstva?
- V2: Je problematika ochrany obyvatelstva a POKOS v současnosti aktuální tématikou pro řešení?

- V3: Existuje rozdíl mezi vnímáním problematiky ochrany obyvatelstva a POKOS mezi pedagogickými pracovníky a pracovníci?

3.3 Stanovení hypotéz

Hypotézy (H1 a H2) pro diplomovou práci byly formulovány následovně:

- H1: Postoj k zavedení praktické manipulace se zbraněmi (a vlastní střelba z nich) v rámci výuky problematiky POKOS je u pedagogických pracovníků středních škol Olomouckého kraje v nadpoloviční většině kladný.
- H2: Zájem o znovuzavedení určité formy povinné vojenské služby je u pedagogických pracovníků středních škol Olomouckého kraje kladnější u mužského než ženského pohlaví ve srovnání s dobou, kdy použití vojenských sil bylo spíše hypotetickou otázkou.

4 METODIKA

Zákonem č. 130/2001 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje je výzkum definován jako systematická tvůrčí práce rozšiřující poznání, včetně poznání člověka, kultury nebo společnosti, metodami umožňujícími potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků. Výzkum produkuje velké množství teorií, zákonů, popisů chování (Parlament ČR, 2002).

Pro úspěšné dosažení stanovených cílů práce byly využity níže zmíněné vědecké metody. Za účelem zpracování teoretické části této práce byla provedena rešerše primárních zdrojů a odborné literatury. Tato rešerše vycházela především z legislativních předpisů a norem, koncepčních a strategických dokumentů, zákonů, vyhlášek, směrnic, dále pak tištěných publikací výročních zpráv, ročenek zainteresovaných institucí jako například aktérů hrající významnou roli problematiky POKOS.

V praktické části je provedena analýza současného stavu POKOS na středních školách na základě sociologického výzkumu (ankety). Dále byl pro potřeby vyhodnocení ankety použit kvantitativní výzkum u pedagogického sboru středních škol v Olomouckém kraji se zaměřením anketního šetření a následná syntéza, dedukce a diskuze zjištěných výsledků. V jednotlivých částech diplomové práce se aplikované metody prolínají.

Nejvyužívanějšími metodami jsou analýza a syntéza, které jsou použity převážně v praktické části této práce. Základní metodou, z níž vychází teoretická i praktická část, je zúčastněné dlouhodobé pozorování, zkušenost a praxe vojenského prostředí.

Dále bylo při zpracování diplomové práce využito poznatků z diskuzí a brainstormingu s odborníky z vojenské praxe (převážně koordinátoři POKOS při KVV), zaměstnanců OŠM KÚOK a také pracovníků z řad pedagogů středních škol. Upřesňujícím specifikem práce je její orientace na předmětnou problematiku POKOS na SŠ se zaměřením na Olomoucký kraj.

Výzkum obvykle zabere výzkumníkovi delší čas a skládá se z několika dílčích etap. Některé etapy jdou chronologicky za sebou, jiné se prolínají nebo vzájemně překrývají. Každý výzkum bude mít odlišnou podobu, která může být ovlivněna jak výzkumným problémem, tak zvoleným typem výzkumu, výzkumnými metodami či technikami, zkušenostmi výzkumníka, dostupnými finančními možnostmi apod. Před zahájením každého výzkumu musí výzkumník svůj výzkum pečlivě naplánovat a promyslet jeho organizaci. Aby výzkumník v každé etapě svého výzkumu věděl co, kdy, kde, jak a za jakých okolností bude zkoumat, vytváří si vstupní plán realizace, který se nazývá projekt výzkumu. Výzkumný projekt k závěrečné práci je dokladem toho, jak student umí přemýšlet o daném tématu, jak umí v tématu nacházet výzkumné problémy, definovat výzkumné otázky nebo hypotézy, vhodně a adekvátně volit výzkumné metody a techniky pro sběr dat, projektovat postupy pro jejich zpracování, analýzu, interpretaci apod. Z projektu lze vyčíst, kolik času autor jeho zpracování věnoval, kterou odbornou literaturu a v jakém množství ji prostudoval, zdali má dobré vyjadřovací schopnosti.

Projekt závěrečné práce by měl být zpracován tak, aby přesvědčil vedoucího školitele o své kvalitě. (Hlaďo, 2011).

Slovo kvantitativní je z latinského slova „quantitas“ neboli množství. Kvantita znamená také velikost, mnohost, počet, četnost. Kvantitativní výzkum odpovídá především na otázku: *Kolik?* Tento výzkum je založený na získávání statistických nebo numerických dat (tzv. tvrdých dat). Při kvantitativním výzkumu jsou využívány statistické metody pro popis dvou a více jevů a jejich vzájemných vztahů, kdy se tyto vzájemné vztahy testují a vyvozují se závěry, které se zobecňují (Juřeníková, 2019).

Peter Gavora podrobně popisuje kvantitativní výzkum jako výzkumný přístup se zaměřuje na sběr a analýzu přesných dat, které umožňují zobecnování výsledků na širší populaci. Kvantitativní výzkum je orientován na testování hypotéz, které vycházejí z teoretických základů a mohou být potvrzeny nebo vyvráceny na základě získaných dat.

Dále Gavora (2010) zdůrazňuje, že kvantitativní výzkum se snaží o objektivní popis a vysvětlení příčin jevů. To zahrnuje systematický výběr zkoumaných osob, aby reprezentovaly širší populaci, a využití náhodného výběru pro zajištění co největší reprezentativnosti. Hlavním cílem je tedy verifikace existujících teorií a možnost predikce budoucích jevů na základě shromážděných dat.

Jiný odborník na provádění výzkumu Petr Hlaďo (2011) uvádí a doplňuje, že pro dosažení cíle kvantitativního výzkumu, tj. testování a ověřování hypotéz a následně jejich potvrzení či vyvrácení si musí každý výzkumník držet odstup od zkoumaných jevů a tím zabezpečit nestrannost pohledu. Cílem kvantitativního výzkumu je objasňování jevů na základě vědecké teorie, ověřování z ní odvozených hypotéz a formulování obecně platných zákonitostí.

Jak již bylo naznačeno výše, pro potřeby této práce v praktické části byla použita metoda kvantitativního výzkumu u pedagogického sboru středních škol v Olomouckém kraji.

Nejprve tedy došlo k stanovení popisného výzkumného problému vycházející z tématu cílů této práce, definovaly se dále pojmy jako jsou výzkumný soubor, výzkumný nástroj. V rámci přípravy na výzkum došlo k provedení tzv. předvýzkumu a poté k vyjádření hypotéz a formulování výzkumných otázek.

4.1 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor, také známý jako výběrový soubor nebo vzorek, je skupina jednotek (např. osob, organizací, událostí), které jsou vybrány pro účely výzkumu z širší populace. Tento soubor je reprezentativní vzorek, na jehož základě jsou prováděny analýzy a získávány data, která mají být zobecnitelná na celou populaci (Gavora, 2010).

Výzkum probíhal na středních školách Olomouckého kraje prostřednictvím zmíněného dotazníkového šetření (ankety). Anketa byla vytvořena jako internetový odkaz na softwarové aplikaci Survio.com. Cílovou skupinou výzkumu byli pedagogičtí pracovníci středních škol Olomouckého kraje.

4.2 Výzkumný nástroj

V rámci výzkumné metody volí výzkumník výzkumný nástroj. Výzkumný nástroj je již konkrétní prostředek, kterým bude výzkumník sbírat data (Hlaďo, 2011).

V této práci je hlavním výzkumným nástrojem zvolen sociologický výzkum formou anketních otázek určených pro středoškolské pedagogické pracovníky Olomouckého kraje za účelem zjištění aktuálního stavu problematiky POKOS na středních školách a případné postojů, názorů a doporučení v předmětné problematice.

4.3 Předvýzkum

Abychom prověřili kvalitu výzkumného nástroje, který jsme pro náš výzkum zvolili, musíme provést tzv. předvýzkum. U dotazníkové metody budeme předvýzkumem například zjišťovat srozumitelnost jednotlivých otázek pro zkoumané osoby a jejich jednoznačnost. Tím výzkumník předejde situaci, kdy distribuuje dotazníky velkému počtu respondentů, a v průběhu sběru dat zjistí, že dotazník obsahuje chyby. Jakmile již byly dotazníky respondentům rozeslány, není možné v něm dělat žádné zásahy a jediným řešením by bylo distribuovat nový (opravený) dotazník. Předvýzkumem lze zjišťovat i srozumitelnost pokynů, ochotu respondentů účastnit se výzkumu, zdali je časové rozložení výzkumu reálné, zdali se dají získané údaje správně vyhodnotit apod. (Hlaďo, 2011).

Při přípravě na praktickou část této práce byl tzv. předvýzkum proveden v rámci tvorby ankety jako draftu, který byl dále konzultován a upravován s odborníky z řad školitele této práce, dále s odborníkem na matematickou a sociologickou statistiku a v neposlední řadě také kontrola učitelem českého jazyka po stránce jazykové. Finální podoba, pak byla předložena ke kontrolnímu vyplnění dvěma pedagogy ze SŠ pro ověření smysluplnosti a uživatelsky přívětivého vyplnění ankety. Před samotným zahájením výzkumu formou dotazníkového šetření bylo schválení ankety cestou Etické komise Fakulty tělesné výchovy Univerzity Palackého v Olomouci (dále jen „EK FTK UP“) s kladným stanoviskem (Příloha 17.3).

4.4 Metody sběru dat

Pro potřeby praktické – výzkumné části této práce problematiky POKOS na středních školách Olomouckého kraje byl, jak již bylo zmíněno výše realizován sběr dat za pomoci sociologického

výzkumu (ankety), který probíhal online formou v měsíci dubnu roku 2024. Distribuce ankety byla provedena po schválení žádosti EK FTK UP s kladným výsledkem a schválením k provedení sociologického výzkumu. Zmiňovaná anketa byla vytvořena přes placenou internetovou platformu survio.com v placené verzi (Premium). Výhodou této metody bylo, že po vytvoření ankety s otázkami se dal zaslat online internetový odkaz z programu survio.com přes email přímo ředitelům a ředitelkám s žádostí o postoupení odkazu na online anketu pedagogickému sboru v jejich podřízenosti a zároveň o vyplnění informovaného souhlasu s účastí na výzkumu (Příloha 17.4). Anketa obsahovala 31 otázek (Příloha 17.5).

Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda, a to z toho důvodu, že bylo potřebné získat co nejvíce odpovědí respondentů z řad ředitelů/ředitelky a pedagogického sboru středních škol Olomouckého kraje pro zjištění aktuálního stavu problematiky POKOS. Dále byly poznatky a informace získány při rozhovorech s koordinátory POKOS při KVV Olomouc a také s pedagogy středních škol účastníci se školení učitelů problematiky POKOS organizovaného KVV Olomouc. Získané poznatky a možné návrhy řešení ke zlepšení situace kolem problematiky POKOS budou popsány níže.

4.5 Vyhodnocení a zpracování získaných dat

Po provedení sociologického výzkumu (ankety) bylo získáno celkem 119 odpovědí od respondentů z řad ředitelů/ředitelky a pedagogických pracovníků SŠ. Předpokládaný reálný počet odpovědí respondentů byl autorem stanoven úvahou a zkušeným odhadem s hodnotou do 10 %. Dle celkového počtu středoškolských pedagogických pracovníků (3 289) byl stanoven reálný počet respondentů společně s hranicí minima pro provedení výzkumu. Jako velký úspěch ve vyplnění ankety bylo odhadnuto zmiňovaných 10 % respondentů a více v anketě z řad pedagogických pracovníků celého Olomouckého kraje, což představovalo přibližně 320 odpovědí. Reálně však bylo počítáno s menším číslem d odpověďmi, a to na úrovni 200 odpovědí. Po dohodě s vedoucím práce byl stanoven minimální počet odpovědí pro relevantní výstup z výzkumu na 100 a více. Celkový počet odpovědí 119 (přibližně 4 % z celkového počtu pedagogických pracovníků na SŠ v Olomouckém kraji). Výsledný počet respondentů poukazuje na celkovou neochotu vyplňovat jakékoliv dotazníky nebo ankety. Učitelé se v případě dobrovolnosti a pod anonymitou rozhodnout dotazník nevyplnit či jen otevřít a nedokončit. Dle slov některých pedagogů, ale i pracovníků OŠM KÚOK jsou takovými anketami zahlceni, zvláště v období měsíců únor až duben, kdy se na SŠ finalizují procesy kolem příprav a provedení maturitních zkoušek. Ve stejném období finalizují své závěrečné práce i vysokoškolští studenti převážně z řad Pedagogických fakult, kteří také zasílají své žádosti o účasti na výzkumu pro potřeby jejich závěrečných prací.

Anketa na platformě survio.com byla vyplněna online formou. Návštěvnost ankety byla celkem 171 účastníků. Anketu tedy nedokončilo 52 respondentů a celková úspěšnost dokončení ankety byla 69,6 % z celkového počtu zahájených (otevřených) anket. Anketa byla aktivní přibližně jeden měsíc a nejvíce odpovědí bylo v prvních 14 dnech a poté docházelo k postupnému útlumu dokončených anket.

Většinu respondentů (81 %, 97 respondentů) trvalo vyplnění ankety do 10 minut, 22 respondentů (18,5 %) vyplňovalo anketu více jak 10 minut. Výsledný čas strávený vyplňováním ankety lze považovat za uživatelsky přijatelný v kontextu počtu anketních otázek (31 otázek).

Každá otázka ankety byla výstižně graficky a statisticky prezentována. K statistickému vyhodnocení byla použita kontingenční tabulka v programovém vybavení Microsoft Office Excel. Všechny anketní otázky byly analyzovány, vyhodnoceny a diskutovány.

5 VÝSLEDKY SOCIOLOGICKÉHO VÝZKUMU

V anketní otázce číslo 1 byl zjišťováno pohlaví respondentů. Z celkové počtu 119 (100 %) respondentů bylo 60 (50,4 %) ženského pohlaví a 59 (49,5 %) mužského pohlaví. Poměr respondentů při dotazování na pohlaví bylo tedy dle odpovědí na anketní otázku č. 1 přibližně stejný.

Průměrný poměr žen a mužů v pedagogickém sboru středních škol v České republice vykazuje výraznou převahu žen. Podle dat Českého statistického úřadu tvoří ženy přibližně 70 % učitelského sboru na středních školách, zatímco muži představují zhruba 30 %.

V Olomouckém kraji je poměr pedagogických pracovníků působících na středních školách po zaokrouhlení v poměru přibližně 61 % ženského pohlaví a 39 % mužského viz výše (kapitola 2.6). Jedná se tedy o vyšší počet (téměř o 10 % více) pedagogických pracovníků mužského pohlaví.

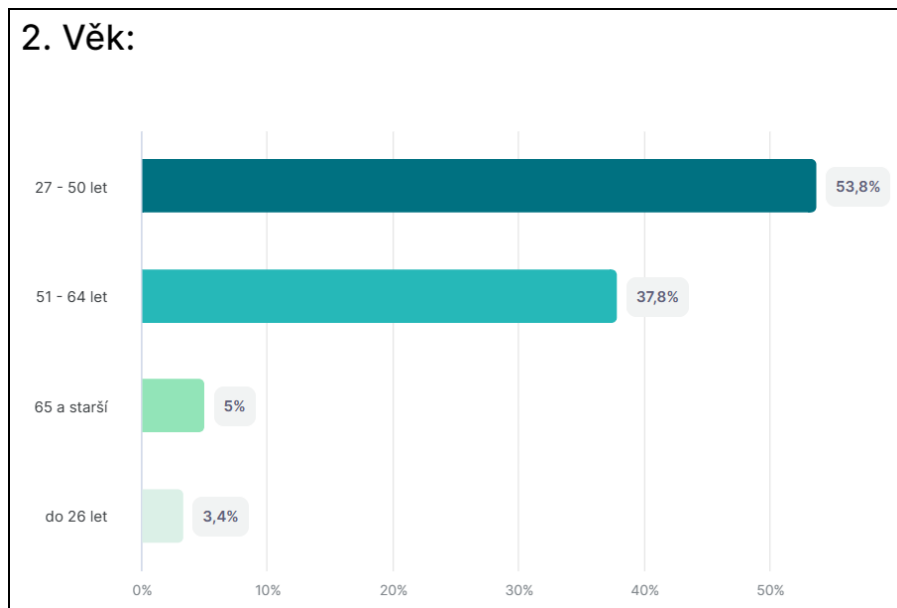
Při srovnání poměru pedagogického sboru (ženy vs. muži) středoškolského vzdělávání Olomouckého kraje a srovnání respondentů v anketě, tak lze konstatovat, že anketu vyplnilo větší množství pedagogických pracovníků mužského pohlaví. Lze předpokládat, že tematika bezpečnosti, ochrany a obrany je celkově bližší mužskému pohlaví a mají větší zaujetí o uváděnou problematiku.

Dle výsledků z anketní otázky číslo 2, která se dotazovala na věk respondenta lze vyčíst (Graf 1), že drtivá většina respondentů je v produktivním věku (více jak 96 % respondentů patří do věkové skupiny starší 27 let). Nejvyšším počtem respondentů byli s 53,8 % pedagogové ve věkovém rozmezí 27–50 let (což představovalo 64 respondentů z celkového počtu 119). Následovala skupina respondentů ve věku 51–64 let s 37,8 %. Skupina pedagogických pracovníků ve věku více jak 65 let odpovědělo v úhrnu všech odpovědí pouze 6 respondentů a začínající pedagogičtí pracovníci prezentovali skupinu respondentů do 26 let s počtem 4 odpovědí v této anketní otázce.

Průměrný věk středoškolských učitelů v České republice je přibližně 47 let. Tento údaj reflektuje stárnutí pedagogického sboru, což je trend pozorovaný nejen na středních školách, ale napříč celým vzdělávacím systémem v ČR (Šrámková, 2023).

Graf 1

Anketní otázka č. 2: Věk

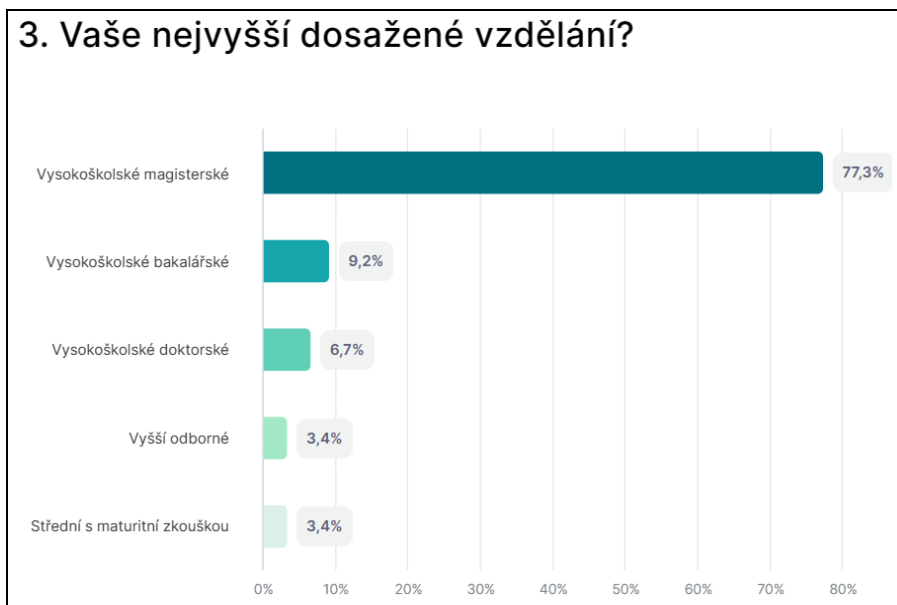

Poznámka. Zdroj: Survio.com

V anketní otázce číslo 3 (Graf 2) byli pedagogičtí pracovníci dotazováni na jejich nejvyšší dosažené vzdělání. Kdy drtivá většina respondentů splňuje plnou kvalifikaci dle zákona.

Graf 2

Anketní otázka č. 3: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Vysokoškolské vzdělání ve školství nařizuje především zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, který stanovuje požadavky na kvalifikaci pedagogických pracovníků.

Podle tohoto zákona musí učitelé ve školách získat odpovídající vzdělání na vysoké škole, aby mohli vykonávat svou profesi případně splňovat nižší odborné vzdělání dle tohoto zákona. Tento zákon je klíčovým právním předpisem, který reguluje kvalifikace a požadavky pro práci ve vzdělávacím systému v České republice (Česká republika, Parlament ČR, 2004).

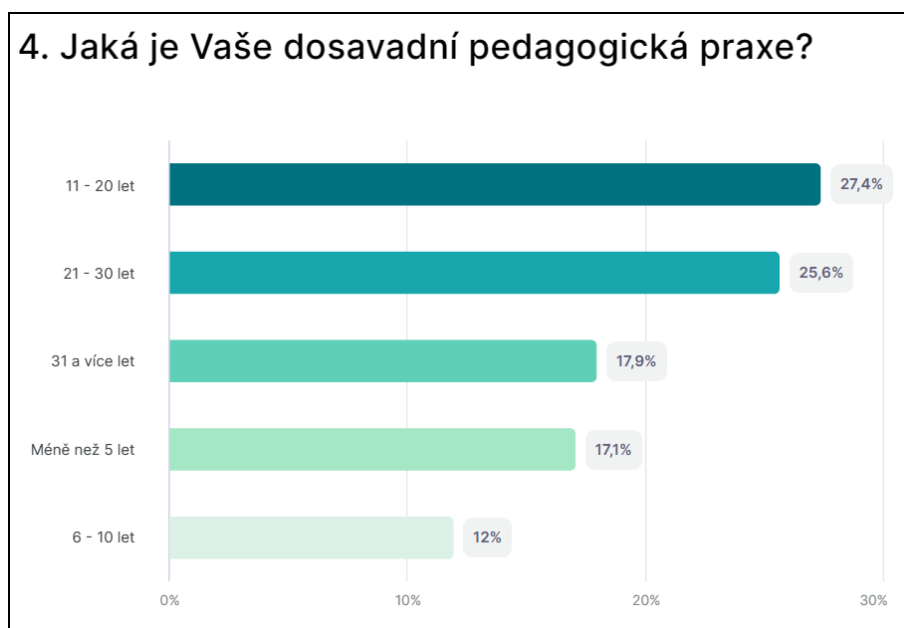
V další anketní otázce číslo 4 (Graf 3) byli respondenti dotazováni na jejich dosavadní pedagogickou praxi v letech.

Průměrná délka učitelé praxe pedagogického sboru na středních školách v ČR je přibližně 20 let. Tento údaj vychází z různých statistik a analýz, které poskytují informace o věkovém rozložení a délce zaměstnání učitelů v regionálním školství (Český statistický úřad, 2023).

Dle odpovědí respondentů je větší polovina v rozmezí praxe 11–30 let, což potvrzuje uváděný celorepublikový průměr uváděný ČSÚ.

Graf 3

Anketní otázka č. 4: Jaká je Vaše dosavadní pedagogická praxe?

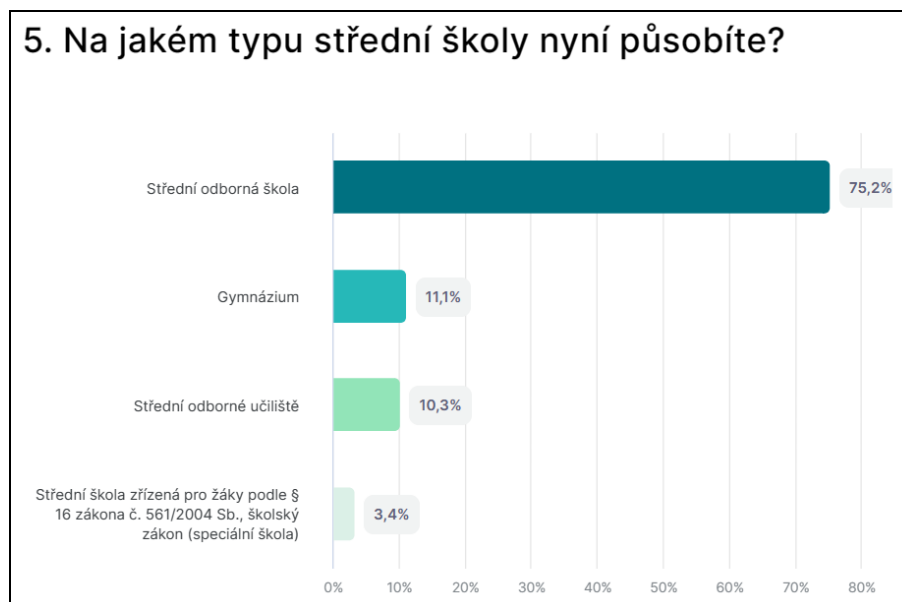
Poznámka. Zdroj: Survio.com

Anketní otázka číslo 5 (Graf 4) byla dotazována pro potřeby zjištění typu SŠ na které respondent aktuálně působí. Z grafického znázornění (Graf 4) je zřejmé, že výrazná většina odpovídajících respondentů působí momentálně na středních odborných školách různého zaměření. Zajímavé je při vyhodnocení výstupů z anketní otázky č. 5 celkový počet odpovědí z řad

středoškolských pracovníků působících na gymnáziích, kdy poměr učitelů gymnázií a odborných středních škol je přibližně 1:4, což by odpovídalo procentuálnímu vyjádření přibližně 20-25 % z celkového počtu. Výsledné odpovědi respondentů působících na školách gymnaziálního typu však bylo pouze něco kolem 11 % z čehož se dá usuzovat, že z řad pedagogických pracovníků na gymnáziích nebyl velký zájem ve vyplňování ankety. Lze se domnívat, že nízký zájem s vyplňováním ankety je odůvodněn s již zmiňovaným obdobím maturit, ale maturity jsou i na odborných SŠ či odborných učilištích s maturitní nástavbou. Na druhou stranu lze konstatovat, že nad očekávání bylo větší množství respondentů ze středních odborných škol a učilišť při porovnání se zmiňovanými gymnázií.

Graf 4

Anketní otázka č. 5: Na jakém typu střední školy nyní působíte?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

V anketní otázce číslo 6 (Graf 5) byli respondenti dotazováni v jakém okrese Olomouckého kraje je škola, na které působí. Dle výsledků odpovědí provádí svoji pedagogickou praxi nadpoloviční většina respondentů ve městě Olomouc. Dle dat popsaných výše (Tabulka 5 a 6), kde je uvedeno, že je celkový počet pedagogických pracovníků gymnázií 1 234, což představuje přibližně 37 % z celkového počtu 3 289 pedagogických pracovníků působících na SŠ Olomouckého kraje. Při obdobném procentuálním srovnání pedagogických pracovníků a respondentů v daném okrese viz níže (Tabulka 7) lze usuzovat relativně možný zájem o problematiku i samotné vyplňování ankety. V tabulce jsou podbarvené pole dle barevného rozlišení.

Jak bylo zmíněno výše, pouze na SŠ města Olomouc došlo k výraznějšímu procentu vyplněných dotazníků. V Jeseníku a Přerově se jedná o přibližná stejná procenta (počtu pedagogů vs.

respondentů). Naopak dle srovnání bylo nižší procento respondentů v okresech Prostějov a Šumperk. V případě, že by ve městě Prostějov nebyla zastoupena AČR v podobě posádky přímo ve městě Prostějov, dalo by se domnívat, že v okresech bez přítomnosti AČR je souvislost. V případě města Olomouc, kde sídlí několik velitelství AČR, ale i jiné posádky a útvary různých součástí AČR, je situace příznivější a SŠ tak mají pomyslně blíže ke spolupráci přímo k blízkým posádkám s dislokovanými útvary AČR.

Graf 5

Anketní otázka č. 6: V jakém okrese Olomouckého kraje je střední škola, na které nyní působíte?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Tabulka 7

Procentuální srovnání počtu pedagogických pracovníků a respondentů středních škol jednotlivých okresů Olomouckého kraje.

Okres	Procentuální vyjádření počtu pedagogických pracovníků (%) v Olomouckém kraji.	Porovnání	Procentuální vyjádření počtu respondentů (%) v anketě.
Jeseník	5,6	↑	5,9
Olomouc	37,5	↑	51,3
Prostějov	17,6	↓	8,4
Přerov	23,1	↑	24,4
Šumperk	16,2	↓	10,1

Poznámka. Zdroj: vlastní. Vytvořeno na základě výsledků proběhlé ankety a dostupných počtech pedagogických pracovníků (viz výše). Legenda: zelená = vyšší procento respondentů, oranžová = přibližně stejné procentuální zastoupení, červená = nižší procento odpovědí.

Cílem anketní otázky číslo 7 (Máte vlastní zkušenost s výukou problematiky branné výchovy (ochrany obyvatelstva) v minulosti?) bylo zjistit, zdali respondent má nějakou osobní zkušenost s výukou problematiky branné výchovy. Z výsledků odpovědí lze usuzovat, že větší polovina (55,5 %) pedagogického sboru nezažila jakoukoliv podobu výuky v uváděné problematice branné výchovy. Není se co divit, je to již přibližně 35 let (1989) od ukončení výuky branné výchovy probíhající v minulém komunistickém režimu. Brannou výchovu si tedy mohou pamatovat jen dnešní čtyřicátníci a starší, kteří v té době navštěvovali ZŠ nebo SŠ.

Anketní otázka číslo 8 (Znáte význam a obsah problematiky přípravy občanů k obraně státu?) byla kladena pro potřeby zjištění aktuální znalosti významu a obsahu projektu POKOS. Z výsledků je patrné, že respondenti se téměř shodovali v odpovědích, že problematiku POKOS znají (50,4 %), naopak druhá polovina význam a obsah projektu POKOS nezná (49,6 %). Výsledek tohoto dotazu nám ukazuje stále nedostatečné informování učitelského sboru na školách o projektu POKOS, což vzhledem k celkové bezpečnostní situaci ve světě, ale i blízko našich východních hranic na území Ukrajiny, je neuspokojivý stav a povědomí a znalost významu problematiky POKOS by se mělo zlepšit. Určitě je důležité zmínit, že projekt POKOS již probíhá několik let (přibližně 11 let), a dle odpovědí v anketě se nedá mluvit o úspěšném implementování povědomí problematiky POKOS do řad pedagogického sboru (alespoň co se týká středního školství Olomouckého kraje).

Významnou roli v procesu informační podpory projektu POKOS má KVV Olomouc a jím určený koordinátor problematiky POKOS, který je zodpovědný za propagaci a informování pedagogických pracovníků cestou vedení SŠ.

Dle stanoveného cíle MO (Sekce obranné politiky a strategie), kterým je provést představení projektu POKOS a vyškolit na každé škole nejméně jednoho pedagoga v dané problematice do roku 2025 bude obtížné dosáhnout. Projekt POKOS tu již nějakým způsobem probíhá od roku 2013 (v přepočtu 11 let), na SŠ i od roku 2017 (7. rokem). Tabulkové místo koordinátorů projektu POKOS v rámci struktur jednotlivých KVV bylo vytvořeno od 1. 1. 2020 a od 1. 1. 2024 vznikly na jednotlivých KVV další tabulkové místa pro potřeby koordinace POKOS v hodnostech praporčík a nadrotmistr. V úhrnu jsou tedy na každém KVV tři vojáci z povolání, kteří mají projekt POKOS na starosti, plus zmiňovaní vyškolení pomocní lektori z řad zaměstnanců KVV.

Pokud vezmeme v potaz několikaleté úsilí tvořené propagací a koordinací projektu POKOS je celkový stav na neuspokojivé úrovni. Výsledky anketního šetření poukazují na to, že stále přibližně

50 % pedagogů nezná nebo neví o možnostech projektu POKOS. Nutno říci, že tento stav neleží jen a pouze na aktivitě koordinátorů projektu POKOS na KVV, ale hlavně na vedeních škol, aby umožnili pedagogům se v této problematice vzdělávat a školit, když to stát (bezplatně) nabízí. Zmiňovaným personálním posílením koordinátorů POKOS na KVV (v roce 2024) se očekává zlepšení a zefektivnění všech procesů v rámci POKOS v Olomouckém kraji.

V další anketní otázce číslo 9 byli respondenti dotazováni, zdali mají nějakou předchozí zkušenost s problematikou POKOS v rámci jejich učitelské praxe. Celkem 94 respondentů (79,0 %) uvedlo že nemají předchozí zkušenost s problematikou POKOS.

Výstup z této anketní otázky podtrhuje výsledek předchozí anketní otázky č. 8. Absence možností a zkušeností pedagogů s POKOS je omezená již v možnostech AČR, která cestou KVV organizuje a koordinuje tuto problematiku.

Cílem anketní otázky číslo 10 bylo zjistit od respondentů, zdali se někdy v minulosti účastnili nějakého školení v oblasti POKOS. Výsledkem bylo, že $\frac{3}{4}$ respondentů (přesně 73,9 %, což představovalo 88 respondentů) vypovědělo, že se školení v minulosti neúčastnilo. Naopak 29,1 % respondentů (31 odpovědí) uvedlo, že nějakého školení problematiky POKOS se již účastnili v minulosti.

Jak již bylo popsáno výše za školení pedagogických pracovníků v oblasti POKOS je garantem příslušné KVV daného kraje. Cestou pověřeného koordinátora POKOS při každém KVV je ředitelům a ředitelkám středních škol nabízena možnost školení pedagogických pracovníků formou pozvánky, které probíhá několikrát za rok. Výsledek této anketní otázky opět vypovídá o stále nedostatečném proškolení pedagogických pracovníků SŠ v problematice POKOS. Tento fakt byl s největší pravděpodobností způsoben i nedostatečným personálním obsazením zmiňovaných koordinátorů POKOS při KVV (jak bylo zmíněno výše, nyní je stav takový, že jsou to celkem 3 vojáci z povolání). Lze předpokládat, že se tento neuspokojivý stav v neinformovanosti pedagogických pracovníků celkovělepší b blízké budoucnosti.

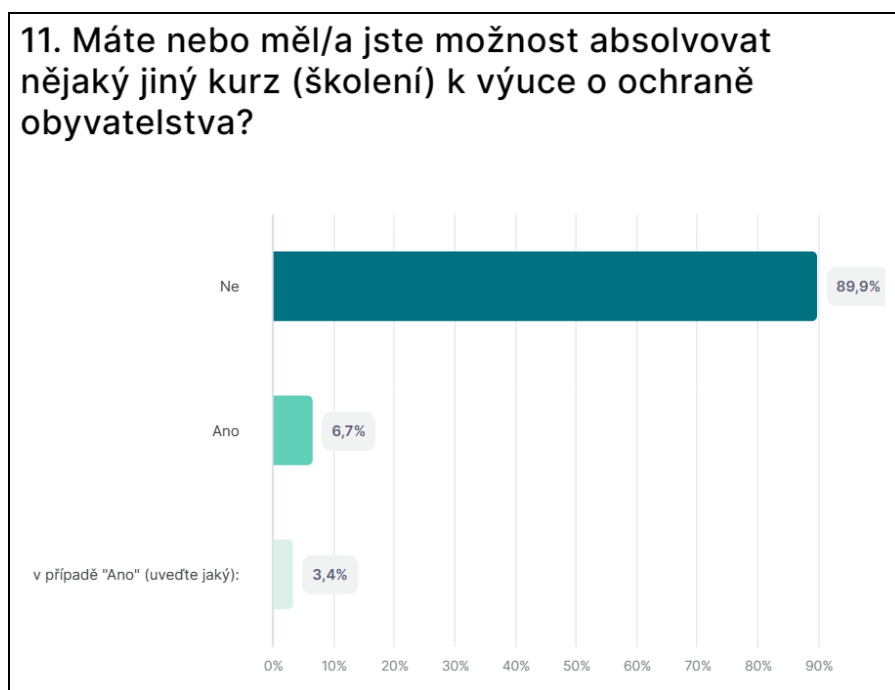
V anketní otázce číslo 11 (Graf 6) byl vznesen dotaz na to, zdali někdy měli respondenti možnost absolvovat nějaký kurz či školení k výuce o ochraně obyvatelstva. Z výsledků odpovědí je zřejmé, že drtivá většina (téměř 90 %, což představovalo 107 odpovědí z celkového počtu 119) odpovědí bylo negativní a ukazuje to jen, že problematika ochrany obyvatelstva a možnost školení a vzdělávání pedagogických pracovníků je na velmi nízké úrovni. Při pozitivní odpovědi s možností uvedení konkrétního kurzu či školení byly uvedeny témata jako: Kurz poskytování první pomoci, Obrana před aktivním střelcem, Požární ochrana. Znění anketní otázky č. 11 bylo v obdobném duchu

jako předchozí anketní otázka a jen se navzájem potvrdil aktuální stav a zkušenost v oblasti vzdělávání a školení pedagogických pracovníků v Olomouckém kraji.

Dle aktuální celkové bezpečnostní situace, proběhlých krizích a mimořádných incidentů je zřejmé, že se v předmětné problematice stále vynakládá malé úsilí. Potřeba připravovat odborně vyškolené příslušníky pedagogických sborů středních škol je více než žádoucí. Jednou z možností je právě uváděné školení v problematice POKOS, které je organizované několikrát do roka (3krát-4krát za rok) a koordinované přes určené koordinátory při KVV s vyčleněnou kapacitou cca 20-30 pedagogů co jedno školení. Pro představu je tedy v reálných a aktuálních možnostech koordinátorů KVV vyškolit přibližně něco kolem 100 pedagogických pracovníků za rok. Vše závisí převážně na vedení škol a jejich uvolňování pedagogů.

Graf 6

Anketní otázka č. 11: Máte nebo měl/a jste možnost absolvovat nějaký jiný kurz (školení) k výuce o ochraně obyvatelstva?

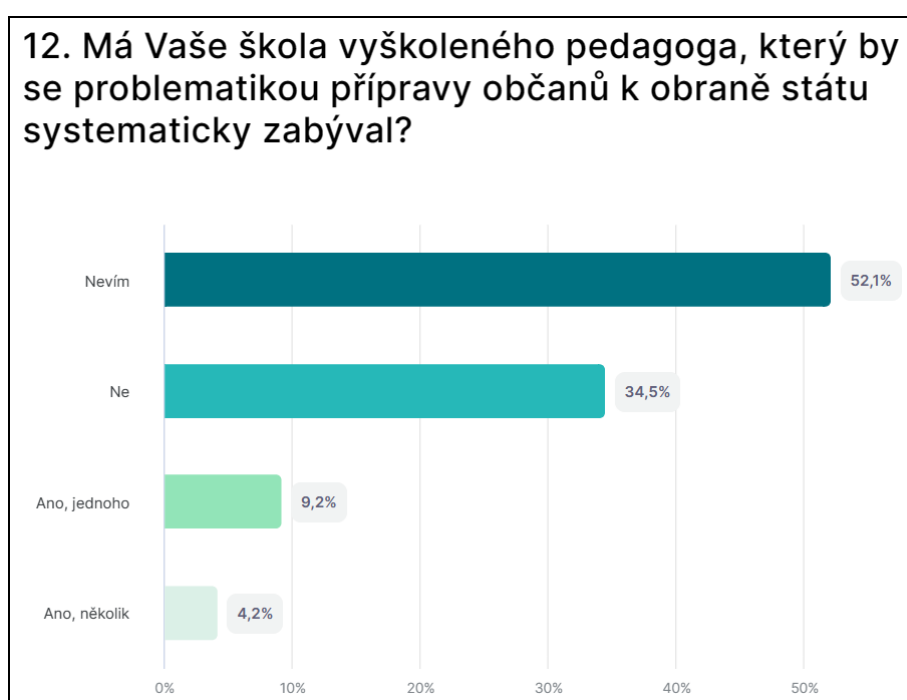
Poznámka. Zdroj: Survio.com

Anketní otázkou číslo 12 (Graf 7) bylo zjišťováno, zdali učitelé vědí a mají povědomí o vyškolených kolezích, kteří se problematikou POKOS zabývají na jejich škole. Nadpoloviční většina respondentů (52,1 %) uvedla, že neví, zdali je někdo z jejich kolegů vyškolen či se zabýval problematikou POKOS na jejich škole. Dále větší třetina (34,5 %) odpovědí byla „Ne“, tj. že škola nedisponuje vyškoleným pedagogickým pracovníkem, který by problematiku POKOS řešil na jejich škole. V úhrnu prvních dvou zmiňovaných odpovědí, které byly negativního rázu či nevědomosti se

Lze domnívat, že více jak 85 % respondentů nevědí či nezažili v jejich praxi, že by se nějaký jejich kolega zabýval problematikou POKOS na jejich škole či měli přehled, který kolega či kolegyně školením POKOS prošel. Lze tedy usuzovat, že se opět jedná o nízkém povědomí projektu POKOS mezi učiteli, ale zároveň by tento fakt měl zajímat každého ředitele/ředitelku SŠ a v jejich zájmu je takového vyškoleného pedagoga na problematiku POKOS mít na své škole a zároveň udržovat povědomí ostatních pedagogů na škole, že v jejich řadách se nachází vyškolený kolega, který může v dané problematice POKOS být nápomocen při implementaci do uvedené problematiky do výuky.

Graf 7

Anketní otázka č. 12: Má Vaše škola vyškoleného pedagoga, který by se problematikou přípravy občanů k obraně státu systematicky zabýval?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

V další anketní otázce číslo 13 (Graf 8) byl položen dotaz na celkový přístup vedení dané školy k podpoře problematiky POKOS v rámci umožnění účasti na nabízených školení POKOS či obecně problematiku brannosti na škole formou například branných dní. Nadpoloviční těsná většina (51,3 %) uvedla, že vedení aktivity POKOS podporuje. Na druhou stranu negativní přístup a podpora vychází z odpovědí (spíše nepodporuje - 36,1 % a rozhodně nepodporuje - 7,6 %), kdy v úhrnu negativních odpovědí v anketě se dostáváme zhruba na menší polovinu odpovědí (po zaokrouhlení přibližně 44 %).

Dle výsledků šetření České školní inspekce (dále jen „ČŠI“) necelá polovina škol nespolupracuje při výuce tématu POKOS s žádnými partnery.

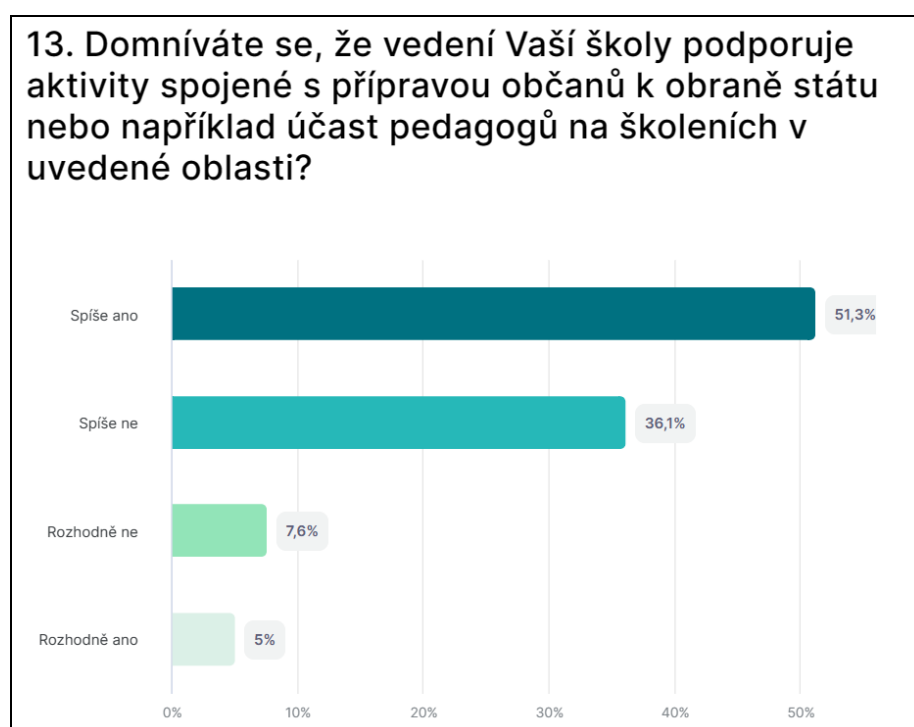
Přípravou budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech výchovy bezpečnosti v dopravě, ochrana člověka při mimořádných situacích, ochrany zdraví by se měly zabývat fakulty připravující učitele. Celkem 47,7 % ředitelů SŠ považuje za přínosné, aby fakulty připravovaly všechny budoucí učitele pro kvalifikaci v oblastech bezpečnosti. Vzdělávání v oblastech bezpečnosti pro vybrané odborné kvalifikace učitelů pokládá za přínosné 43,7 % škol. Necelá desetina SŠ nepovažuje za přínosné, aby fakulty budoucí učitele v oblastech bezpečnosti vůbec nějak vzdělávaly (Česká školní inspekce, 2016).

Výsledky šetření ČŠI potvrzují výsledky uvedené u anketní otázky číslo 13. Fakt nevyužití možností, které se nabízejí ze strany AČR (bezplatně) je velmi zarážející.

V kontextu již několikrát zmiňované celkové situace v oblasti bezpečnosti, konfliktů a krizí ve světě, ale i mimořádných a krizových situací u nás je zřejmé, že i podpora ze strany vedení škol není příliš velká a nějakým způsobem nám to dává impuls si uvědomit aktuální stav problematiky POKOS na školách. Lze se domnívat, že si stále vedení škol, ale i pedagogů neuvědomuje tristní stav v uvedené oblasti, ale hlavně potřebu s tím něco dělat a přistoupit k problematice jako prevenci, a to převážně v kontextu výchovy a vzdělávání mladých lidí, kteří se v dohledné době budou tzv. „stavět na vlastní nohy“ v životě. Dalším faktem je, že vedení škol má podporovat vzdělávání svých pedagogických pracovníků.

Graf 8

Anketní otázka č. 13: Domníváte se, že vedení Vaší školy podporuje aktivity spojené s přípravou občanů k obraně státu nebo například účast pedagogů na školeních v uvedené oblasti?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Dle informací získaných při diskuzích s pedagogy v rámci školení POKOS je vedení škol většinou postaveno před rozhodnutím, že na jednodenní školení někoho z pedagogického sboru vyšlou, ale přináší to také úskalí a problém v tom, že jednodenní výpadek absence pedagoga dané školy účastníciho se školení musí nahradit jiným pedagogem a tím se může v některých případech zkomplikovat situace na škole a vedení výuky. Vždy je tedy účast či neúčast na školení pedagogů v problematice POKOS v závislosti na přístupu samotného ředitele/ředitelky. Objektivně je situace složitější, z důvodu řešení problémů vyplývající s hledáním případných zástupců učitelů za absentující kolegy při vedení výuky.

Anketní otázka č 14 se dotazovala na zájem samotných pedagogů zúčastnit se školení či kurzu problematiky POKOS. Nadpoloviční většina (52,9 %) se vyjádřila negativně s osobní účastí na školení či kurzu. Celkový postoj k účasti na školení či kurzu předmětné problematiky je přibližně stejný s mírnou převahou nezájmu. Podrobnější analýza odpovědí podle pohlaví ukázala obdobný postoj k účasti na školení či kurzu u mužů i žen. Respondentky z celkového počtu 60, vypověděly v 31 případech, že zájem nemají a v 29 případech došlo k jejich kladné odpovědi. U mužů byl postoj obdobný, kdy z celkového počtu respondentů mužského pohlaví (59) vypovědělo negativně 30 respondentů a pozitivně se vyjádřilo 27 respondentů. V poměrovém srovnání odpovědí mezi muži a ženami by se tedy dalo konstatovat, že ženy pedagožky mají lehce větší zájem zúčastnit se nějakého kurzu nebo školení než jejich kolegové mužského pohlaví.

Dle ČŠI by učitelé ve více než polovině škol uvítali širší nabídku kurzů zaměřených na téma POKOS (Česká školní inspekce, 2016).

Výsledky ČŠI tedy jsou mírně rozdílné než výsledky 14. anketní otázky.

Hlavním zobecněním by mohlo být, že komunita učitelů na školách je přibližně rozdělena do dvou přibližně stejně početných skupin, co se týká zájmu o problematiku POKOS a příbuzné tematiky.

Další anketní otázka č. 15 měla za cíl zjistit stav informovanosti o možnostech školení pedagogů v oblasti POKOS. Drtivá většina odpovědí (93,3 %) byla negativní. Výsledek této anketní otázky ukazuje na velmi nízkou úroveň informovanosti pedagogického sboru o možnostech školení POKOS. Lze se domnívat, že nedostatečné informování o možnostech školení POKOS pro pedagogy je na straně ředitelů/ředitelky středních škol, jelikož jsou pravidelně oslovováni cestou KVV o možnostech a termínech školení problematiky POKOS. Důvodem může být nezájem vedení škol s vysíláním pedagogů na školení problematiky POKOS, z důvodu eliminace možných problémů se zástupci zmiňované výše nebo přímo nezájem s problematikou POKOS, ale i v obecné rovině tematiky ochrany obyvatelstva.

Dle anketní otázky č. 16 (Graf 9), která zjišťovala, v jakých předmětech dané školy je obsažena problematika POKOS či ochrany obyvatelstva je zřejmé, že uvedená tematika je vyučována v hlavních dvou předmětech, kterými jsou Občanská nauka (51,4 %) a Tělesná výchova (26,3 %), další předmětem, který byl uveden byla Výchova ke zdraví (8 %). Tematika POKOS a ochrany obyvatelstva jsou většinou na školách integrována také do jiných předmětů a aktivit školy jako jsou například projektové dny, branné dny, různé semináře a mimoškolní aktivity organizované školou ve spolupráci s různými institucemi (AČR, HZS ČR, IZS atd.).

Problematika ochrana obyvatelstva a POKOS by měla být implementována do výuky na středních školách mezioborově, tj. průřezově do různých předmětů, tak aby si žáci udělali vlastní názory a postoje z různých pohledů a perspektiv.

Graf 9

Anketní otázka č. 16: V jakém předmětu na Vaší škole je obsažena problematika přípravy občanů k obraně státu či ochrany obyvatelstva?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

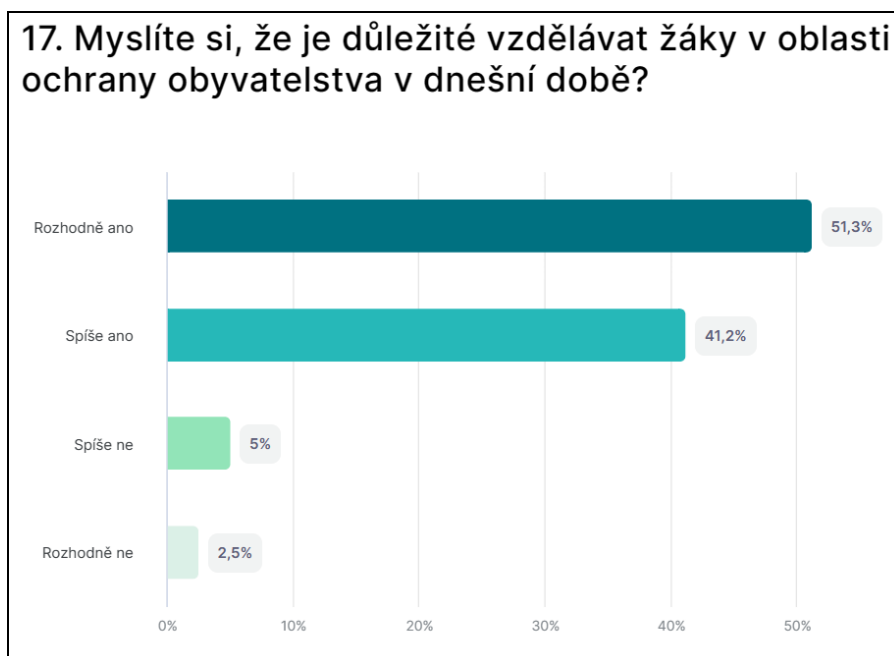
Anketní otázkou č. 17 (Graf 10) byla zjišťována aktuální potřeba a důležitost vzdělávat žáky v oblasti ochrany obyvatelstva. Dle odpovědí lze konstatovat, že odpovědi byly výrazně většinově pozitivního rázu (rozhodně ano - 51,3 % a spíše ano - 41,2 %). Při srovnání odpovědí respondentů a respondentek v otázce důležitosti vzdělávání žáků v oblasti ochrany obyvatelstva je postoj pedagogických pracovníků mužského pohlaví o něco výraznější než jejich kolegyně. V anketě převládala u této otázky u mužů odpověď typu „Rozhodně ano“ na rozdíl u žen byla více zastoupena

odpověď „spíše ano“. Je zřejmé, že pedagogové mužského pohlaví jsou v této otázce rozhodněji a mají jasný názor na důležitost předmětné problematiky v rámci výuky žáků, zatímco pedagogické pracovnice jsou spíše zdrženlivější.

Pedagogičtí pracovníci si zřejmě uvědomují aktuální stav bezpečnostní situace nejen ve světě, ale také na Evropském kontingentu (válka na Ukrajině), dále pak různé krizové, mimořádné situace a incidenty, které by se mohly prakticky týkat jak jich, jejich žáků či blízkých. Různé krizové a katastrofické situace z celého světa, které jsou neustále reportovány v médiích mohou ohrožovat pocit bezpečí a zároveň sebereflexi, co v takové situaci bych asi dělal/dělala a jak bych se zachoval/zachovala.

Graf 10

Anketní otázka č. 17: *Myslíte si, že je důležité vzdělávat žáky v oblasti ochrany obyvatelstva v dnešní době?*

Poznámka. Zdroj: Survio.com

O program POKOS je mezi školami velký zájem, učitelé ho vítají. Oceňují především jeho praktickou část, kde si děti mohou vše na vlastní kůži vyzkoušet. Tím se toho nejvíc naučí. Učitelé si uvědomují, že Příprava občanů k obraně státu je v dnešní době téma, které je potřeba vyučovat více než kdy jindy (Czech Army & Defence Magazine, 2003.).

Tím, že z osnov výuky na středních školách vymizely prvky branné výchovy (pokud nepočítáme stále sporadické aktivity POKOS), tak si pedagogové zřejmě uvědomují důležitost problematiky v oblasti bezpečnosti a ochrany obyvatelstva. Dle výsledků anketní otázky č. 17 nebude z řad pedagogů tendence výrazně zpochybňovat důležitost předmětné problematiky. Názorová

odlišnost mezi pedagogy bude však nad obsahem, formami a metodami, jak problematiku ochrany obyvatelstva aplikovat a implementovat do výuky. Zajímavostí je také srovnání postojů pedagogů při odpovědích na důležitost vzdělávání žáků v oblasti ochrany obyvatelstva (anketní otázka č. 17) a vzdělávání pedagogů v dané problematice a jejich účast na kurzech a školení (anketní otázka č. 14). Při dotazu týkající se potřeby vzdělávat žáky v předmětné problematice se pedagogové svými odpověďmi vyjádřili drtivě kladně. Při dotazu na zájem zúčastnit se kurzu či školení však tak jednoznačně kladné odpovědi nebyly a dá se mluvit přibližně o polovině pedagogického sboru se zájmem. Lze tedy konstatovat, že učitelé spíše vidí východisko a úsilí implementace problematiky ochrany obyvatelstva do žáků a mladé generace, bez jejich velké angažovanosti či zapojení.

Dle České školní inspekce v 81 % škol navštívených při prezenční inspekční činnosti se učitelé domnívají, že tématu POKOS je věnována pozornost srovnatelná s jinými tématy (Česká školní inspekce, 2016).

Výsledkem anketní otázky č. 18 (Graf 11) byl mírný nesouhlas s myšlenkou zavedení samostatného předmětu v oblasti ochrana obyvatelstva (na způsob dříve prováděné branné výchovy). Pokud sečteme odpovědi kladné rázu (spíše ano a rozhodně ano), a porovnáme se sečtenými negativními odpověďmi (spíše ne a rozhodně ne), tak lehce nad polovinou (50,4 %) odpovědí respondentů byla odpověď negativního rázu, což potvrzuje i nejčastější odpověď (spíše ne) s 40,3 %. Opět to tedy potvrzuje fakt, že pedagogové jsou v názorové neshodě rozdělení přibližně na dvě poloviny. Při porovnání odpovědí pedagogických pracovníků s jejich kolegy většina pedagogických pracovníků odpovědělo „spíše ano“ na rozdíl od pedagogických pracovníků u kterých převládala odpověď typu „spíše ne“. Opět se tedy potvrdil rozdílný postoj mužů a žen.

Graf 11

Anketní otázka č. 18: *Uvítali byste samostatný předmět v oblasti ochrany obyvatelstva (něco na způsob branné výchovy)?*

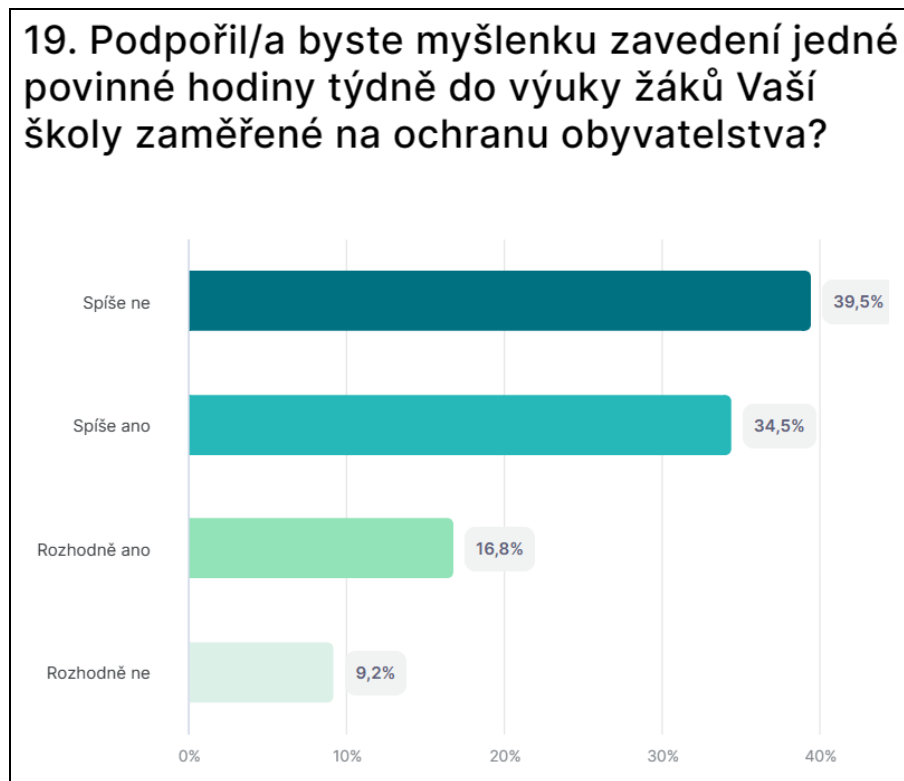

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Anketní otázka č 19 (Graf 12) se dotazovala na podpoření myšlenky zavedení jedné povinné hodiny týdně do výuky žáků s problematikou zaměřenou na ochranu obyvatelstva ze strany pedagogů. Téměř 40 % respondentů odpovědělo, že spíše by povinnou hodinu týdně nezaváděli. Nicméně o něco méně respondentů (přibližně 35 %) uvedlo, že by naopak spíše souhlasilo. V rozhodných odpovědích (rozhodně ano vs. rozhodně ne) však lehce převládá negativní přístup.

Graf 12

Anketní otázka č. 19: Podpořil/a byste myšlenku zavedení jedné povinné hodiny týdně do výuky žáků Vaší školy zaměřené na ochranu obyvatelstva?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Lze se domnívat, že celková situace není stále dostatečným pomyslným zvednutým prstem a v rámci pedagogů na SŠ Olomouckého kraje není stále kolem bezpečnostní situace v blízkosti našich východních hranic vnímána jako velká hrozba. Tento postoj by se však měl změnit, a to převážně v kontextu toho, že se množí názory různých analytiků, stratégů a komentátorů, kteří predikují, že lze očekávat v horizontu 5-10 let určité snahy Ruské federace o ozbrojený střet se státy NATO či EU (Mölling & Schütz, 2023), (Kuleba, 2023), (The New Voice of Ukraine, 2023).

Tyto predikce by pro nás všechny měly být určitým nástinem toho, co lze očekávat. Pokud bychom se měli tedy opřít o nějaký takový odhad vývoje situace, tak začít efektivně něco dělat v rámci vzdělávání mladých na školách by bylo více než aktuální a potřebné. Tyto hrubé odhady odborníků by měly vyvolat určité oprávněné obavy a konečně by se mělo něco v problematice POKOS na školách začít konat.

Národní kontrolní úřad v jedné ze svých zpráv popisuje neuspokojivý stav v oblasti vzdělávání problematiky ochrany obyvatelstva. Ochrana obyvatelstva je strategický bezpečnostní zájem ČR, i přesto MV nezajistilo všechny klíčové podmínky pro jeho naplnění (Národní kontrolní úřad, 2023).

Na tento fakt navazuje MV s definovanými cíli stanovenými v Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, kterými jsou především vzdělávání a příprava žáků, studentů

a občanů, který je připravován moderními metodami vzdělávání. K prvnímu cíli se váže úkol vytvořit v rámci vzdělávacích programů pro základní a středoškolské vzdělávání samostatnou oblast (předmět) „Výchova k bezpečnosti“ a zahájit její realizaci.

Příkladem zahraniční praxe může být např. Polsko, kde již od roku 2009 existuje samostatný předmět Výchova k bezpečnosti („Edukacja dla bezpieczeństwa“) věnující se problematice ochrany obyvatelstva. Je povinný již v 8. ročníku ZŠ a pokračuje dál na vyšších odborných školách v rozsahu jedné hodiny týdně (Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego Wrocław, 2024).

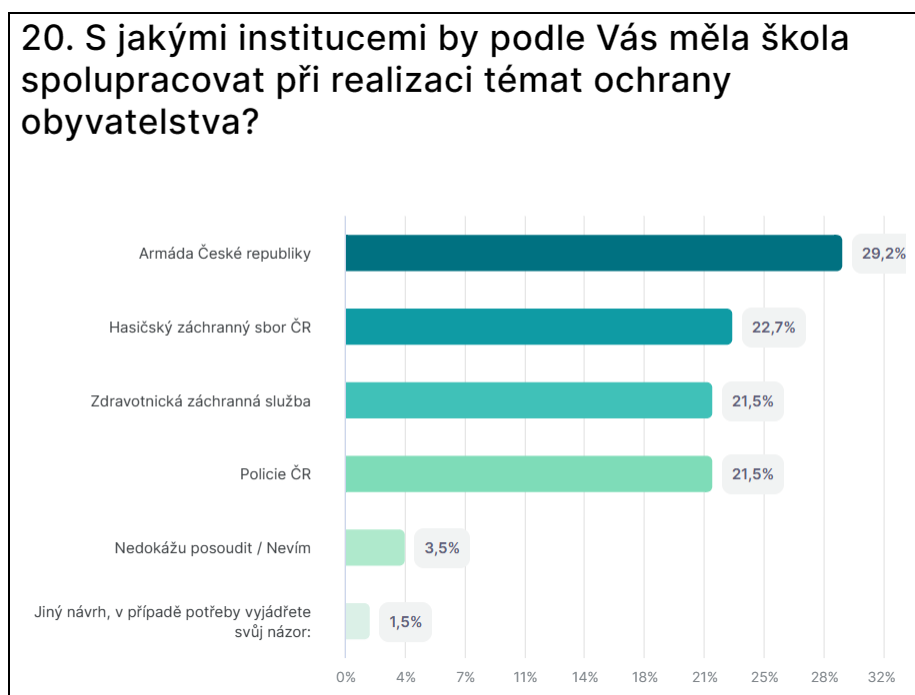
Z polského modelu by se dalo vycházet a inspirovat při vytváření nové koncepce implementace problematiky POKOS do výuky žáků středních škol v rámci systému vzdělávání. K tomu je však potřebné připravit předpoklady k úspěšné implementaci a efektivní výuce. Je zřejmé, že Polsko je v této problematice dál a uvědomilo si vážnost bezpečnostní situace v blízkosti svých hranic (převážně těch východních).

V anketní otázce číslo 20 (Graf 13) se respondenti vyjadřovali, s jakými institucemi by měla jejich škola spolupracovat při realizaci témat ochrany obyvatelstva. Tato otázka měla více možností volby, a tak respondenti mohli uvést až 3 odpovědi z možných 6. Z výsledku je zřejmé, že s téměř 30 % se pedagogové vyjádřili, že spolupracovat by se mělo převážně s AČR. Další instituce (HZS, PČR, Zdravotnická záchranná služba) získaly každá něco přes 20 % odpovědí. Lze se domnívat, že učitelé odpovídali na základě dosavadní zkušenosti.

Zapojení institucí do výuky tematiky ochrany obyvatelstva je velmi důležitá a opodstatněná. Veškeré zaměstnání a implementace prvků tématu ochrany obyvatelstva by měly být vyvážené, tak aby všechna odvětví a instituce dostali svůj prostor a možnost seznámit žáky s tematikou své odbornosti.

Graf 13

Anketní otázka č. 20: S jakými institucemi by podle Vás měla škola spolupracovat při realizaci témat ochrany obyvatelstva?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

V další anketní otázce číslo 21 (Graf 14) byla respondentům položena otázka jaká by měla být časová (hodinová) dotace v případě vyučování problematiky ochrany obyvatelstva jako samostatný předmět.

Nejčastější odpovědí byla odpověď s 1 hodinou týdně (31,1 %), druhou nejčastější odpovědí byla taktéž 1 hodina, ale v časovém období 14 dní. Téměř čtvrtina respondentů (23,5 %) nedokázala posoudit či nevěděla. Mírný rozdíl byl v pohledu na časovou dotaci v případě samostatného předmětu problematiky ochrany obyvatelstva u respondentů mužů a žen. Pedagogičtí pracovníci nejvíce volili odpověď 1 hodina týdně, kdežto pedagogické pracovnice volily spíše 1 hodina za 14 dní (až měsíc).

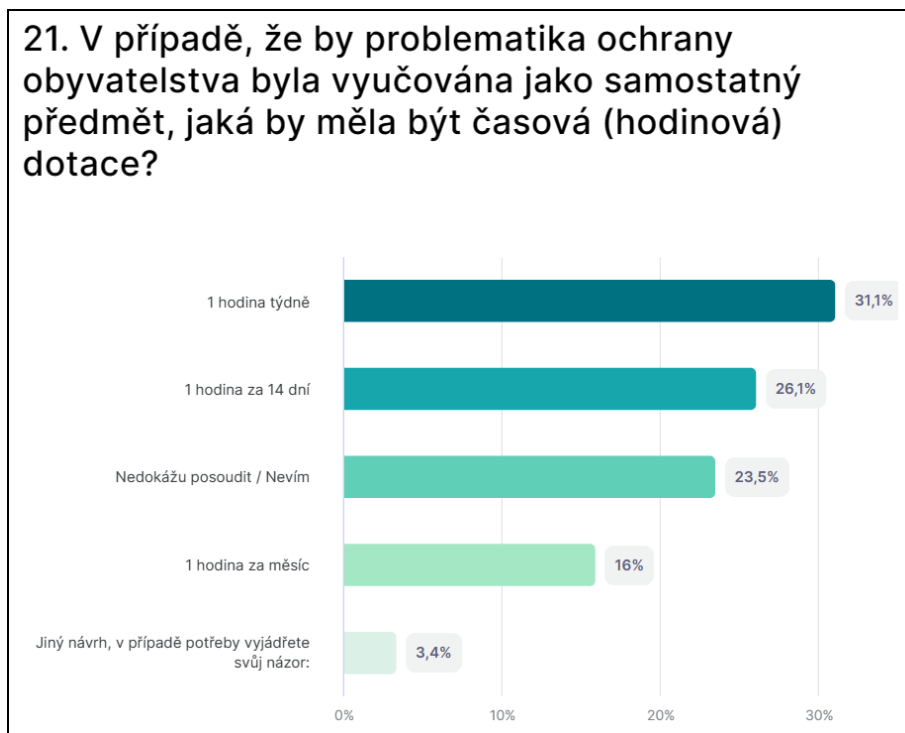
V otevřené otázce bylo zmíněno, že problematika by měla být prováděna spíše jako projektové dny typu branný den na škole. Branné dny na školách nejsou špatnou variantou vedení POKOS na školách. Úskalí se však dá spatřovat v tom, že takový branný den bude na škole probíhat 1krát-2krát za rok a je pravděpodobné, že se spousta žáků takového branného dne nemusí vůbec účastnit z důvodu absence jakéhokoliv rázu. Tím by nebylo zaručeno, že se problematikou ochrany obyvatelstva seznámí každý žák školy.

Jednohodinová dotace problematiky v samotném předmětu zabývající se ochranou obyvatelstva není špatnou myšlenkou a není to nic nereálného. Například, jak bylo zmíněno výše

u anketní otázky 19, kde je zmínka na fungující systém v Polsku, kde již od 8. třídy ZŠ je implementována do výuky 1 hodina týdně problematiky ochrany obyvatelstva. Česká republika by si v této oblasti měla vzít příklad a jít obdobnou cestou, pokud nechce pouze „přihlížet“ a čekat, že se stav povědomí tematiky bezpečnosti a ochrany a obrany státu a občanů zlepší sám.

Graf 14

Anketní otázka č. 21: V případě, že by problematika ochrany obyvatelstva byla vyučována jako samostatný předmět, jaká by měla být časová (hodinová) dotace?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Dalším aspektem v případě zavedení zmiňované pravidelné výuky uváděné problematiky je, že by se postupně budovala ve společnosti celková větší resilience obyvatel. V dnešní době je největším problémem v mladé generaci vlastnosti typu odolnost, pevná vůle a odhodlání.

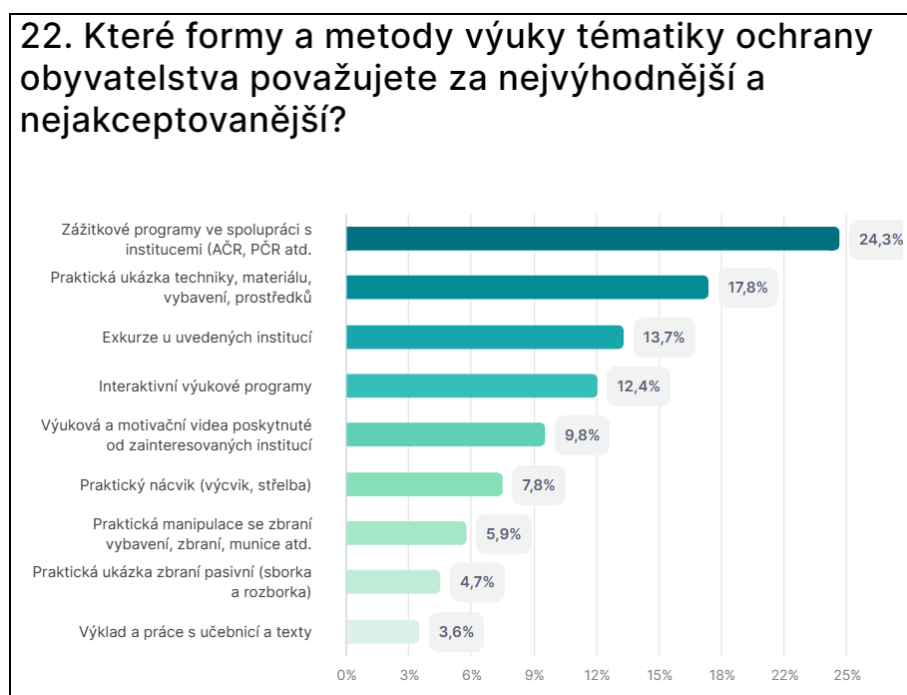
Pojem resilience je převzat z přírodních věd a odkazuje na schopnost tělesa, systému nebo organismu pružně reagovat na vnější podněty či změny. V psychologii značí resilience individuální způsobilost vyrovnávat se s traumatizujícími podmínkami a stresem. V oblasti krizového řízení to znamená schopnost podniku, organizace nebo společenství překonat co nejrychleji dopady mimořádných (katastrofických) událostí, jako teroristický útok, napadení informačních sítí, přírodní pohroma, přerušení dodávky klíčových komodit atp., a to při zachování základních funkcí systému. Klíčovými hodnotami společenského prostředí, které podporují nebo možná dokonce násobí fyzickou a organizační odolnost státu, jsou např. společenská soudržnost, solidarita (ekonomicko-sociální, mezigenerační atp.), občanský aktivismus, komunitní soudržnost, důvěra (mezi občany, loajalita

občanů ke státu a jeho vedení a důvěra v jeho instituce), svobodná a nezávislá média atp. Jsme přitom přesvědčeni, že tato oblast může být v krizových situacích pro fungování národní resilience v jejím celostním pojetí klíčová a rozhodující (Šedivý, 2019).

Dle odpovědí anketní otázky číslo 22 (Graf 15), na nejakceptovanější a nejvhodnější metody a formy, které odpovídali pedagogičtí pracovníci byly uvedeny nejčastěji: zážitkové programy ve spolupráci s institucemi (24,3 %, téměř 1/4 respondentů), praktické ukázky techniky, materiálu, vybavení a prostředků bylo voleno téměř z 1/5 odpovědí, následovala volba exkurzí u zmiňovaných institucí (13,7 % odpovědí. Praktická ukázka zbraní, pasivní (rozborka a sborka), praktická manipulace, nácvik a výcvik (střelba) byla pedagogickými pracovníky volena sporadicky a ojediněle. Lze předpokládat, že odpovědi odkazující se na praktickou stránku výuky problematiky POKOS jsou odrazem spíše umírněného postoje učitelského sboru k zbraním a vše kolem nich.

Graf 15

Anketní otázka č. 22: Které formy a metody výuky tématiky ochrany obyvatelstva považujete za nejvýhodnější a nejakceptovanější?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

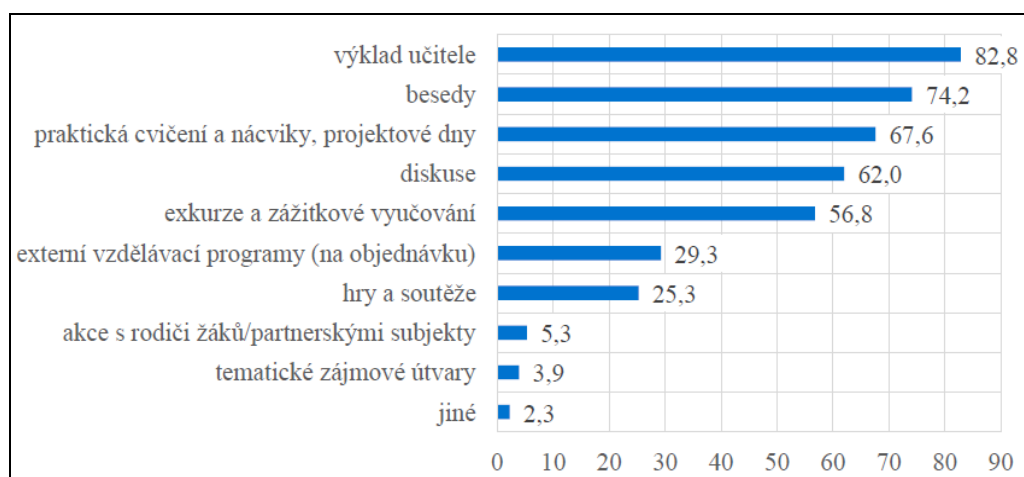
Dle ČŠI patří k nejčastějším metodám a formám vzdělávání žáků v oblastech bezpečnosti viz níže (Graf 16) výklad učitele (82,8 %), besedy (74,2 %), praktická cvičení, nácviky a projektové dny (67,6 %), diskuze (62 %), exkurze a zážitkové vyučování (56,8 % škol). Méně často byly využívány externí vzdělávací programy (29,3 %) a hry a soutěže (25,3 %). Dále by učitelé (62,1 %) v tématu

POKOS uvítali podporu formou metodických materiálů či jiných učebních pomůcek (Česká školní inspekce, 2016).

Co se týká výsledků ČŠI, které jsou z roku 2016, tak se od té doby situace kolem projektu POKOS zlepšila s dostupností metodických materiálů i častějším zapojení jednotek a součástí AČR. Následující rok (2017) vydala AČR novou příručku POKOS, která obsahovala čerstvé informace o bezpečnostním prostředí. Původní manuál pro pedagogy byl z roku 2014 a byl připomínkován ze strany pedagogů škol o žádanou a potřebnou tematiku. Někteří kritici označovali program POKOS za příliš militaristický a dle některých měla tematika více zdůrazňovat nevojenského řešení konfliktů (Chládková, 2017).

Graf 16

Využívané metody a formy ke vzdělávání žáků v oblastech bezpečnosti (v %).

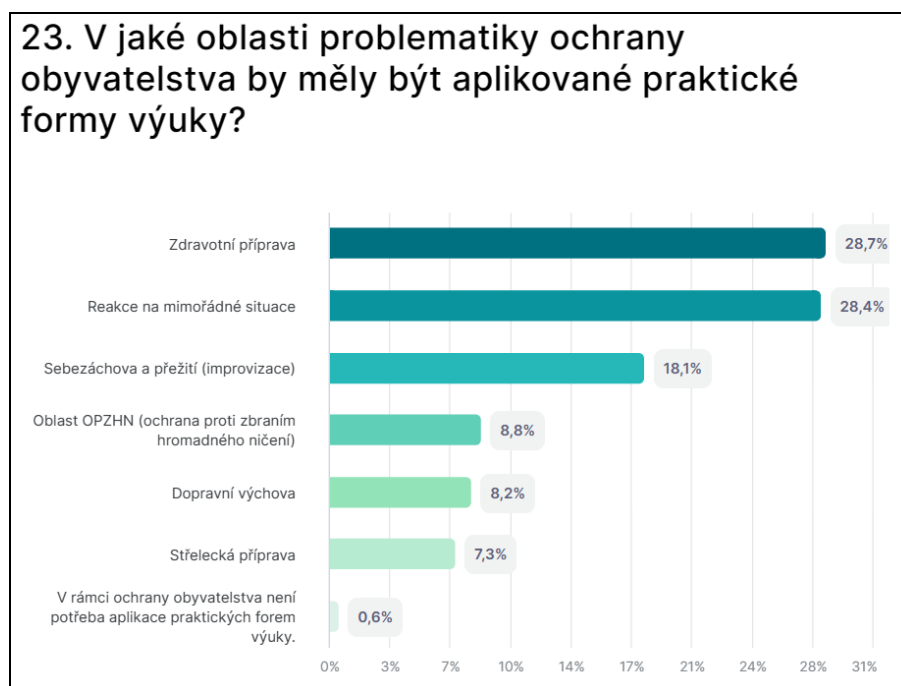

Poznámka. Zdroj: Česká školní inspekce (2016)

Anketní otázkou číslo 23 (Graf 17) byl sledován záměr, zjistit od respondentů názor na to, v jaké oblasti by měly být aplikované praktické formy výuky problematiky POKOS. Z výzkumu jasně vyplývá, že hlavními oblastmi, kde spatřují pedagogové možnost aplikovat praktické formy a metody předmětné problematiky do výuky, jsou zdravotní příprava a reakce na mimořádné situace. Tyto dvě hlavní oblasti byly respondenty zmiňovány téměř v 30 ti procentech. Další oblastí v pořadí dle respondentů byla sebezáchova a přežití (improvizace), která získala téměř 20 %. Dalšími tématy, která volili respondenti již s menší četností (přibližně mezi 7–10 % odpovědí) byly oblasti problematiky Ochrany proti zbraním hromadného ničení (dále jen „OPZHN“), dopravní výchovy a střelecké příprava. Hlavní oblastí tedy byla zdravotní příprava. Lze se domnívat, že respondenti tímto upozorňují na nedostatečné implementování tematiky první pomoci a zdravotních témat do výuky.

Graf 17

Anketní otázka č. 23: V jaké oblasti problematiky ochrany obyvatelstva by měly být aplikované praktické formy výuky?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Další anketní otázka číslo 24 (Graf 18) měla za cíl zjistit postoj pedagogů k zavedení praktické manipulace s palnými zbraněmi (tzv. sborka a rozborka). Dle grafického znázornění výsledků odpovědí respondentů je zřejmé že přibližně polovina všech odpovědí byla negativního rázu (49,6 %). V anketní otázce číslo 22 byly zmíněny formy výuky předmětné problematiky, kdy možnosti praktické ukázky zbraní, pasivní (rozborka a sborka), praktická manipulace, nácvik a výcvik (střelba) byla pedagogickými pracovníky volena sporadicky a ojediněle. Tím se potvrzuje fakt, že je mezi pedagogickými pracovníky držen určitý odstup od fyzické manipulace se zbraněmi, kdy mezi pedagogy zřejmě převládá názor, že zbraně nepatří na půdu školy. Nelze však přehlédnout i výsledek pozitivního postoje k praktické manipulaci s palnými zbraněmi.

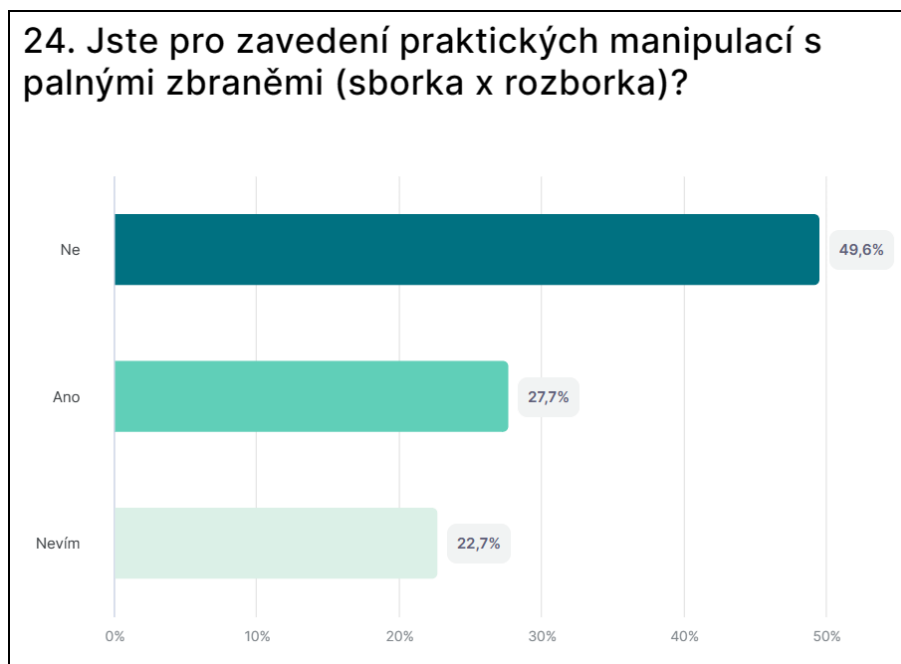
Něco přes 20 % respondentů vypovědělo, že neví a nemělo vyhraněný názor.

Otázkou však zůstává, co je důležitější v oblasti praktického nácviku a výcviku se zbraněmi. Je to nastavení nějaké míry prevence, kdy je snaha o seznámení žáků, jak fungují palné zbraně, jaké principy a síly způsobují výstřel, jaké jsou bezpečnostní pravidla při manipulaci se zbraní a vedení palby atd. nebo je to ten druhý pohled a tím je tabuizovat a vytěsnit tuto formu výuky k přípravě žáků v rámci projektu POKOS? Příklady vzdělávání mládeže v problematice manipulace se zbraní je u mnoha zemí (Izrael, Švýcarsko, Finsko, Polsko atd.) zcela normální činností a je podporována v různých formách. Nutno podotknout, že uváděné země mají jinak nastavenou koncepci ochrany

obyvatelstva v daném státě a plně problematiku podporují. Tyto aktivity se často zaměřují na bezpečnost, sportovní střelbu, lovecké dovednosti nebo přípravu na vojenskou službu.

Graf 18

Anketní otázka č. 24: *Jste pro zavedení praktických manipulací s palnými zbraněmi (sborka x rozborka)?*

Poznámka. Zdroj: Survio.com.

Otázka č. 25 (Graf 19) přímo navazovala na předchozí otázku číslo 24. Dotaz na respondenty byl, zdali by byli pro zavedení praktického výcviku se zbraní včetně střelby ze zbraní typu vzduchové či airsoftové, apod., tak jak tomu bylo v rámci branné výchovy na středních školách v minulosti. Nejvíce odpovědí negativního rázu „spíše ne“ bylo přibližně třetinové (33,6 %). Odpověď typu „spíše ano“ vypovědělo přibližně 30 % respondentů. Rozhodné odmítnutí volilo 21,8 % respondentů. Pokud sečteme negativní odpovědi (rozhodně ne a spíše ne), tak se opět ukazuje, že více jak polovina respondentů se staví spíše proti implementaci praktické manipulace a střelby na školách. Tím se potvrzuje výsledek z předchozí anketní otázky, že pedagogové se spíše přiklání k vedení výuky a přípravy žáků bez praktické manipulace (střelby) se zbraní.

Faktem zároveň zůstává, že při možném zavedení praktické manipulace (střelby) se zbraněmi by to kladlo velké požadavky na personální, finanční, místní i časové zabezpečení, jelikož takový druh formy přípravy je potřeba provádět velice zodpovědně a účelně. Pokud by se někdy v budoucnu k tomuto schylovalo a byly by tendence s praktickým využitím (střelbou) při výuce předmětu obsahující uvedené prvky, muselo by vše být legislativně podloženo, jelikož v této oblasti vyvstává spousta

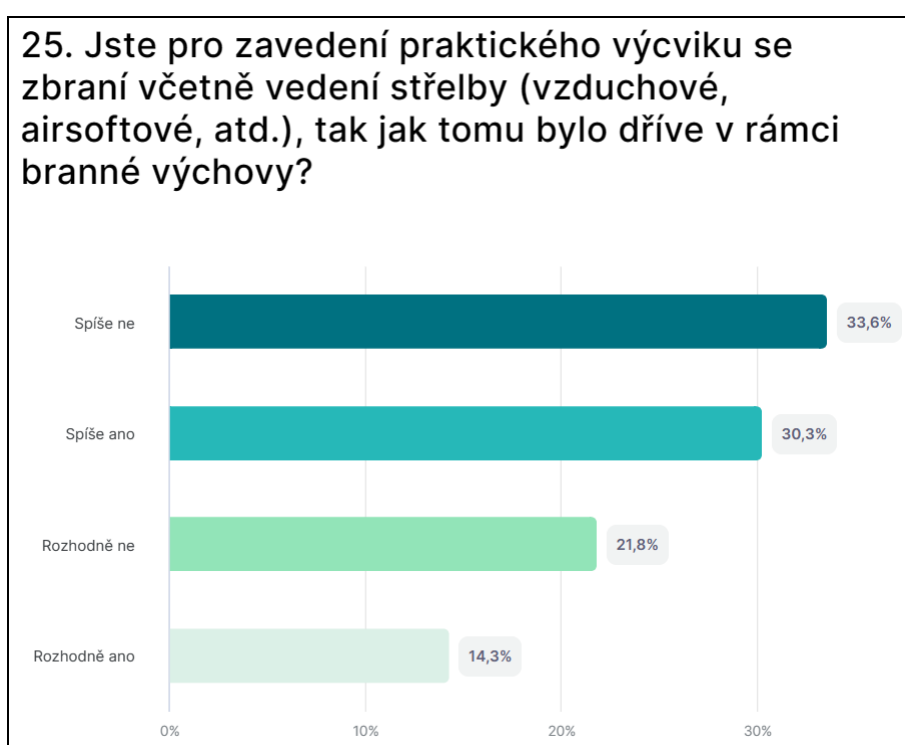
otázek a tzv. třecích ploch. Nicméně podle platné legislativy nebrání každému plnoletému občanovi vstoupit jako dobrovolník do AZ nebo se účastnit dobrovolného cvičení.

Argumentem pro podpoření zavedení výuky s prvky praktické manipulace se zbraní a samotné střelby je, že se mladí lidé mohou připravit na splnění podmínek pro získání tzv. Zbrojního průkazu.

ČR má propracovaný systém zbrojních průkazů, který je regulován zákonem o zbraních a střelivu (zákon č. 119/2002 Sb.). Tento zákon stanovuje podmínky pro získání zbrojního průkazu, typy zbraní, které mohou být vlastněny, a pravidla pro jejich nošení a používání.

Graf 19

Anketní otázka č. 25: *Jste pro zavedení praktického výcviku se zbraní včetně vedení střelby (vzduchové, airsoftové, atd.), tak jak tomu bylo dříve v rámci branné výchovy?*

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Anketní otázka č. 26 (Graf 20) byla postavena na získání názoru pedagogů, která témata problematiky ochrany obyvatelstva jsou dle jejich názoru klíčová a nejdůležitější. Obecně názor o klíčových tématech výuky v oblasti ochrany obyvatelstva, které považují pedagogové za důležité je rozdílný. V této anketní otázce bylo možné uvést více tematiky dle uvážení (max. 5 odpovědí). Výsledek a grafické znázornění je tedy četnost uváděné tematiky.

Z výsledků anketní výzkumu však vyplývá, že převažují spíše preventivní tematiky jako chování při mimořádných událostech (17,1 %), zdravotní příprava a první pomoc (14,1 %), prevence v oblasti kyber bezpečnosti, Integrovaný systém, dopravní výchova atd. Tematika jako Nauka o zbraní, kriminalita nebo

terorismus nebyly často vybírány jako stěžejní tématicky. Lze se domnívat, že postoj učitelů k násilí, zbraním a důsledků agresivního chování se snaží tabuizovat a upozadit.

Každý si však určitě plně uvědomuje, že schopnosti a dovednosti jako je první pomoc, orientace v terénu, pobyt v přírodě a sebezáchova, reakce na teroristický útok, střelbu, mohou výrazně zvýšit šance na přežití.

Graf 20

Anketní otázka č. 26: Která témata podle Vašeho názoru považujete z hlediska ochrany obyvatelstva za klíčová a nejdůležitější pro žáky na středních školách?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

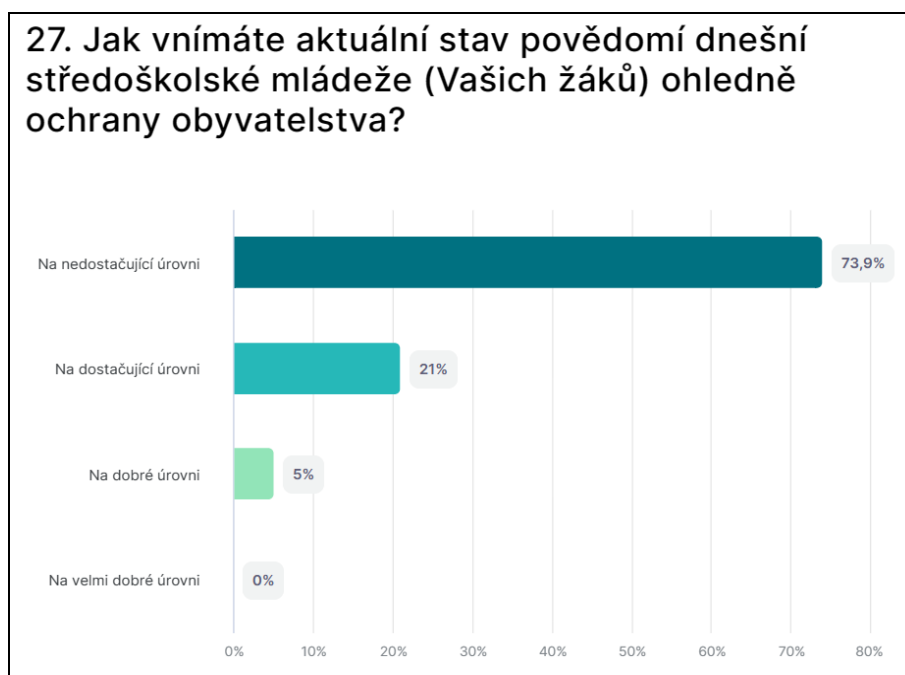
Dle výsledků anketní otázky číslo 27 (Graf 21) je aktuální stav povědomí dnešní středoškolské mládeže na nedostačující úrovni (75 % odpovědí respondentů). Mírně pozitivněji odpovědělo 21 % respondentů, že stav povědomí problematiky je na dostačující úrovni. V úhrnu se však jedná o více jak 90 % odpovědí respondentů bylo ve smyslu nedostatečného a dostatečného stavu povědomí u mládeže v problematice ochrany obyvatelstva. V kontextu zmiňované celkové bezpečnostní situace ve světě i ve východní části Evropském kontingentu je situace podceňovaná a velice neuspokojivá. Tento fakt podtrhují i zjištění národní instituce v ČR níže.

Národní kontrolní úřad (dále jen „NKÚ“) v jedné ze svých zpráv popisuje neuspokojivý stav v oblasti vzdělávání problematiky ochrany obyvatelstva a stručné hodnocení bylo: Ochrana obyvatelstva je strategický bezpečnostní zájem ČR, i přesto MV nezajistilo všechny klíčové podmínky pro jeho naplnění. Zpráva NKÚ byla vytvořena na základě zjištění aktuálního stavu problematiky ochrany obyvatelstva. Základním prvkem systému ochrany obyvatelstva má být informovaný

a vzdělaný občan. Proto NKÚ provedl formou standardizovaného dotazníku šetření znalostí problematiky ochrany obyvatelstva a získal více než 46 tisíc odpovědí z řad žáků středních a základních škol v ČR. Na základě zprávy NKÚ se MV zavázalo, že v uvedené problematice zlepší aktuální stav (Národní kontrolní úřad, 2023).

Graf 21

Anketní otázka č. 27: Jak vnímáte aktuální stav povědomí dnešní středoškolské mládeže (Vašich žáků) ohledně ochrany obyvatelstva?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

V oblasti výchovy a vzdělávání vytvoří MV ve spolupráci s MŠMT v roce 2024 v rámci základního a středoškolského vzdělávání samostatnou oblast „výchova k bezpečnosti“. Dále bude vytvořen a spuštěn webový portál ochrany obyvatelstva a zprovozněna mobilní aplikace pro informování obyvatelstva a hromadné rozesílání SMS zpráv občanům.

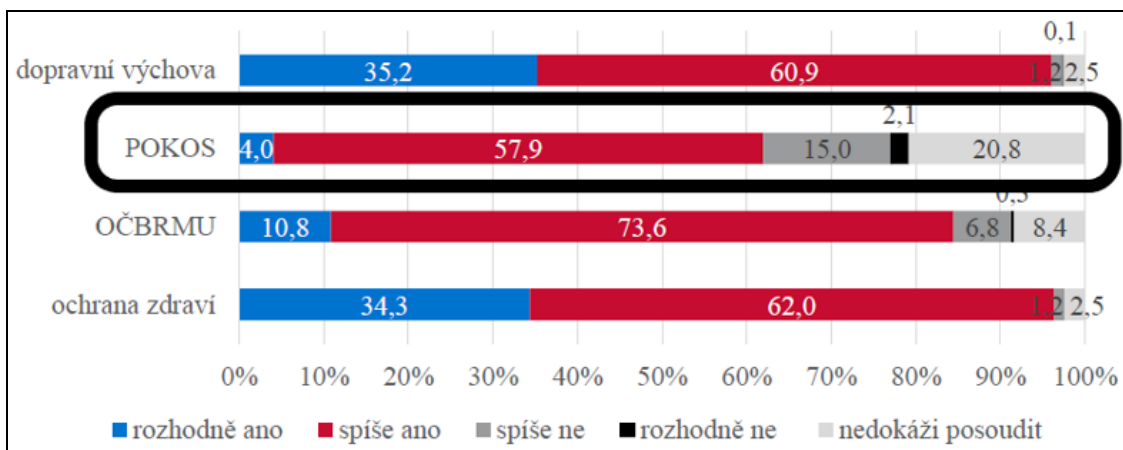
Dále se MV zavázalo předložit novely právních předpisů upravujících oblast ochrana obyvatelstva, přičemž např. v zákoně o IZS bude mimo jiné tato oblast nově definována a budou upraveny požadavky v oblasti improvizovaných úkrytů (Národní kontrolní úřad, 2023).

Pro potřebu podrobnějšího zjištění výsledků NKÚ je níže přiložen internetový odkaz, kde lze nalézt stále aktivní dotazník: <https://infogram.com/1p9g2q3jynlw72f72mdqe37yrwf3vlqjkzn?live> Poněkud jiné výsledky přinesla jiná česká státní instituce (Česká školní inspekce – ČŠI) v roce 2016 (Graf 22), která vycházela ze zjištění stavu školství při svých inspekčních kontrolách. Nutno podotknout, že toto zjištění je již poplatné, jelikož se s odstupem času částečně změnil přístup žáků (občanů) k problematice ochrany obyvatelstva. Otázka byla položena i jiným způsobem, ale stále se

dotýká stejné podstaty. Většina odpovědí respondentů byla názoru, že žáci škol si dostatečně osvojují dovednosti v oblastech ochrany obyvatelstva. V předmětné problematice POKOS bylo dle odpovědí pozitivně odpovězeno v přibližně 62 %.

Graf 22

Osvojují si žáci dostatečně znalosti a dovednosti v oblastech ochrany obyvatelstva? – podíl škol (v %)

Poznámka. Zdroj: ČŠI z roku 2016 (upraveno)

Anketní otázka č. 28 měla za cíl zjistit od respondentů jejich dřívější zapojení či působení v některých z institucí související s problematikou ochrany obyvatelstva. Téměř 80 % respondentů odpovědělo, že nesloužili či nepůsobili v institucích související s oblastí ochrany obyvatelstva. Tento fakt je vzhledem k zrušené povinné základní službě v roce 2004 zcela opodstatněný. Zbýlých 21 % odpovědí respondentů, kteří uvedli, že byli příslušníky nějaké instituce v oblasti ochrany obyvatelstva bylo s největší pravděpodobností z řad učitelů, kteří absolvovali základní vojenskou službu v AČR nebo sloužili v některých institucích před zahájením kariéry pedagoga. Dřívější působení v některé s institucí předmětné problematiky odpovědělo kladně 21 mužů a 4 ženy.

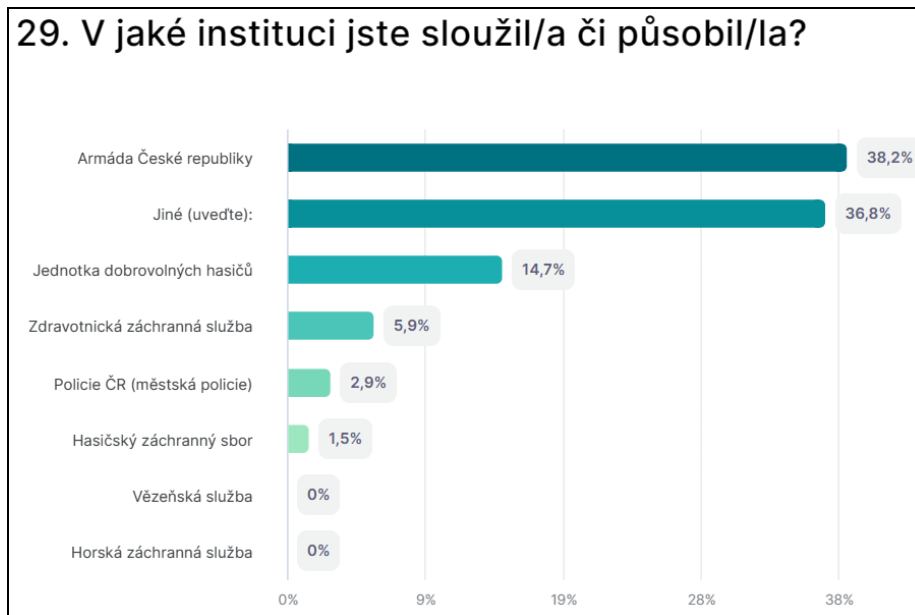
Další otázka číslo 29 (Graf 23) v anketě byla zaměřena na zjištění v jaké instituci respondent sloužil či působil. Dle odpovědí respondentů je zřejmé, že hlavní institucí, ve které respondenti sloužili nebo působili v minulosti byla AČR (38,2 %). Působení v armádě pravděpodobně uvedla většina respondentů mužského pohlaví, kteří absolvovali základní nebo náhradní vojenskou službu. Dále je potřeba počítat s tím, že v řadách pedagogů jsou i příslušníci AZ. Právě školení pedagogů projektu POKOS může být jednou z příčin. Aktivní přístup pedagogů a vstup do AZ by bylo jedním z východisek a zefektivnění problematiky implementace POKOS do výuky.

Jednotka dobrovolných hasičů byla uvedena v 14,7 % odpovědí. Zbýlé instituce jako Zdravotnická záchranná služba či Policie ČR byly zastoupeny v odpovědích v řádu malých jednotek. Větší skupinou odpovědí byla odpověď, kdy respondent uvedl možnost, že působil v jiné než

nabízené možnosti. Možnost uvést konkrétní instituci využilo několik respondentů a uvedlo například městský či obecní úřad nebo magistrát města.

Graf 23

Anketní otázka č. 29: V jaké instituci jste sloužil/a či působil/a?

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Anketní otázkou číslo 30 (Graf 24) byly zjišťovány postoje pedagogických pracovníků k možnému obnovení základní vojenské služby či její obdoby. Z odpovědí anketní otázky se ukazuje opět názorová odlišnost na možnost obnovení základní vojenské služby v poměru 1:1 s mírnou převahou kladných odpovědí. Odpovědi pedagogů se nikterak výrazně neodlišují od celospolečenského postoje k této problematice. V porovnání odpovědí respondentů vs. respondentek je mírným překvapením, že v uvedené otázce týkající se obnovení určité formy povinné vojenské služby je více kladně vnímáno ze strany pedagogických pracovníků než pedagogických pracovníků mužského pohlaví. Celkový počet kladných odpovědí (spíše ano a rozhodně ano) pedagogických pracovníků bylo 31 oproti těm záporným odpovědím (spíše ne, rozhodně ne), kterých bylo 29. U pedagogů (mužů) bylo stejné porovnání v poměru 29:30 ve prospěch negativního postoje k jakékoliv podobě povinné vojenské služby. Lze předpokládat, že toto téma je více citlivé pro mužské pohlaví (zvláště pro pedagogické pracovníky mladšího věku). Z důvodu toho, že si samotní muži uvědomují a představují určitou míru dotčenosti, kdy stále je ve společnosti všeobecný názor na základní vojenskou službu za éry minulého režimu a sní pojmí se prizma určité ztráty části života mladých mužů a zároveň určitá obava z hrozící možnosti odvodu mužů do armády z důvodu možného zhoršení bezpečnostní situace.

Otázka znovuoobnovení povinné vojenské služby rezonuje nejen uvnitř společnosti v ČR, ale i v celé Evropě.

Graf 24

Anketní otázka č. 30: *Jste pro obnovení základní vojenské služby, či její určité obdoby?*

Poznámka. Zdroj: Survio.com

Některé evropské země zvažují v souvislosti s válkou na Ukrajině a zhoršenou bezpečnostní situací v regionu možnost znovuzavedení povinné vojenské služby. Debata o jejím obnovení probíhá například v Německu či Francii. K povinné vojně se nově rozhodlo vrátit Lotyšsko. Podle ministryně obrany Jany Černochové, ale není taková možnost v případě Česka na stole. „Obyvatelstvo chceme motivovat k dobrovolnému zapojení do obrany vlasti,“ odpověděla Černochová (Fujáček, 2023).

V květnu 2023 polský odborný portál „Defence24“ uspořádal v několika středoevropských zemích, včetně České republiky, rozsáhlý průzkum, týkající se otázek obrany státu. Kromě jiných témat se dotýkal také obnovení prezenční vojenské služby na braneckém základě. K všeobecnému překvapení by 50 % obyvatel návrat povinné vojny přivítalo (Defence24, 2023).

Průzkum polského portálu Defence 24 dále sociologickým výzkumem zjistilo, že v České republice ohrožení zvenčí cítí 38 % obyvatel, což se pohybuje ve středoevropském průměru. Nadprůměrné obavy cítí Poláci (56 %), Estonci (51 %) a Lotyši (72 %, nejvyšší ze všech států). V další otázce výzkumu byli respondenti dotazováni, jak by se zachovali v případě napadení země. Zde přichází velké překvapení, když odpověď „Dobrovolně bych se přihlásil do armády“ vybralo pouze 6 % zletilých obyvatel České republiky. Pro srovnání, na Slovensku je ochota bojovat více než dvojnásobná (14 %), v Německu téměř trojnásobná (17 %) a v Polsku dokonce pětkrát větší (30 %). Naopak jen průměrné obavy mají obyvatelé Slovenska, které sousedí s Ukrajinou (32 %), a Litvy

(36 %), která na rozdíl od svých pobaltských spojenců přímo nesousedí s Ruskem, ale pouze s Běloruskem. Obecně se dá říci, že čeští občané by se o sebe a své blízké snažili postarat v místě bydliště (34 %), jen menší část (27 %) by se pokusila přestěhovat v rámci země. 24 % by se pak pokusilo emigrovat i s blízkými do zahraničí.

Celkem jasně se pak Češi dívají na otázku „Kdo by měl bránit naši napadenou zemi“. Celých 77 % odpovědělo, že by to měla být profesionální armáda.

Poměrně překvapivá byla odpověď i na další otázku, která zjišťovala názory obyvatel střední Evropy na délku povinné vojenské služby. Respondenti mohli vybírat z odpovědí 1, 2, 3, 6 nebo 12 a více měsíců a v České republice vcelku jednoznačně zvítězila možnost 12 měsíců a více, zatímco ostatní odpovědi měly zastoupení mnohem nižší.

Širší otázku vztahu ke společnosti a státu zkoumala další sada dotazů. Nejdůležitější z nich byla otázka, zda by se na armádu mělo vydávat více finančních prostředků i pokud by se tím pádem dostávalo méně na zdravotnictví nebo sociální péči. Zde Češi projevili svou antimilitaristickou povahu a zároveň oblíbenost „welfare state“ (u nás poněkud nepřesně překládáno jako „sociální stát“). Procento obyvatel, kteří by škrtili peníze pro sociální služby a zdravotnictví ve prospěch ozbrojených sil, je u nás spolu s Maďarskem a Slovenskem zdaleka nejnižší, a to 35 %. Pro srovnání v Německu jde o 47 %, v Polsku o 50 %, Rumunsku 59 % a v Lotyšsku dokonce 60 % lidí, kteří dávají přednost obraně před ostatními funkcemi státu. Naproti tomu celých 49 % respondentů souhlasilo s tím, aby stát více investoval do civilního sektoru, aby zajistil jeho větší odolnost v době ozbrojených konfliktů. Investicemi se v této souvislosti myslí například budování a udržování veřejných krytů, vytváření zásob potravin a obecně udržování státních hmotných rezerv na dostatečné úrovni.

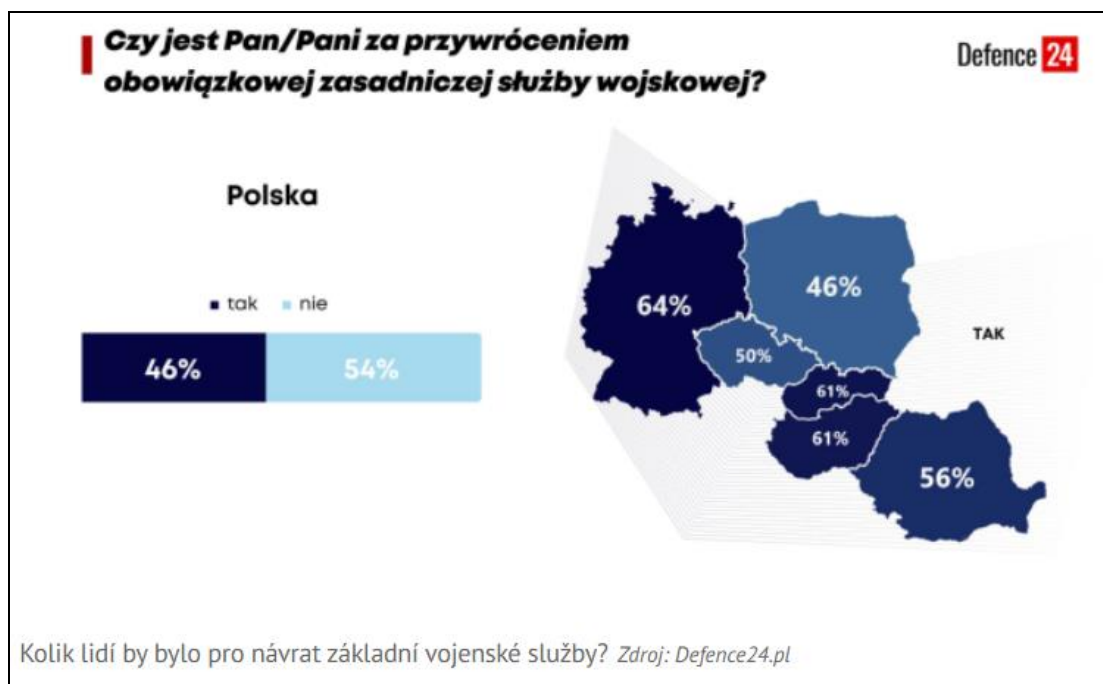
Poslední okruh dotazů se týkal výzbroje ozbrojených sil. I zde se ukázalo, že Češi jsou v pohledu na některá témata národní obrany názorově velmi vyhranění, na rozdíl od jiných národů střední Evropy. „Armáda by měla mít drahé a kvalitní zahraniční vybavení, a to i v malém množství.“ S tímto výrokem souhlasí pouhých 23 procent oslovených. Respondenti tak potvrzují, že Češi jsou velmi hákliví na nákup zbraní od českých výrobců (Vltava Labe media a.s, Denik.cz, 2023).

O několik měsíců dříve než provedený průzkum veřejného mínění „Defence24“ byl přitom proveden podobný exkluzivní průzkum pro informační portál „Denik.cz“. Výsledek konstatoval, že názor o zavedení základní vojenské služby má podporu dokonce dvoutřetinovou. Ať už jsou přesná procenta jakákoli, je zjevné, že návrat prezenční vojenské služby je téma, které ve společnosti významně rezonuje. Základní vojenská služba u nás byla zrušena v roce 2004 v době, kdy byli branci k vojenské službě odváděni na dobu jednoho roku. Vojna zpravidla sestávala z tříměsíčního základního výcviku a devítiměsíčního nasazení u příslušné jednotky, kde voják vykonával činnost, ke které byl vyškolen (Vltava Labe media a.s, Denik.cz, 2023).

Dle zmiňovaného průzkumu a srovnání podpory možnosti obnovení vojenské základní služby vypovídá, že u českých respondentů byla podpora myšlenky na obnovení vojenské služby z 50 % odpovědí (Obrázek 6).

Obrázek 6

Jste pro obnovení povinné vojenské služby? (Czy jesteś za przywróceniem obowiązkowej służby wojskowej?)

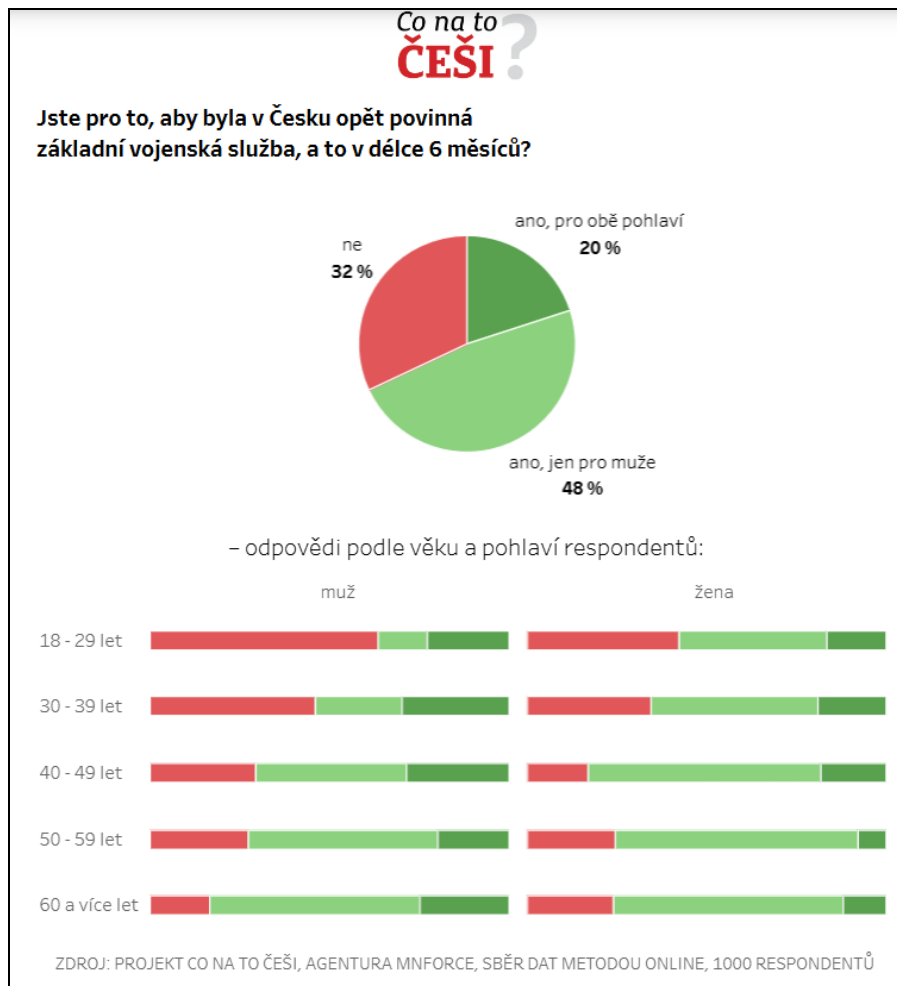
Poznámka. Zdroj: Defence24.pl. Srovnání středoevropských států a procentuální názorovost jednotlivých států k dané otázce

Další obdobný průzkum s názvem „Co na to Češi“ byl proveden Agenturou MNFORCE, kde otázkou bylo: Jste pro to, aby byla v Česku opět povinná základní vojenská služba, a to v délce 6 měsíců? Výsledky tohoto průzkumu jsou znázorněny na obrázku níže (Obrázek 7).

Zmiňované dva průzkumy jen potvrzují výsledky ankety v rámci této práce, že pedagogická, ale i ta celospolečenská česká společnost je rozdělena přibližně na dva stejné tábory v názoru kolem zavedení či obnovení určité formy vojenské služby.

Obrázek 7

Jste pro to, aby byla v Česku opět povinná základní vojenská služba, a to v délce 6 měsíců?

Poznámka. Zdroj: Projekt, Co na to Češi, Agentura MNFORCE, dostupné na: <https://www.denik.cz/veda-a-technika/povinna-vojenska-sluzba-cesko-obnova-izrael.html>.

Poslední anketní otázkou byla otázka číslo 31 s možností volného vyjádření, která zněla: Máte připomínku, návrh, nápad či doporučení k zefektivnění a zatraktivnění výuky v rámci ochrany obyvatelstva a přípravy občanů k obraně státu?

Celkově na tuto otázku vyjádřilo svůj názor či postoj 17 respondentů z celkových 119 což představuje přibližně 14 % respondentů. Projevil se tedy fakt, že vyplňování anket a dotazníků není příliš v oblibě a je to pravděpodobně způsobené nedostatkem času či neochotou vyjadřovat někde (buť i anonymně) svůj názor a postoj.

Nicméně připomínky, poznámky, návrhy a podněty, které byly vyplněny byly velmi zajímavé a podnětné. Níže je zmíním a pokusím se je shrnout, zobecnit a diskutovat.

Ve dvou případech byla připomínka k samotné anketě, kdy jedna odpověď byla, že anketa je vyčerpávající a dlouhá. V druhém případě respondent vyjádřil uštěpačnou poznámku a doslovně

napsal: „Mám pouze jednoČert mi byl dlužen vyplňování takových dotazníků“. Tento názor je na jednu stranu úsměvný, nicméně potvrzuje opět to, že pedagogický personál vyplňování anket a dotazníků nevyhledává.

Při shrnutí validních odpovědí respondentů v poslední anketní otázce číslo 31 lze konstatovat, že odpovědi byly většinou v duchu podpory systému vzdělávání v předmětné problematice ochrany obyvatelstva a POKOS. Respondenti se vyjadřovali, že je určitě potřebné a důležité něco v uvedené oblasti provádět a vzdělávat mládež, ale spíše volněji a hravou formou, než jít cestou nauky o zbraních a zbraňových systémech. Respondenti dále vyjadřovali určitou podporu a proces zlepšení určité míry odolnosti a vůle k dis komfortním situacím a dále pak vůle odolávat problémovým situacím a odhodlání se podílet či vyřešit problémovou či krizovou situaci.

Několik vyjádření bylo i kolem diskutované otázky znovuoobnovení jakési formy základní vojenské služby. V některých odpovědích bylo poukazováno na to, že za minulého (komunistického) režimu byla branná výchova stabilním prvkem v procesu výchovy a vzdělávání občana a jejím zrušením došlo k výraznému poklesu schopnosti společnosti dokázat řešit vzniklé krizové a stresové situace. Lze se domnívat, že tyto názory a odpovědi byly z řad pedagogů, kteří sami zažili brannou výchovu v té ryzi podobě předchozího režimu v minulosti. Pro představu uvádím jednu z odpovědí v nezměněné podobě: *„Obnovte základní vojenskou službu. Jsme stát, který se nedokáže bránit. Vše se zrušilo a teď se to bude draze zařizovat znovu. Bohužel současní mladíci, kteří nedokáží přežít bez mobilu, vlhčených ubrousků a pleťového krému nás nezachrání.“* Tento názor poukazuje na aktuální stav nynějšího žactva na středních školách v uvedené problematice, který není na uspokojivé úrovni.

Další názory s odkazem na dřívější prvky celkové přípravy žáků byly v oblasti zlepšení propojení volnočasových aktivit přímo hned po škole. Volnočasovými aktivitami je myšleno možnost navštěvovat různé druhy kroužků, oddílů, spolků a skupin typu jako například radioamatérské kroužky, laboratoře, modelářské kroužky či jiné obdobné aktivity dle zájmu žáků a žákyň. V dnešní době jsou většinou členské základny uvedených spolků a klubů omezené a nynější mládež dává přednost jiným aktivitám. Přitom kroužky technického rázu by v dnešní době byly velmi potřebné, převážně v období velkého rozmachu a pokroku nových technologií v různých odvětvích (například bezpilotní prostředky typu dron, 3 D tiskárny, robotizace a jiné) se jeví jako výhodné podporovat tyto aktivity přímo na půdě dané školy nebo pak v rámci obce, města. Znovu obnovení takových aktivit by však stálo velké úsilí najít potřebný personál na funkce vedoucích těchto kroužků či pracovníků co by zaštiťovali tyto aktivity. S tím by byla spojená celková finanční zátěž na odměny pro tyto funkcionáře, ale také na zázemí, vybavení atd.

Dalším podnětem bylo zapojení žáků s horší fyzickou kondicí či hendikepem do procesu POKOS, a to právě se zaměřením na zapojení se do projektů a tematických kroužků dle aktuálních

dispozic a tím budou též motivováni se zapojit do procesu POKOS i když s určitým omezením. Hlavní myšlenkou je však zapojení všech nějakým způsobem schopných občanů (i s omezením), že si všichni navzájem pomáhají a podporují, třebaže každý jiným způsobem a tím se buduje sounáležitost, pokora, empatie a týmovost ve společnosti.

Zajímavou odpovědí bylo také zlepšení budování vyšší míry hrdosti mládeže k vlastnímu státu, zájem o stát, znalosti národní historie a okolnosti a skutky které se staly a daly základ v budování hodnot našeho státu.

Nejvíce odpovědí bylo častější využití spolupráce s AČR, IZS a jinými institucemi při výuce a přípravě mládeže. Využití zkušených lidí z praxe a výkonu u ozbrojených složek a IZS jako jsou například vojenští veteráni působící v zahraničních misích, účastníci záchranných týmů vyslaných jak na území ČR, tak i na území jiného státu.

Obecně se dá říci, že většina učitelů se shoduje v názoru, že spolupráce jednotlivých škol s institucemi a aktéry podílející se na projektu POKOS by se měla ubírat spíše cestou kvality než kvantity. Kvalitně, soutěživě, zajímavě, a hlavně zábavně naplněný čas v rámci výuky problematiky či organizovaného branného dne může být pro žáky velice zábavně naučný a může to v nich vyvolat větší zájem o problematiku POKOS.

6 DISKUSE

Společným cílem moderní společnosti a obecně světa by mělo být hledání způsobů, jak minimalizovat příčiny i důsledky vznikajících krizí a přispět k budování stability, míru a prosperity v celé společnosti.

Určitým možným a potřebným východiskem je zaměřit se na mladou generaci a probudit v ní zájem o vlastenectví, odhodlání a vůli odolávat vzniknutým útrapám a krizím ať vojenského či nevojenského charakteru.

Problematika POKOS vyvolává stále řadu postojů, diskuzí a emocí, jak mezi pedagogickým sborem, ale tak i napříč společností v ČR. Jedná se o proces, který se neustále vyvíjí a bude jistě doznávat určitých změn, a to především na poli legislativy pro klíčové zákony týkající se obrany a bezpečnosti.

Všechny výsledky z proběhlého sociologického výzkumu byly podrobně analyzovány, vyhodnocovány, a hlavně diskutovány přímo pod každou otázkou proběhlého sociologického výzkumu. Každá otázka ankety byla statisticky vyhodnocena v podobě grafu s procentuálním zastoupením odpovědí respondentů. V rámci diskuze každé otázky byla snaha najít oporu výsledku z jiného zdroje, například obdobného výzkumu, statistik či závěrů a zpráv různých institucí. Dále argumentace byla podpořena či vyvrácena jak odbornými články, tak i články z otevřených zdrojů různých médií vyjadřujících se k podobné či stejné problematice.

Níže tedy jsou uvedeny hlavní a stěžejní výstupy a poznání z provedeného výzkumu a k předmětné problematice a zároveň zodpovězeny stanovené výzkumné otázky a vyhodnoceny hypotézy.

6.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Zodpovězení výzkumného problému:

Odpovídá příprava žáků a pedagogů na středních školách potřebám aktuální bezpečnostní situaci?

Na základě výsledků proběhlého sociologického výzkumu lze konstatovat, že příprava žáků i pedagogů na středních školách není na dobré úrovni, spíše na neuspokojivé a neodpovídá celkové, aktuální bezpečnostní situaci a množícím se hrozbám vojenského charakteru.

Pedagogové nejsou moc dobře informovaní o možnostech vzdělávání (školení), ale i jejich samotný přístup k problematice POKOS není příliš kladný. Žáci na středních školách neprojevuji o problematiku příliš velký zájem jako takovou. Žáci problematiku spíše vnímají jako okrajovou a pokud se jejich škola

zapojí do nějaké aktivity(projektu) typu branného dne na škole, tak je to pro ně spíše zpestření než systematické vzdělávání v předmětné problematice.

Zodpovězení výzkumných otázek:

V1: Jaký je majoritní postoj a přístup pedagogických pracovníků středních škol Olomouckého kraje k problematice POKOS a tématům ochrany obyvatelstva?

Z výsledků ankety je patrné, že jedna polovina respondentů se shodovala v odpovědích, že problematiku POKOS znají, naopak druhá polovina význam a obsah projektu POKOS nezná. Více jak 85 % respondentů neví či nezažili v jejich praxi, že by se nějaký jejich kolega zabýval problematikou POKOS na jejich škole či měli přehled, který kolega či kolegyně školením POKOS prošel. Nadpoloviční většina (52 %) se vyjádřila negativně s osobní účastí na školení či kurzu. 93 % respondentů neví moc o možnostech školení POKOS. Na druhou stranu se pozitivně ke vzdělávání žáků k ochraně obyvatelstva vyjádřila výrazná nadpoloviční většina respondentů (rozhodně ano - 51,3 % a spíše ano - 41,2 %).

Výsledek nám naznačuje nedostatečné informování učitelského sboru na školách o projektu POKOS, což vzhledem k celkové bezpečnostní situaci ve světě, ale i blízko našich východních hranic na území Ukrajiny, je neuspokojivý stav a povědomí a znalost významu problematiky POKOS by se měly zlepšit.

V2: Je problematika ochrany obyvatelstva a POKOS v současnosti aktuální tématikou pro řešení?

Bezpečnostní situace v blízkosti našich východních hranic je vnímána jako hrozba s postupným narůstáním rizika k výrazné změně bezpečnostního prostředí. Tento postoj by se však měl změnit, a to převážně v kontextu toho, že se množí názory různých analytiků, stratégů a komentátorů, kteří predikují, že lze očekávat v horizontu 5-10 let určitě snahu Ruské federace o ozbrojený střet se státy NATO či EU. Pokud bychom se měli tedy opřít o nějaký takový odhad vývoje situace, tak začít efektivně vzdělávat v této problematice by bylo více než aktuální a potřebné.

Dalším diskutovaným problémem uváděným v předchozí kapitole této práce je obecně velmi nízká resilience českého obyvatelstva k útrapám a zhoršení podmínek k životu. Tato skutečnost by měla být vnímána napříč společností se snahou o zlepšení v budoucnu.

V3: Existuje rozdíl mezi vnímáním problematiky ochrany obyvatelstva a POKOS mezi pedagogickými pracovníky a pracovníky středních škol Olomouckého kraje?

Při srovnání odpovědí respondentů a respondentek z proběhlé ankety je možné nalézt několik rozdílů v postojích vnímání předmětné problematiky. V otázce důležitosti vzdělávání žáků v oblasti ochrany obyvatelstva považovali pedagogičtí pracovníci tuto problematiku za důležitější. V anketě

převládala u této otázky u mužů odpověď typu „Rozhodně ano“ (56 %) na rozdíl u žen to bylo pouze 47 %. Obdobný rozdíl byl u otázek: Zda by pedagogičtí pracovníci uvítali samostatný předmět v oblasti ochrany obyvatelstva (něco na způsob branné výchovy) a dále pak otázky, podpory myšlenky zavedení jedné povinné hodiny týdně předmětné problematiky do výuky žáků. Na obě tyto otázky většina pedagogických pracovníků odpovědělo „spíše ano“ na rozdíl od pedagogických pracovníků, kdy převládala odpověď typu „spíše ne“. Mírný rozdíl byl i v pohledu na časovou dotaci v případě samostatného předmětu problematiky ochrany obyvatelstva. Pedagogičtí pracovníci nejvíce volili odpověď 1 hodiny týdně, kdežto pedagogické pracovnice volily spíše 1 hodinu za 14 dní (až měsíc). Je zřejmé, že pedagogové mužského pohlaví jsou ve vnímání problematiky názorově více vyhranění a mají jasnější názor na důležitost předmětné problematiky v rámci výuky žáků než jejich kolegyně ženského pohlaví.

6.2 Zodpovězení hypotéz

H1: Postoj k zavedení praktické manipulace se zbraněmi (a vlastní střelba z nich) v rámci výuky problematiky POKOS je u pedagogických pracovníků středních škol Olomouckého kraje v nadpoloviční většině kladný.

Z celkového počtu respondentů pouze 27,7 % je pro zavedení praktické výuky v manipulaci s palnými zbraněmi. Pro zavedení praktického výcviku se zbraní včetně vedení střelby (vzduchové, airsoftové, atd.), tak jak tomu bylo dříve v rámci branné výchovy je méně jak 50 % respondentů (rozhodně ano 14,3 %, spíše ano 30,3 %). Proto je třeba hypotézu vyvrátit.

H2: Zájem o znovuzavedení určité formy povinné vojenské služby je u pedagogických pracovníků středních škol Olomouckého kraje kladnější u mužského než ženského pohlaví ve srovnání s dobou, kdy použití vojenských sil bylo spíše hypotetickou otázkou.

Tuto hypotézu lze vyvrátit. Na základě výsledku anketního šetření, kdy z odpovědí se ukazuje opět názorová odlišnost na možnost obnovení základní vojenské služby v poměru 1:1 s mírnou převahou kladných odpovědí. Odpovědi pedagogů SŠ Olomouckého kraje se nikterak výrazně neodlišují od celospolečenského postoje k této problematice. V porovnání odpovědí respondentů vs. respondentek je mírným překvapením, že v uvedené otázce týkající se povinné vojenské služby je lépe vnímáno ze strany pedagogických pracovníků než pedagogických pracovníků. Celkový počet kladných odpovědí (spíše ano a rozhodně ano) pedagogických pracovníků bylo 31 oproti záporným odpovědím (spíše ne, rozhodně ne), kterých bylo 29. U pedagogů bylo stejné porovnání v poměru 29:30 ve prospěch negativního postoje k jakékoliv podobě povinné vojenské služby. Lze předpokládat, že toto téma je více citlivé pro mužské pohlaví (zvláště pro pedagogické pracovníky mladšího věku). Negativní postoj k základní vojenské službě a dále pak obavy ze ztráty života či

poškození zdraví v rámci ochrany celku při zhoršení bezpečnostní situace může být dáno mimo jiné i konzumně a individualisticky zaměřeným nastavením společnosti. Z výsledků anketního šetření není možné srovnat postoje a zájem o určité formě povinné vojenské služby před vyostřením válečného konfliktů mezi Ukrajinou a Ruskem. Je zřejmé, že znovuoobnovení povinné vojenské služby rezonuje nejen uvnitř společnosti v ČR, ale i v celé Evropě. Některé evropské země již zvažují v souvislosti s válkou na Ukrajině a zhoršenou bezpečnostní situací v regionu možnost znovuzavedení povinné vojenské služby. V ČR tato otázka zatím není.

7 NÁVRHY KE ZLEPŠENÍ PROBLEMATIKY PŘÍPRAVY OBČANA K OBRANĚ STÁTU

Na základě prostudování předmětné problematiky POKOS a ochrana obyvatelstva, provedení literární a zdrojové rešerše, analýzy současného stavu na základě proběhnutého sociologického výzkumu, vlastní zkušenosti autora, rozhovorů a komunikace s aktéry projektu POKOS na všech možných stupních a pozic v práci uvedených institucí jsou níže stručně nastíněná a navržená možná zlepšení, zefektivnění, ale také převážně postoje k zatraktivnění tematiky POKOS. Veškeré návrhy, podněty a doporučení jsou využitelné nejen přímo ve výuce na středních školách, ale celkově jak by se dalo přistupovat k projektu POKOS k celkovému rozvoji a udržitelnosti problematiky do budoucna.

Přínosů této práce může být několik, jak pro vědní rámec "bezpečnost a ochrana", tak i v rámci vědního oboru „kinantropologie“.

7.1.1 *Obecné návrhy ke zlepšení problematiky přípravy občana k obraně státu*

Zvýšení počtu proškolených pedagogů v Olomouckém kraji: Obecnou a stále nenaplněnou ambicí MO je v oblasti vzdělávání pedagogických pracovníků všech typů škol v problematice POKOS vyškolit (certifikovat) cestou koordinátorů POKOS při KVV nejméně jednoho učitele na každé škole. Při v této práci zmiňovaných přibližně 90 středních škol, možnostech čtyř termínů školení za rok, kdy při každém školení lze proškolit cca 25-50 učitelů (lze i více) tj. za rok se jedná něco kolem 100-200 pedagogů vyškolených na problematiku POKOS. Je tedy více než zřejmé, že proškolit jednoho určeného pedagoga na každé škole není až takový problém. Výstupy z provedené ankety však vypovídají o neuspokojivém stavu a stále se nachází školy bez proškoleného pedagoga problematiky POKOS. Lze předpokládat, že se tento stav během krátké doby nezmění, pokud nebude vyvíjen určitý tlak ze strany zřizovatele škol, kterým je Olomoucký kraj. K tomu je návrhem, aby ředitel KVV Olomouc společně s koordinátorem POKOS zahájili jednání s představiteli OŠM KÚOK a pokusili se dohodnout na určitých opatření, které by měli za cíl zvýšení počtu proškolených pedagogů na školách Olomouckého kraje.

Určitým návrhem k řešení je, že by cestou mohl být nějaký metodický závazný pokyn ze strany OŠM KÚOK adresovaný vedení středních škol o povinném vysílání pedagogů na školení problematiky POKOS v nejmenším počtu 1 pedagog co každý druhý rok. Tento pokyn by nemusel být nějak zvlášť komplikovaný, spíše by mohl být výhodný pro všechny zúčastněné strany. Obecně vysněný cíl, mít na každé škole proškoleného pedagoga, by tak hned dostalo reálných kontur a během přibližně 2 let je velká pravděpodobnost a realnost tento cíl naplnit.

Další možnost je zaměřit se na studenty fakult vysokých škol, kteří se připravují na povolání budoucího učitele. Například v rámci studia posledních ročníků daného oboru by koordinátor KVV provedl školení „budoucích“ učitelů a tím by bylo zabezpečeno, že nově příchozí učitelé do praxe disponují certifikátem o proškolení v problematice POKOS.

Pravidelná jednání na úrovni kraje v problematice POKOS: Na základě kvantitativního šetření navrhuji ustanovit komisi či pracovní skupinu se zastoupením těchto aktérů: Příslušník OŠM KÚOK, KVV Olomouc, Policie ČR, HZS a IZS. Tato komise (skupina) by se scházela například v rámci Bezpečnostní rady kraje, kde by se procesu POKOS věnovali a koordinovali na krajské úrovni společně. Tato komise by spolupracovala a navazovala na výstupy z proběhlé Bezpečnostní rady kraje, kde by se tématika mohla detailněji probírat a plánovat s následným promítnutím do předmětné problematiky v rámci POKOS nejen do výuky.

Stipendijní program pro žáky středních škol: V roce 2024 zahájila AČR projekt s názvem „Do armády“. Jedná se o druh stipendijního programu, nabízený žákům středních škol, ve kterém se žák zaváže, že po skončení studia SŠ nastoupí do systému AČR. Stipendium je symbolické (přibližně 5000 Kč. za měsíc) a závislé od studijních výsledků. Nicméně může to být zajímavý přivýdělek pro nevydělavající žáky středních škol, kteří s tímto mohou finančně přilepšit. Za neploleté žáky musí souhlasit jejich zákonný zástupce (rodič), který svolí k tomuto stipendijnímu projektu. Více informací o podmínkách tohoto aktuálně realizovaného nového projektu se lze dozvědět na dostupném internetovém odkaze: <https://www.doarmady.cz/o-armade/uplatneni-v-armade/stipendijni-program-pro-stredoskolak>

Tento stipendijní program je potřeba více propagovat a informovat o možnostech tohoto projektu jak samotné žáky a pedagogické pracovníky, ale také rodiče žáků a širokou veřejnost.

Podpora a propagace projektu AČR „Kurz základní přípravy“: V rámci projektu POKOS by mělo docházet k lepší propagaci různých projektů AČR na středních školách, které mají za cíl iniciovat u mladé populace zájem o problematiku POKOS, ale také o možný vstup do armády nebo AZ AČR.

Jedním z projektů, který je iniciován z nejvyšších patek MO a AČR je pilotní běh čtyřtýdenního „Kuru základní přípravy“ realizovaný v tomto roce (červenec-srpen 2024). Kurz bude probíhat současně u brigády rychlého nasazení v Žatci a mechanizované brigády v Hranicích s využitím Vojenských výcvikových prostorů. Projekt je určen pro žáky 3. ročníků středních škol, kteří dovršili plnoletosti.

Armáda tak přišla s možností nabídnout studentům středních škol zajímavou brigádu, za kterou dostanou dobře zaplacenou. Armáda tím získá nové záložáky a doufá v to, že se mladým lidem ukáže v dobrém světle a výhledově je získá pro práci v armádě. Dle slov náčelníka generálního štábu AČR

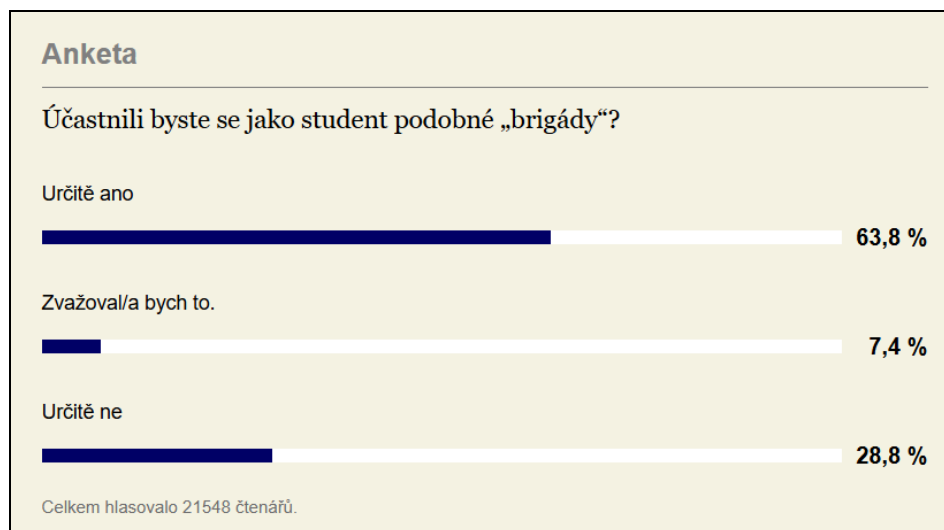
generála Karla Řehky to bude zajímavá náplň prázdnin, lepší než brigáda, protože za to budou dobře oceněni. Dále náčelník generálního štábu dodává: „Doufáme, že to zlepší povědomí o vojenské službě a armádě v populaci a zároveň tím zvýšíme odolnost společnosti, protože se tím rozšíří naše zálohy“. Každý ze studentů dostane slušné 15 tisíc korun, a pokud absolvují celý kurz, dostanou odměnu dalších 15 tisíc korun. Veškeré vybavení a výstroj obdrží všichni „kurzanti“ od AČR.

Studenti by měli projít střeleckou přípravou, naučit se střílet z útočné pušky i pistole, naučí se, jak přežít v přírodě, jak se zamaskovat, orientovat se v mapě, vyzkoušejí si pracovat s přístroji nočního vidění atd. (Danda, 2024).

Po zveřejnění této nabídky v otevřených zdrojích na internetu o plánovaném kurzu základní přípravy pro žáky středních škol se zároveň provedl průzkum veřejného mínění s dotazem na účast na podobném kurzu „letní brigády“ v případě být žákem (studentem). Výsledky sociologického průzkumu po jednom dni po zveřejnění je možné vidět na obrázku níže (Obrázek 8). Jednoznačně vyplývá z odpovědí respondentů z široké veřejnosti, že takovou možnost „brigády“ by využilo téměř 64 % respondentů. Naopak negativní postoj zaujímá téměř 30 % respondentů. Zbýlých 7,4 % nebylo rozhodnuto a zvažovalo by rozhodnutí.(Danda, 2024).

Obrázek 8

Anketní otázka na zájem účasti na kurzu základní přípravy jako „letní brigáda“

Poznámka. Zdroj: Novinky.cz ([Armáda nabízí studentům brigádu snů za 30 tisíc měsíčně - Novinky](#))

Dobrovolná cvičení po vzoru Polska: Jedním z návrhů k možnému zlepšení povědomí české populace v ČR (ne jen mládeže) je organizování dobrovolných víkendových cvičení pod záštitou armády. Polsko si velice dobře uvědomuje celkovou bezpečnostní situaci a blízkost konfliktu na východní hranici s Ukrajinou a zavnímalo zhoršení bezpečnostní situace daleko dříve než například v ČR a začlo s tímto projektem cvičení pro dobrovolníky již před 5 lety s názvem „Trénuj s armádou“.

Cílem je zvýšení celkové připravenosti, odolnosti a obranyschopnosti občanů Polska. Projekt je organizován a veden Velitelstvím teritoriální obrany Polské armády (ekvivalent našeho VeTerS zmiňovaného výše). Polský program je určen pro dobrovolníky z řad civilní populace a je organizován o víkendech v tříměsíčním období (květen – červenec) v posádkách Polské armády každý rok a bezplatně. Ročně absolvuje tento víkendový program něco kolem 20 000 Poláků (v roce 2023 dokonce 23 000) a je o něj velký zájem z řad polských občanů od 16 do 60 let věku. Velení polské armády odhaduje, že v roce 2024 program absolvuje rekordní počet dobrovolníků (až 23 000). Všichni účastníci víkendového cvičení si například vyzkoušejí základy sebeobrany, orientaci v terénu, obsluhu a manipulaci se zbraněmi (sborka, rozborka zbraní, nácviky hodů granátem) a také základy OPZHN. Tento program je velice kladně hodnocen z řad účastníků, jelikož je tento druh aktivity příležitostí vyzkoušet si být vojákem víkend. Dle Velení polské armády podporuje tato aktivita informovanost široké polské veřejnosti a pomáhá s náborem do armády (Papadopulos, 2024).

Propagace armády a potenciální nábor do AČR: Dalším návrhem je celková propagace POKOS a AČR v rámci organizovaných branných závodů určených pro žáky středních škol a gymnázií 3. a 4. ročníků s hlavním cílem zapůsobit na jejich rozhodování při výběru budoucího zaměstnání či dalšího studia ve prospěch AČR. Prostřednictvím branného závodu by bylo velmi zajímavou příležitostí přiblížit armádu mladým lidem, prohloubit pochopení její role při obraně státu a základních společenských hodnot, stejně tak podpořit zájem občanů státu o službu v AČR či jiných státních institucích. Cílem by mělo být, že touto variantou si stát může aktivovat k rozhodnutí mladého člověka k tomu, aby se zavázal vstoupit do armády (či jiné složky státu) a sloužil mu dle potřeby, tím tak přispěl k budování odolného státního aparátu.

Zlepšení komunikace a interakce s veřejností: Za účelem efektivnější informovanosti široké veřejnosti je potřeba navázat lepší spolupráce s médii, školami a místními samosprávami pro posílení komunikace a interakce s veřejností, a tím zvýšení důvěry mezi oběma stranami. Jednou z možností je vytvoření více propagačních materiálů, online kurzů (vytvoření interaktivních online kurzů) pro širokou veřejnost.

Interaktivní aplikace: Dalším návrhem by mohla být nějaká naprogramovaná interaktivní aplikace ke stažení zdarma pomocí chytrých telefonů. Tato aplikace by měla databázi popisu různých témat problematiky POKOS a následně by z této části mohla být možnost provedení interaktivního testu pro ověření získaných znalostí. Celá tato aplikace by musela být provedena a graficky zpracována zajímavým způsobem z důvodu zaujetí veřejnosti, která by zvýšila povědomí o problematice ochrany obyvatel a přípravy občanů k obraně státu.

7.1.2 Přínosy a návrhy práce pro oblast vzdělávání v oboru ochrany obyvatelstva

Návrh samostatného předmětu „Výchova a bezpečnost“: Na základě potřeby zlepšit celkový stav povědomí předmětné problematiky a v kontextu nynější aktuální situace ve světě, ale i na východ od našich hranic (Rusko – Ukrajinská krize) a další hrozby vojenského či nevojenského charakteru ve světě je velmi důležité s problematikou konečně začít něco dělat. Návrhem tedy je zavedení předmětu „Výchova a bezpečnost“ jako samostatný (nikoliv pouze průřezový) předmět do všech typů škol (základních i středních škol). Inspirace by se mohla vzít například z fungujícího systému našich sousedů v Polsku. Časová dotace a obsahová náplň by byla předmětem dalších jednání v rámci mezíresortních institucí (MO – MŠMT – MV). Návrh na zavedení uvedeného předmětu je doporučen i přes výsledky provedené ankety, kde se většina vyjádřila spíše zdrženlivě k otázce implementace nového předmětu do RVP (ŠVP).

Zefektivnění výuky žáků středních škol v problematice POKOS: Zefektivnění výuky lze spatřovat ve větším zapojení žáků v praktických činnostech, ale také v účasti žáků na různých vědomostních soutěžích v rámci školy, okresu či kraje, které by byly organizovány v gesci vedení škol a poté pod záštitou KVV. Pokud by soutěže byly vedeny tak, že by stimulem pro motivování žáků byla nějaká zajímavá výhra v podobě nějaké cenné praktické věci (samozřejmě nejlépe týkající se problematiky POKOS, jako je například kvalitní vojenský batoh, spacák a jiné) nebo nějaká zážitková výhra v podobě například jednodenní exkurze u bojového útvaru AČR pro celou třídu, či výhra v podobě zorganizování branného dne na vítězné škole.

Participace studentů vysokých škol na projektu AČR „Kurz základní přípravy“: Velkou výzvou a zároveň příležitostí se nabízí zapojení studentů vysokých škol (převážně studentů oboru Ochrany obyvatelstva do armádního projektu „Kurz základní přípravy“ a to formou určité participace jako asistentů výcviku. Organizaci celého kurzu mají na starosti určené vojenské útvary AČR a v roli instruktorů budou vojáci z povolání. Základním předpokladem stát se zmiňovaným asistentem je předchozí absolvování daného kurzu v roli kurzanta. V roli asistentů těchto instruktorů „profíků“ by mohli studenti spolupracovat a podílet se na výcviku v rámci zmiňovaného kurzu. Tímto by si studenti mohli splnit odbornou praxi, dále získat zkušenosti k vedení různého spektra vojenských aktivit, které by pak mohli aplikovat ve své učitelské praxi v budoucnu. To by mohlo vést k zvýšení zájmu o problematiku POKOS v řadách mládeže na základních a středních školách.

Zapojení studentů oboru Ochrany obyvatelstva do POKOS – spolupráce s KVV: V předmětné problematice se nabízí další možnosti a varianty. Jednou z nich může být například zapojení studentů oboru Ochrany obyvatelstva na FTK UP v Olomouci do procesu projektu POKOS. Je k tomu

přinejmenším zapotřebí konsenzuální shody na úrovni fakulty (garanta studijního oboru Ochrany obyvatelstva) a vedení KVV Olomouc. Samozřejmě se nemusí pouze jednat o studenty oboru Ochrana obyvatelstva, ale také i ostatní studenty FTK. Spolupráce by mohla být například v rovině asistenční při projektech POKOS na SŠ, kde by studenti FTK vystupovali v roli pomocných asistentů koordinátorů POKOS při KVV. Tím by došlo k „nasávání“ celkové problematiky v rámci své odborné praxe, která by byla podmínkou pro splnění studijních povinností (například udělení zápočtu).

Zároveň by student absolvoval školení POKOS společně s pedagogy z praxe, kteří by se účastnili školení. Tím by splnil podmínku toho, že vystudovaný absolvent FTK oboru Ochrany obyvatelstva, který by poté zahájil kariéru pedagoga na střední škole by již byl proškolen (certifikován) a mohl na dané škole koordinovat a vyučovat problematiku POKOS. Tento fakt by určitě ocenilo vedení školy, na kterou by absolvent FTK přicházel a zahajoval svoji učitelskou praxi.

Pokud by se našla shoda zmiňovaných aktérů (vedení fakulty a KVV), tak by studenti mohli participovat v rámci stáže (odborné praxe) přímo na velitelství KVV a s koordinátorem POKOS spolupracovali a asistovali v rámci plánování a přípravě akcí POKOS na další období. Tím by si osvojili i veškeré procesy a záležitosti, které jsou potřebné k provedení zaměstnání v projektu POKOS. Dále se přímo účastnili organizovaných školení POKOS a také přímo participovali a asistovali při akcích typu „projektových branných dnů“ na školách či dětských dnů s participací projektu POKOS na školách. Další participací studentů (budoucích pedagogů) by mohla být asistence na letních táborech v rámci projektu POKOS organizovaných při KVV (aktuálně se z důvodu personálních omezení, finančních i organizačních neorganizují letní tábory projektu POKOS).

Další možnou variantou by bylo pro studenta FTK UP vykonání učitelské praxe na nějaké střední škole a zároveň participovat na prováděných aktivitách projektu POKOS koordinovaných přes KVV. Tato varianta by však byla náročnější pro praktické provedení vzhledem k omezenému počtu akcí projektu POKOS prováděných během školního roku na jedné škole.

Využití volně nabízené možnosti a kapacit Vojenského historického ústavu v Praze: Dalším návrhem je vyšší míra informovanosti o bezplatných možnostech návštěvy VHÚ Praha v nově rekonstruovaném Vojenském muzeu, kde VHÚ má připravené pro potřeby vzdělání mládeže několik tematických projektů vztahující se k historickým milníkům našeho státu. Odkaz na vzdělávací programy při VHÚ: (<https://www.vhu.cz/operace-historikon-zakladni-informace-a-objednavky-2/vzdelavaci-programy-pro-skoly-v-armadnim-muzeu-zizkov/>). Vzdělávací programy jsou realizovány v podobě práce s pracovními listy ve skupinách, nebo samostatně za asistence lektora.

V rámci programu je využíván multisenzoriální přístup: vidím – slyším – dotýkám se => pamatuji si, tedy kombinace práce s haptickými modely (například kopie sbírkových předmětů), názornými předměty a výkladu přizpůsobeného dané skupině. Žáci pracují v/s expozici/í a prezentují

získané znalosti spolužákům. Druhý stupeň ZŠ a SŠ – tematiky: Na úsvitu českých dějin, Nový věk – věk bouří, Příběh Velké války, Jak jsem prožil/a druhou světovou válku, Obrazy nepřítele, Republika! Studenti a 17. listopad 1939, První stanné právo (Vojenský historický ústav, 2020).

Tento potenciál, který by školu nic nestál (pouze náklady na dopravu) je možné i výhodně využívat jako příležitost ke školním výletu a tím zároveň prohloubit znalosti o historii a pamětihodnostech naší vlasti.

Školení POKOS problematiky pro studenty FTK: Návrhem je zorganizovat školení POKOS pro studenty finálních ročníků před dokončením studia a po úspěšném absolvování by tak mohli zahájit učitelskou praxi již s platným certifikátem proškoleného pracovníka problematiky POKOS. Byli by tak přínosem i pro samotnou školu a vedení školy by to určitě uvítalo.

Využití zjištěných dat pro další výzkum: Další využití této práce může být v tom, že se na výsledky provedeného anketního průzkumu dá navázat a získaná data dále zpracovávat, analyzovat a dohodnocovat.

Využití zjištění této práce pro podporu výuky v předmětné problematice: Zjištěné informace a výstupy obsažené v této práci by se daly využít pro zlepšení vedení výuky a přístupu k projektu POKOS v rámci studia na FTK UP (i jiných fakult UP, například Pedagogická fakulta) a dále šířit v rámci přednášek novým studentům oboru Ochrana obyvatelstva.

Návrhy pro další závěrečné práce studentů: Problematika POKOS je velice obšírná a dala by se rozpracovávat do větších detailů. Návrhem je například zadání závěrečné práce s cílem připravit a zplánovat projektový branný den na vybrané škole. Zde by si student v rámci své závěrečné práce zkusil celý proces projektu POKOS od přípravy, plánování, organizování, provedení a vyhodnocení pro potřeby zabezpečení celé akce. Dále návrhem je zavedení střelecké přípravy do výuky (s rozpracováním posloupnosti a metodiky). Další tématem by mohlo být Aktuální stav dobrovolnických spolků či branných oddílů a jejich potenciální zapojení do projektu POKOS. Témat k problematice POKOS se však nabízí daleko více.

Využití výsledků výzkumu pro zefektivnění výuky při školení POKOS: Výsledky této práce mohou posloužit i pro lektorskou činnost zmiňovaných koordinátorů POKOS (KVV) při provádění školení pedagogů, kde výstupy z provedeného sociologického výzkumu (ankety) mohou posloužit, jako zajímavý vhled a srovnání problematiky POKOS konkrétně na středních školách Olomouckého kraje.

Analýza aktuálního stavu pro potřeby OŠM KÚOK: Výstup z ankety by mohl být využit pracovníky OŠM KÚOK jako podklad pro všeobecný přehled dané problematiky. Na základě zjištěného aktuálního stavu předmětné problematiky je žádoucí, aby OŠM KÚOK reflektoval na neuspokojivý stav přípravy mládeže v uvedené oblasti a následně se pokusil spolupracovat a řešit problematiku POKOS v rámci vzdělávání mládeže.

8 ZÁVĚR

V závěru této diplomové práce lze konstatovat, že všechny stanovené cíle byly naplněny, tj. zjistit a popsat současný stav problematiky přípravy občanů k obraně státu na středních školách v Olomouckém kraji.

Na základě dostupných literárních pramenů a informací z různých zdrojů o předmětné problematice byly podrobně popsány historické aspekty, hlavní aktéři i současný stav uvedené problematiky.

Provedený sociologický výzkum formou ankety v rámci praktické části poskytl cenné poznatky o postojích a názorech pedagogických pracovníků na středních školách v Olomouckém kraji. Získaná data ankety byla analyzována, graficky i statisticky vyhodnocena a diskutována, tak aby byla srozumitelná a přehledná pro čtenáře.

Na základě výsledků anketního šetření byly zodpovězeny všechny stanovené výzkumné otázky a otestovány na stanovených hypotézách.

S využitím zjištěných dat a informací došlo k navržení možných přístupů k zefektivnění a zatraktivnění v procesu výchovy a vzdělávání mládeže v předmětné problematice.

Na základě této práce lze hodnotit, že aktuální stav přípravy žáků i pedagogů na středních školách není na dobré úrovni, spíše na neuspokojivé a neodpovídá celkové, aktuální bezpečnostní situaci a množícím se hrozbám vojenského i nevojenského charakteru. Pedagogové nejsou moc dobře informovaní o možnostech vzdělávání (školení), ale i jejich samotný přístup v oblasti POKOS není příliš kladný. Žáci na středních školách neprojevují o problematiku příliš velký zájem.

Výsledky této práce mohou sloužit jako podklad pro budoucí výzkumy a rozhodování v oblasti bezpečnosti a vzdělávání.

V práci zmíněné možnosti a návrhy, jak přistupovat k projektu POKOS jsou možnými východisky, jak na danou problematiku nahlížet. Pro některé to může být i určitým způsobem výzva a zároveň příležitost v problematice POKOS a ochrany obyvatelstva něco začít dělat a snažit se o nastavení systému a legislativy na takovou úroveň, který bude zabezpečovat funkční proces projektu POKOS do budoucna.

Čas jen ukáže, kterým směrem se systém přípravy občanů k obraně státu bude vyvíjet dál. Podmínkou je však celospolečenská shoda na potřebu problematiku přípravy občanů k obraně státu řešit. Velkou roli sehrává stát, který podmínky a systém může nastavit, rozvíjet, ale hlavně udržet funkční a efektivní.

„Nebud' jen obyvatelem, staň se občanem!“

(Ministerstvo obrany, 2024)

9 SOUHRN

Tato diplomová práce „Příprava občana k obraně státu a její realizace na střední škole“ se podrobněji zabývá historickým vývojem problematiky přípravy občanů k obraně státu na středních školách v dřívější době zaužívaná jako branná výchova.

Teoretická část je zaměřena na vymezení některých pojmů předmětné tematiky, vymezení legislativního rámce a ukotvení problematiky v procesu vzdělávání. Dále je proveden stručný vhled do historie a definování hlavní aktéři, kteří figurují v systému přípravy občana k obraně státu.

V praktické části práce bylo hlavním cílem na základě proběhlého sociologického výzkumu formou ankety zjistit aktuální stav předmětné problematiky. Získaná data byla následně analyzována, graficky a statisticky vyhodnocena a diskutována.

Výsledky praktické části společně s využitím všech informací posloužily jako základ pro navržení možných zlepšení přístupu a postojů v předmětné problematice jak v obecné rovině, tak i v oblasti vědního rámce „bezpečnost a ochrana“ a vědního oboru „kinantropologie“.

V diskuzi jsou zodpovězeny veškeré stanovené výzkumné otázky a hypotézy.

V závěru práce je nastíněna skutečnost, že současný stav uvedené tematiky není na uspokojivé úrovni a neodpovídá aktuální bezpečnostní situaci a neustále se množícím hrozbám vojenského i nevojenského charakteru. Z tohoto důvodu si problematika žádá větší pozornost a určité zatraktivnění problematiky ve formě přijatelné nejen pro mladou generaci, ale také pro celou společnost.

10 SUMMARY

This master's thesis, titled 'Preparing Citizens for the Defense of the State and Its Implementation in Secondary Schools', delves deeper into the historical development of the issue of preparation of citizens for the defense of the state in secondary schools which was previously known as military education.

The theoretical part focuses on defining some key concepts related to the topic, defining the legislative framework, and anchoring of the issue in the process of education. Furthermore, a brief insight into the history, and definition of the main actors who take part in the system of preparation of citizens for the defense of the state are provided.

The main goal of the practical part of the thesis was to determine the current state of the relevant problem, and it is based on the sociological research conducted in the form of a survey. The obtained data have been subsequently analyzed, graphically and statistically evaluated, and discussed.

The results of the practical part together with the use of all the information served as the basis for to propose possible improvements in approaches and attitudes in the relevant problem area, both in general and in the scientific framework of 'security and protection' and the scientific field of 'kinanthropology'.

All research questions and hypotheses are being addressed in the discussion.

In the conclusion of the work, it is highlighted that the current state of the topic is not at a satisfactory level and does not correspond the current security situation and the constantly increasing threats of both military and non-military nature. Therefore, the topic requires greater attention and certain attractiveness of the topic in a form acceptable not only for the young generation but also for the entire society.

11 REFERENČNÍ SEZNAM

- AČR [MO]. (2024). Co je to POKOS. <https://pokos.army.cz/>. Retrieved June 9, 2024, from <https://pokos.army.cz/co-je-pokos>
- Balabán, M., & Pernica, B. (2015). Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy (9. vydání). Nakladatelství Karolinum.
- Buzan, B., Waeber, O., & Wilde, J. de. (2005). Bezpečnost: nový rámec pro analýzu. Centrum strategických studií. Brno.
- Čapák, I. (1986). Branná výchova 2: Branný systém státu. Jednotný systém branné výchovy obyvatelstva ČSSR. Univerzita J.E. Purkyně v Brně,
- Česká školní inspekce. (2016). Vzdělávání v bezpečnostních tématech: Tématická zpráva. Česká školní inspekce.
- Český statistický úřad. (2023). Statistická ročenka Olomouckého kraje - 2023. Retrieved May 2, 2024, from <https://www.czso.cz/csu/czso/20-vzdelavani-6ms1i9zhls>
- Český statistický úřad. (2023). Vzdělávání. Retrieved May 19, 2024, from <https://www.czso.cz/csu/czso/1-vzdelavani>
- Czech Army & Defence Magazine. (2023, February 8). Projekt POKOS – Obrana státu není jen záležitostí profesionálních vojáků, ale nás všech. CZDEFENCE.cz. Retrieved June 3, 2024, from <https://www.czdefence.cz/clanek/projekt-pokos-obrana-statu-neni-jen-zalezitosti-profesionalnich-vojaku-ale-nas-vsech>
- Danda, O. (2024, June 13). Armáda nabízí studentům brigádu snů za 30 tisíc měsíčně. Novinky.cz. Retrieved June 14, 2024, from https://www.novinky.cz/clanek/domaci-armada-nabizi-studentum-brigadu-snu-za-30-tisic-mesicne-40476261#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=novinky.szhnp.box&source=hp&seq_no=2&utm_campaign=abtest244_hpdop_comments_varC&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz
- Defence24. (2023, May 27). Defence24 DAY: Bezpieczeństwo 2023. Prezentacja badań IBRIS. Defence24. Retrieved June 3, 2024, from <https://defence24.pl/polityka-obronna/defence24-day-bezpieczenstwo-2023-prezentacja-badan-ibris>
- Denik.cz. (2023, June 23). Polovina Čechů chce vojenskou službu. Čtvrtina by ale v případě války emigrovala. Denik.cz. Retrieved June 3, 2024, from https://www.denik.cz/z_domova/polovina-cechu-je-pro-obnoveni-povinne-vojenske-sluzby-20230622.html
- Denik.cz. (2023, December 27). Dozrál čas na zavedení zkrácené vojenské služby? Češi nejsou proti. Denik.cz. Retrieved June 3, 2024, from <https://www.denik.cz/veda-a-technika/povinna-vojenska-sluzba-cesko-obnova-izrael.html>

- Dolenský, J. B. (1937). Branná výchova a škola (2. vydání). Státní nakladatelství Praha.
- Evropská unie. (2009). Bezpečná Evropa v lepším světě: Evropská bezpečnostní strategie. Úřad pro publikace Evropské unie.
- Friml, J., & Hanousek, P. (1988). Branná výchova pro studující učitelství. SPN Praha.
- Fujáček, J. (2023, July 18). Státy zvažují obnovení povinné vojny. Česko sází na dobrovolné zapojení. Echo24.cz. Retrieved June 14, 2024, from <https://echo24.cz/a/H6kgZ/zpravy-domaci-navrat-povinne-vojenske-sluzby-ministryne-cernochova-aktivni-zalohy-vojna-cesko-nato>
- Gerhát, I. (2019). Koncepce přípravy občanů k obraně státu: 2019-2024 (Sekce obranné politiky a strategie MO). Vojenský historický ústav Praha.
- Hladó, P. (2011). Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol. Studijní materiál, Mendelova univerzita v Brně. https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/895365/mod_resource/content/1/Hla%C4%8Fo_Pedagogick%C3%BD%20v%C3%BDzkum.pdf
- Chládková, K. (2017, September 5). Učitelé dostanou od vojáků nový manuál, bude méně militaristický. Branná výchova se zatím nechystá. Aktualne.cz. Retrieved May 31, 2024, from <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ucitele-dostanou-od-vojaku-novy-manual-bude-mene-militaristi/r~e4ad5346925811e7867b002590604f2e/>
- Chlíbková, D., & Mazal, F. (2008). Úvaha o vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva z pohledu nejen historického. Tělesná kultura: Recenzované periodikum Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. Retrieved June 11, 2024, from <https://telesnakultura.upol.cz/pdfs/tek/2008/01/03.pdf>
- Chráška, M., & Kočvarová, I. (2014). Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků. UTB ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. https://publikace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/1004144/Kvantitativni_design_v_pedagogickych_vyzkumech.pdf?sequence=1#:~:text=
- Juřeniková, P. (2019). Kvantitativní výzkum. Www.is.muni.cz. Retrieved May 18, 2024, from https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/js19/metodika_zp/web/pages/07-quantitativni.html
- Kavan, Š. (2020). Ochrana člověka a společnosti – vývoj vzdělávání v bezpečnostních tématech. Nakladatelství Lidové noviny.
- Koštoval, D. (2024). Obranně-bezpečnostní systém ČR funguje jen z podstaty, potřebuje revizi. CZ DEFENCE, Czech Army and Defence Magazine, 2024(2), 1.
- Konířová, M. (2006). Branná výchova: soupis učebnic branné výchovy ve sbírce oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově. Muzeum Komenského v Přerově.
- Kuleba, D. (2023, December 14). Freezing the war could lead to full-scale Russian attack on NATO Kuleba. The New Voice of Ukraine. Retrieved June 13, 2024, from

<https://english.nv.ua/nation/kuleba-stresses-concerns-over-moscow-s-plans-beyond-ukraine-50376437.html>

KVV Olomouc. (2023). Příprava občanů k obraně státu: Presentace k problematice POKOS. Krajské vojenské velitelství Olomouc.

Kykal, T. (2020, March 18). Branný zákon z roku 1920. „Aby se vlk nažral a koza zůstala celá“. Wwww.vhu.cz. Retrieved June 11, 2024, from <https://www.vhu.cz/branny-zakon-z-roku-1920-aby-se-vlk-nazral-a-koza-zustala-cela/>

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). Vývojová psychologie (2. vydání). Grada.

Mets, O. (2023, June 29). Nejbezpečnější země světa – přehled pro rok 2024. Hhttps://wise.com/. Retrieved June 5, 2024, from <https://wise.com/cz/blog/nejbezpecnejsi-zeme-sveta>

Ministerstvo obrany [MO]. (2023). Ročenka Ministerstva obrany ČR 2022. Wwww.army.cz. Retrieved May 3, 2024, from <https://mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/rocenky/rocenka-2022-tisk.pdf>

Ministerstvo obrany [MO]. (2023, October 11). Stipendijní program Ministerstva obrany. Wwww.doarmady.cz. Retrieved June 9, 2024, from <https://www.doarmady.cz/file/edee/ke-stazeni/brozury/acr-stipendijni-program-mo.pdf>

Ministerstvo obrany [MO]. (2024, January 26). Ministerstvo obrany podepsalo Memorandum o spolupráci se Sokolem. Mocr.army.cz. Retrieved February 28, 2024, from <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ministerstvo-obrany-podepsalo-memorandum-o-spolupraci-se-sokolem-248976/>

Ministerstvo obrany [MO]. (2024). Příprava občanů k obraně státu (POKOS). POKOS. Retrieved March 4, 2024, from <https://pokos.army.cz/>

Ministerstvo obrany, KVV Olomouc. (2023). Krajské vojenské velitelství Olomouc. Krajské vojenské velitelství Olomouc. Retrieved June 12, 2024, from <https://kvv-olomouc.army.cz/>

Ministerstvo obrany [MO]. (2023). Ročenka Ministerstva obrany ČR 2022. Wwww.army.cz. Retrieved May 3, 2024, from <https://mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/rocenky/rocenka-2022-tisk.pdf>

Ministerstvo školství a národní osvěty. (1938). O osnovách branné výchovy na obecných (řádových) a měšťanských školách a v jednoročních učebních kursech při měšťanských školách: Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 10. března 1938, č. 34.419,

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. (2022, September 1). Rámcové vzdělávací programy. Wwww.edu.cz. Retrieved June 12, 2024, from <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>

Ministerstvo zahraničních věcí. (2023). Bezpečnostní strategie České republiky 2023. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.

Mölling, C., & Schütz, T. (2023, November 17). Preventing the Next War, Germany and NATO Are in a Race Against Time. Dgap.org. Retrieved June 13, 2024, from <https://dgap.org/en/research/publications/preventing-next-war-edina-iii>

MO. (2024). Ministerstvo obrany podepsalo Memorandum o spolupráci se Sokolem. mocr.army.cz. Retrieved 2024-02-28, from <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ministerstvo-obrany-podepsalo-memorandum-o-spolupraci-se-sokolem-248976/>

Musil, Č. (1988). Branná výchova učebnice pro střední zdravotnické školy. Avicenum.

MV-GŘ HZS ČR. (2017). Zpráva o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky všech bezpečnostních témat ve školách s návrhy dalšího postupu. Zpráva o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky všech bezpečnostních témat ve školách s návrhy dalšího postupu. Retrieved February 28, 2024, from <https://www.hzscr.cz/clanek/zprava-o-vysledcich-podrobne-analyzy-soucasneho-stavu-vyuky-vsech-bezpecnostnich-temat-ve-skolach-s-navrhy-dalsiho-postupu.aspx>

MV-GŘ HZS ČR. (2024). Ochrana obyvatelstva-výchova a vzdělávání obyvatelstva. Hasičský záchranný sbor ČR. Retrieved June 12, 2024, from <https://www.hzscr.cz/clanek/informace-a-materialy-pro.aspx>

Nejvyšší kontrolní úřad. (2023, February 27). Kontrolní závěr z kontrolní akce 22/12. Česká republika, Nejvyšší kontrolní úřad [NKÚ]. Retrieved June 3, 2024, from <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k22012.pdf>

Olomoucký kraj. (2024). Odbor školství, mládeže a tělovýchovy. Www.olkraj.cz. Retrieved May 2, 2024, from <https://www.olkraj.cz/skolstvi-a-mladez-cl-18.html>

Papadopulos, A. (2024, June 16). Poláci pořádají cvičení pro civilisty. IVysílání. Retrieved June 16, 2024, from <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/224411000100616/>

Pavlík, L. (1981). Branná výchova pro studující učitelství základních a středních škol: Určeno po posl. všech univerzitních a samostatných pedagog. fakult v ČSR.

Pechánek, V. (1986). Pedagogická praxe v branné výchově. Státní nakladatelství Praha.

Růžička, D. (1999). Období normalizace ČST – televizní seriál tematické směry seriálové tvorby. Totalita.cz. Retrieved June 11, 2024, from https://www.totalita.cz/norm/norm_kult_tt_09.php

Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR. (2023). Příprava občanů k obraně státu: Příručka pro učitele základních a středních škol (3. vydání, Vol. 2023). Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha. <https://pokos.army.cz/pro-skoly-ucitele>

Smolík, J., & Šmíd, T. (2010). Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století. Masarykova univerzita.

Smolík, J. (2020). Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci. Mendelova univerzita v Brně.

SSM ČR. (2021). Sdružení sportovních svazů České republiky. Sdružení sportovních svazů České republiky. Retrieved June 11, 2024, from <https://www.sporty-cz.cz/>

Stehlík, E., & Vaňourek, M. (2014). Moravská brigáda, 7. mechanizovaná brigáda. Martin Vaňourek ve spolupráci s Jitkou Kejřovou, nakl. V ráji.

Šedivý, J. (2019). Národní resilience České republiky versus fragmentová společnost. <https://www.lipa.cz>. Retrieved June 5, 2024, from <https://www.lipa.cz/doc/43/Jiri%20Sedivy%20-%20Resilience%20CR%20versus%20fragmentovana%20spolecnost.pdf>

Šrámková, N. (2023). Počet mladých lidí do 34 let s vysokoškolským vzděláním je v ČR podprůměrný, ukazují data OECD. [Www.eduin.cz](http://www.eduin.cz). Retrieved May 19, 2024, from <https://www.eduin.cz/clanky/pocet-mladych-lidi-do-34-let-s-vysokoskolskym-vzdelanim-je-v-cr-podprumerny-ukazuji-data-oecd/>

The New Voice of Ukraine. (2023, November 22). Frozen war frees Russia to rearm, threaten NATO within 6 years, German military analysts warn. The New Voice of Ukraine. Retrieved June 13, 2024, from <https://www.yahoo.com/news/frozen-war-frees-russia-rearm-095600006.html?guccounter=1>

Trnka, F. (1937). Metodika branné výchovy na školách národních: Tělesná výchova mládeže. s. n. Brno.

Velitelství Teritoriálních sil. (2023). Metodické pokyny k provádění přípravy občanů k obraně státu v působnosti Teritoriálních sil Tábor: Čj. MO 741/2023-4305. AČR.

Vláda ČR. (2021, June 21). Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030. Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030. Retrieved May 22, 2024, from <https://www.hzscr.cz/clanek/vlada-cr-schvalila-novou-koncepci-ochrany-obyvatelstva.aspx>

Vojenský historický ústav. (2020). Vzdělávací programy pro školy v Armádním muzeu Žižkov. [Www.vhu.cz](http://www.vhu.cz). Retrieved June 11, 2024, from <https://www.vhu.cz/operace-historikon-zakladni-informace-a-objednavky-2/vzdelavaci-programy-pro-skoly-v-armadnim-muzeu-zizkov/>

Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego Wrocław. (2024, March 12). Co to jest edukacja dla bezpieczeństwa? Retrieved June 3, 2024, from <https://studia-pedagogiczne.pl/aktualnosci/co-to-jest-edukacja-dla-bezpieczenstwa/>

12 SEZNAM POUŽITÝCH LEGISLATIVNÍCH A NORMATIVNÍCH AKTŮ

Česká republika, Parlament ČR. (1969, January 8). Zákon č. 2/1969 Sb.: Zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky (kompetenční zákon). Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-2>

Česká republika, Parlament ČR. (1973, July 3). Zákon č. 73/1973 Sb. Zákon o branné výchově. Zákony pro lidi. Retrieved June 15, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1973-73>

Česká republika, Parlament ČR. (1992, December 16). Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.: Ústava České republiky. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

Česká republika, Parlament ČR. (1994, July 7). Zákon č. 153/1994 Sb.: Zákon o zpravodajských službách České republiky. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-153>

Česká republika, Parlament ČR. (1998, April 22). Ústavní zákon č. 110/1998 Sb.: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>

Česká republika, Parlament ČR. (1999, September 14). Zákon č. 219/1999 Sb.: Zákon o ozbrojených silách České republiky. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219?text=%E2%80%A2%09Z%C3%A1kon+%C4%8D.+219%2F1999+Sb.%2C+o+ozbrojen%C3%BDch+sil+%C3%A1ch+%C4%8Cesk%C3%A9+republiky>

Česká republika, Parlament ČR. (1999, September 14). Zákon č. 221/1999 Sb.: Zákon o vojácích z povolání. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-221>

Česká republika, Parlament ČR. (1999, September 14). Zákon č. 222/1999 Sb.: Zákon o zajišťování obrany České republiky. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222?text=z%C3%A1kona+%C4%8D.+222%2F1999+Sb.%2C+o+zaji%C5%A1%C5%A5ov%C3%A1n%C3%AD+obranu+%C4%8Cesk%C3%A9+republiky>

Česká republika, Parlament ČR. (1999, October 12). Zákon č. 218/1999 Sb. Zákon o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon). Zákony pro lidi. Retrieved June 15, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-218>

Česká republika, Parlament ČR. (1999, November 18). Zákon č. 310/1999 Sb.: Zákon o pobytu ozbrojených sil jiných států na území České republiky. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-310>

Česká republika, Parlament ČR. (2000, June 28). Zákon č. 239/2000 Sb.: Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

Česká republika, Parlament ČR. (2000, June 28). Zákon č. 240/2000 Sb.: Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

Česká republika, Parlament ČR. (2000, June 29). Zákon č. 241/2000 Sb.: Zákon o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-241>

Česká republika, Parlament ČR. (2002). Zákon č. 130/2002 Sb. Zákon o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje). Zákony pro lidi. Retrieved May 19, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-130>

Česká republika, Parlament ČR. (2002, April 9). Zákon č. 119/2002 Sb. Zákon o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních). Zákony pro lidi. Retrieved June 15, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-119>

Česká republika, Parlament ČR. (2004, September 24). Zákon č. 563/2004 Sb.: Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Zákony pro lidi. Retrieved May 19, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Česká republika, Parlament ČR. (2004, September 24). Zákon č. 561/2004 Sb.: Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Česká republika, Parlament ČR. (2004, November 29). Zákon č. 585/2004 Sb.: Zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon). Zákony pro lidi. Retrieved June 15, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585>

Česká republika, Parlament ČR. (2013, August 21). Zákon č. 300/2013 Sb.: Zákon o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii). Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-300>

Česká republika, Parlament ČR. (2016, January 13). Zákon č. 45/2016 Sb.: Zákon o službě vojáků v záloze. Zákony pro lidi. Retrieved May 31, 2024, from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-45>

13 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
ATM	Armádní technický magazín
ATOM	Armádní technický obrázkový magazín
AZ	Aktivní zálohy
BOČR	Branné oddíly České republiky
CO	Civilní ochrana
ČR	Česká republika
ČŘ HZS ČR	České ředitelství Hasičského záchranného sboru
ČSLA	Československá lidová armáda
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
DOSAAF	Dobrovolná společnost pro spolupráci s armádou, letectvem a námořnictvem
EU	Evropská unie
FB	Facebook
FTK UP	Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS	Integrovaný záchranný systém
KÚ	Krajský úřad
KVV	Krajské vojenské velitelství
MO	Ministerstvo obrany
MV	Ministerstvo vnitra
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NATO	Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)
NKÚ	Národní kontrolní úřad
NUTS II	Nomenklatura územních statických jednotek (Nomenclature Unit of Territorial Statistic)
OPR	Obecní úřad s rozšířenou působností
OPZHN	Ochrana proti zbraním hromadného ničení
OŠM KÚ OK	Odbor školství, mládeže Krajského úřad Olomouckého kraje
PČR	Policie České republiky
Ped VŠ	Pedagogové VŠ
POKOS	Příprava občana k obraně státu
RVP	Rámcový vzdělávací program

RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP SOV	Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání
SOPS MO	Sekce obrané politika a strategie Ministerstva obrany
SSS ČR	Sdružení sportovních svazů České republiky
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SŠ	Střední škola
SVAZARM	Svaz pro spolupráci s armádou
ŠVP	Školní vzdělávací program
TerS	Teritoriální síly
VelTers	Velitelství teritoriálních sil
ZHN	Zbraně hromadného ničení
ZŠ	Základní škola

14 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1

Příručka Příprava občanů k obraně státu – čelní strana

Obrázek 2

Oficiální propagační logo projektu POKOS

Obrázek 3

Základní grafické znázornění aktérů a povinností projektu POKOS

Obrázek 4

Grafické znázornění aktérů, povinností a procesů projektu POKOS

Obrázek 5

Rozmístění Armády České republiky

Obrázek 6

Jste pro obnovení povinné vojenské služby? (Czy jesteś za przywróceniem obowiązkowej służby wojskowej?)

Obrázek 7

Jste pro to, aby byla v Česku opět povinná základní vojenská služba, a to v délce 6 měsíců?

Obrázek 8

Anketní otázka na zájem účasti na kurzu základní přípravy jako „letní brigáda

15 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1

Přehled branné výchovy a vzdělávání k obraně v českých zemích

Tabulka 2

Přehled klíčových změn, činností a následku v oblasti POKOS po roce 1989

Tabulka 3

Obecný přehled středního školství Olomouckého kraje

Tabulka 4

Počet středních škol a žáků Olomouckého kraje

Tabulka 5

Počet pedagogických pracovníků středních škol jednotlivých okresů Olomouckého kraje

Tabulka 6

Počet ostatních pedagogických pracovníků středních škol jednotlivých okresů Olomouckého kraje

Tabulka 7

Procentuální srovnání počtu pedagogických pracovníků a respondentů středních škol jednotlivých okresů Olomouckého kraje

16 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1

Anketní otázka č. 2: Věk

Graf 2

Anketní otázka č. 3: Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf 3

Anketní otázka č. 4: Jaká je Vaše dosavadní pedagogická praxe?

Graf 4

Anketní otázka č. 5: Na jakém typu střední školy nyní působíte?

Graf 5

Anketní otázka č. 6: V jakém okrese Olomouckého kraje je střední škola, na které nyní působíte?

Graf 6

Anketní otázka č. 11: Máte nebo měl/a jste možnost absolvovat nějaký jiný kurz (školení) k výuce o ochraně obyvatelstva?

Graf 7

Anketní otázka č. 12: Má Vaše škola vyškoleného pedagoga, který by se problematikou přípravy občanů k obraně státu systematicky zabýval?

Graf 8

Anketní otázka č. 13: Domníváte se, že vedení Vaší školy podporuje aktivity spojené s přípravou občanů k obraně státu nebo například účast pedagogů na školeních v uvedené oblasti?

Graf 9

Anketní otázka č. 16: V jakém předmětu na Vaší škole je obsažena problematika přípravy občanů k obraně státu či ochrany obyvatelstva?

Graf 10

Anketní otázka č. 17: Myslíte si, že je důležité vzdělávat žáky v oblasti ochrany obyvatelstva v dnešní době?

Graf 11

Anketní otázka č. 18: Uvítali byste samostatný předmět v oblasti ochrany obyvatelstva (něco na způsob branné výchovy)?

Graf 12

Anketní otázka č. 19: Podpořil/a byste myšlenku zavedení jedné povinné hodiny týdně do výuky žáků Vaší školy zaměřené na ochranu obyvatelstva?

Graf 13

Anketní otázka č. 20: S jakými institucemi by podle Vás měla škola spolupracovat při realizaci témat ochrany obyvatelstva?

Graf 14

Anketní otázka č. 21: V případě, že by problematika ochrany obyvatelstva byla vyučována jako samostatný předmět, jaká by měla být časová (hodinová) dotace?

Graf 15

Anketní otázka č. 22: Které formy a metody výuky tematiky ochrany obyvatelstva považujete za nejuvhodnější a nejakceptovanější?

Graf 16

Využívané metody a formy ke vzdělávání žáků v oblastech bezpečnosti (v %)

Graf 17

Anketní otázka č. 23: V jaké oblasti problematiky ochrany obyvatelstva by měly být aplikované praktické formy výuky?

Graf 18

Anketní otázka č. 24: Jste pro zavedení praktických manipulací s palnými zbraněmi (sborka x rozborka)?

Graf 19

Anketní otázka č. 25: Jste pro zavedení praktického výcviku se zbraní včetně vedení střelby (vzduchové, airsoftové, atd.), tak jak tomu bylo dříve v rámci branné výchovy?

Graf 20

Anketní otázka č. 26: Která témata podle Vašeho názoru považujete z hlediska ochrany obyvatelstva za klíčová a nejdůležitější pro žáky na středních školách?

Graf 21

Anketní otázka č. 27: Jak vnímáte aktuální stav povědomí dnešní středoškolské mládeže (Vašich žáků) ohledně ochrany obyvatelstva?

Graf 22

Osvojují si žáci dostatečně znalosti a dovednosti v oblastech ochrany obyvatelstva? – podíl škol (v %)

Graf 23

Anketní otázka č. 29: V jaké instituci jste sloužil/a či působil/a?

Graf 24

Anketní otázka č. 30: Jste pro obnovení základní vojenské služby, či její určité období?

17 PŘÍLOHY

17.1 Leták – POKOS – další vzdělávání pedagogických pracovníků

DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮV

PŘÍPRAVA OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU

Problematika obrany státu je zařazena v rámcových vzdělávacích programech pro základní i střední vzdělávání. Obsah přípravy občanů k obraně státu je začleněn do vzdělávacích oblastí „Člověk a jeho svět“, „Člověk a společnost“ a „Člověk a zdraví“. Krajské vojenské velitelství Vás zve na akreditované školení určené pro pedagogy. Rozsah školení je 4 hodiny. Školení je zdarma. Bližší informace o termínech a místech školení naleznete na níže uvedených adresách.

Co je obsahem školení?

- vymezení problematiky, právní rámec
- bezpečnost České republiky a obrana státu
- bezpečnostní systém, krizové stavy
- zapojení České republiky v mezinárodních organizacích
- poslání Armády České republiky
- branná povinnost, vojenská činná služba, záloha ozbrojených sil

Proč?

- proškolení lektori
- certifikát o absolvování školení
- metodické doporučení k výuce
- nabídka další spolupráce, možnost čerpání dotací
- prezentace na školách
- metodická příručka, reklamní a propagační materiál

Důležité odkazy

www.kvv-olomouc.army.cz
www.pokos.army.cz
www.facebook.com/pokos_army.cz
www.twitter.com/pokos_army.cz

17.2 Pozvánka k školení pedagogických pracovníků v problematice POKOS

Krajské vojenské velitelství Olomouc

Dobrovského 6, Olomouc, PSČ 779 00, datová schránka sw3aei4

Vážená paní ředitelko,
vážený pane řediteli,

ráda bych Vás pozvala na školení organizovaného v rámci vzdělávacího programu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků pro přípravu občanů k obraně státu (POKOS), které je začleněno do vzdělávacích oblastí „Člověk a jeho svět“ a „Člověk a společnost“. Toto školení je akreditované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (čj. MSMT-35302/2014 ze dne 30. září 2014). Školení pedagogických pracovníků je organizováno Krajským vojenským velitelstvím v Olomouci. Školení je především určeno pro pedagogické pracovníky zabývající se touto problematikou v rámci výuky na středních a základních školách.

Samotné školení je organizováno zdarma v rozsahu do 4 vyučovací hodiny a všichni účastníci tohoto školení následně obdrží certifikát o absolvování školení s příručkou pro učitele, která obsahuje potřebné informace k výuce problematiky POKOS.

2 termíny konání: 6. dubna 2022, 09:00 hod.
7. dubna 2022 09:00 hod.

místo konání: Dům armády Olomouc (DAO) – Tř. 1. Máje 3, Olomouc.

Vzhledem k tomu, že počet účastníků školení je omezen, žádám Vás o případné potvrzení účasti, a to nejpozději do 29. března 2022, s uvedením vybraného termínu a následným vyplněním a odesláním přihlášky na e-mail irovskal@army.cz.

Bližší informace týkající se problematiky POKOS lze také získat na internetových stránkách Ministerstva obrany (www.pokos.army.cz) a Krajského vojenského velitelství Olomouc (www.kvv-olomouc.army.cz/pokos).

Kontaktní osoba: kpt. Ing. Lenka Irovská, Krajské vojenské velitelství Olomouc, tel. 973 407 901, 606 720 334, irovskal@army.cz.

17.3 Vyjádření Etické komise FTK UP

Fakulta
tělesné kultury

Vyjádření Etické komise FTK UP

Složení komise: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D. – předsedkyně
Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.
Mgr. Michal Kudláček, Ph.D.
Mgr. Filip Neuls, Ph.D.
prof. Mgr. Erik Sigmund, Ph. D.
doc. Mgr. Zdeněk Svoboda, Ph. D.
Mgr. Jarmila Štěpánová, Ph.D.

Na základě žádosti ze dne 4. 4. 2024 byl projekt závěrečné práce

Autor /hlavní řešitel/: Ing. Jan Brunclík

s názvem: **Příprava občana k obraně
státu a její realizace na střední škole**

schválen Etickou komisí FTK UP pod jednacím číslem: 52/2024
dne: 24. 4. 2024

Etická komise FTK UP zhodnotila předložený projekt a **neshledala žádné rozpory** s platnými zásadami, předpisy a mezinárodními směrnicemi pro výzkum zahrnující lidské účastníky.

Řešitel projektu splnil podmínky nutné k získání souhlasu etické komise.

za EK FTK UP
doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.
předsedkyně

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury
Komise etická
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc

Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc | T: +420 585 636 009
www.ftk.upol.cz

17.4 Informovaný souhlas s vyplněním dotazníku (účastníka, ředitele/lky)

Informovaný souhlas účastníka

Všechny údaje o Vás jsou důvěrné. Údaje o Vaší totožnosti nebudou veřejně dostupné a údaje se budou zpracovávat a vyhodnocovat v zakódované podobě. Jakmile se budou publikovat výsledky studie, Vaše osobní údaje zůstanou utajené.

Děkuji Vám za ochotu zúčastnit se studie a spoluprací na ní přispět k rozšíření poznatků o přípravě občana k obraně státu a její realizace na střední škole.

Já, _____ (jméno a příjmení vepište hůlkovým písmem), narozený/á dne _____ souhlasím, že se dobrovolně zúčastním studie. Byl/a jsem informovaný/á o podstatě a účelu projektu.

Jsem si vědomý/á, že účast na projektu je dobrovolná a svoji účast mohu kdykoli ukončit. Všechny osobní údaje sú považované za důvěrné a moje jméno, adresa a telefonní číslo se nebude nikde zveřejňovat.

Dobrovolně souhlasím s účastí na této studii.

Datum:

Podpis dobrovolníka:

Informovaný souhlas ředitele/lky

Všechny údaje o Vás a Vaší škole jsou důvěrné. Údaje o Vaší totožnosti a příslušníků Vašeho pedagogického sboru nebudou veřejně dostupné a údaje se budou zpracovávat a vyhodnocovat v zakódované podobě (platforma SURVIO.COM). Jakmile se budou publikovat výsledky studie, veškeré osobní údaje zůstanou utajené.

Děkuji Vám za ochotu zúčastnit se studie a spoluprací na ní přispět k rozšíření poznatků problematiky a tématu **Příprava občana k obraně státu a její realizace na střední škole**.

Já, _____ (jméno a příjmení vepište hůlkovým písmem), narozený/á dne _____ souhlasím, že se dobrovolně zúčastním studie. Byl/a jsem informovaný/á o podstatě a účelu projektu (výzkumu). Dále umožním dobrovolně účast na studii příslušníkům mého pedagogického sboru v mé gesci.

Jsem si vědomý/á, že účast na projektu je dobrovolná a svoji účast mohu kdykoli ukončit. Všechny osobní údaje sú považované za důvěrné a moje jméno, adresa a telefonní číslo se nebude nikde zveřejňovat, stejně tak i jména, adresy a telefonní kontakty příslušníků pedagogického sboru střední školy v mé gesci.

Dobrovolně souhlasím s dobrovolnou účastí mé osoby a příslušníků pedagogického sboru na uvedené studii na střední škole v mé gesci.

Datum:

Podpis dobrovolníka – ředitel školy:

17.5 Anketa – dotazníkové šetření

POKOS

Dobrý den, jmenuji se Jan Brunclík a jsem studentem navazujícího magisterského studia Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého Olomouc oboru: Učitelství pro ZŠ a SŠ a ochrana obyvatelstva. Zároveň jsem aktivním příslušníkem Armády České republiky.

Dovolte mi Vás tímto oslovit a požádat o vyplnění dotazníku níže, který Vám nezabere více jak 5 minut.

Dotazník má sloužit pro zpracování výzkumné části mé diplomové práce na téma: **Příprava občanů k obraně státu (POKOS) a její realizace na středních školách.**

Předem děkuji za Váš čas, ochotu a spolupráci.

Vyplněním dotazníku souhlasíte s Vaší účastí ve studii. Potvrzujete, že Vám je více než 18 let. Vaše účast ve výzkumu je zcela dobrovolná a můžete ji kdykoli přerušit či z ní odstoupit. Vyplněním souhlasíte se zpracováním údajů, které zde poskytnete. S daty (sociodemografická data, mezi která patří například věk, pohlaví, dosažené vzdělání apod.) bude nakládáno v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES a zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů. Je zaručena ochrana důvěrnosti Vašich osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být Vaše osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s Vaším výslovným souhlasem. Vy naopak nebudete proti použití výsledků z této studie. Získané výsledky budou využity pro účely mé diplomové práce. Data budou zpracována standardním aplikačním a programovým vybavením a dále publikována, komentována a diskutována v závěrečné práci.

1 Pohlaví:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Muž
 Žena

2 Věk:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- do 26 let 27 - 50 let 51 - 64 let 65 a starší

3 Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Střední s maturitní zkouškou Vyšší odborné Vysokoškolské bakalářské Vysokoškolské magisterské Vysokoškolské doktorské

4 Jaká je Vaše dosavadní pedagogická praxe?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Méně než 5 let 6 - 10 let 11 - 20 let 21 - 30 let 31 a více let

5 Na jakém typu střední školy nyní působíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Gymnázium Střední odborná škola Střední odborné učiliště Střední škola zřízená pro žáky podle § 16 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon (speciální škola)

6 V jakém okrese Olomouckého kraje je střední škola, na které nyní působíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Jeseník Olomouc Prostějov Přerov Šumperk

7 Máte vlastní zkušenost s výukou problematiky branné výchovy (ochrany obyvatelstva) v minulosti?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano Ne

8 Znáte význam a obsah problematiky přípravy občanů k obraně státu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano Ne

9 Máte nějakou předchozí zkušenost s problematikou přípravy občanů k obraně státu v rámci Vaší učitelské praxe?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano Ne

10 Zúčastnil/a jste se nějakého školení v oblasti přípravy občanů k obraně státu či ochrany obyvatelstva v minulosti?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

Ano Ne

11 Máte nebo měl/a jste možnost absolvovat nějaký jiný kurz (školení) k výuce o ochraně obyvatelstva?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď. Případně uveďte.*

Ano Ne
 v případě "Ano" (uveďte jaký):

12 Má Vaše škola vyškoleného pedagoga, který by se problematikou přípravy občanů k obraně státu systematicky zabýval?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

Ano, několik Ano, jednoho Ne Nevím

13 Domníváte se, že vedení Vaší školy podporuje aktivity spojené s přípravou občanů k obraně státu nebo například účast pedagogů na školeních v uvedené oblasti?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

Rozhodně ano Spíše ano Spíše ne Rozhodně ne

14 Máte zájem zúčastnit se školení či kurzu pro vzdělávání v oblasti přípravy občanů k obraně státu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

Ano Ne

15 Máte informace o možnostech školení pedagogů v oblasti přípravy občanů k obraně státu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

Ano Ne

16 V jakém předmětu na Vaší škole je obsažena problematika přípravy občanů k obraně státu či ochrany obyvatelstva?

Nápověda k otázce: *Je možné vybrat více možností.*

- Občanská nauka / Společenské vědy
 Rodinná výchova
 Přírodní vědy (Biologie, Chemie, Fyzika)
 Výchova ke zdraví
 Tělesná výchova
 Kultura a umění
 V jiném předmětu (doplňte, uveďte):

17 Myslíte si, že je důležité vzdělávat žáky v oblasti ochrany obyvatelstva v dnešní době?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Rozhodně ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Rozhodně ne

18 Uvítali byste samostatný předmět v oblasti ochrany obyvatelstva (něco na způsob branné výchovy)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Rozhodně ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Rozhodně ne

19 Podpořil/a byste myšlenku zavedení jedné povinné hodiny týdně do výuky žáků Vaší školy zaměřené na ochranu obyvatelstva?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Rozhodně ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Rozhodně ne

20 S jakými institucemi by podle Vás měla škola spolupracovat při realizaci témat ochrany obyvatelstva?

Nápověda k otázce: *Je možné vybrat více možností.*

- Armáda České republiky
 Hasičský záchranný sbor ČR
 Policie ČR
 Zdravotnická záchranná služba
 Nedokážu posoudit / Nevím
 Jiný návrh, v případě potřeby vyjádřete svůj názor:

21 V případě, že by problematika ochrany obyvatelstva byla vyučována jako samostatný předmět, jaká by měla být časová (hodinová) dotace?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď. Případně vyjádřete svůj názor.*

- 1 hodina týdně
 1 hodina za 14 dní
 1 hodina za měsíc
 Nedokážu posoudit / Nevím
- Jiný návrh, v případě potřeby vyjádřete svůj názor:

22 Které formy a metody výuky tématiky ochrany obyvatelstva považujete za nejvýhodnější a neakceptovanější?

Nápověda k otázce: *Vyberte maximálně 5 možností.*

☐ Výklad a práce s učebnicí a texty	☐ Zážitekové programy ve spolupráci s institucemi (AČR, PČR atd.)	☐ Exkurze u uvedených institucí	☐ Výuková a motivační videa poskytnutá od zainteresovaných institucí
☐ Interaktivní výukové programy	☐ Praktická ukázka techniky, materiálu, vybavení, prostředků	☐ Praktická ukázka zbraní pasivní (sborka a rozborka)	☐ Praktická manipulace se zbraní vybavení, zbraní, munice atd.
☐ Praktický nácvik (výcvik, střelba)			

23 V jaké oblasti problematiky ochrany obyvatelstva by měly být aplikované praktické formy výuky?

Nápověda k otázce: *Je možné vybrat více možností.*

☐ Dopravní výchova	☐ Oblast OPZHN (ochrana proti zbráním hromadného ničení)	☐ Reakce na mimořádné situace	☐ Sebezáchova a přežití (improvizace)
☐ Střelecká příprava	☐ Zdravotní příprava	☐ V rámci ochrany obyvatelstva není potřeba aplikace praktických forem výuky.	

24 Jste pro zavedení praktických manipulací s palnými zbraněmi (sborka x rozborka)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano
 Ne
 Nevím

25 Jste pro zavedení praktického výcviku se zbraní včetně vedení střelby (vzduchové, airsoftové, atd.), tak jak tomu bylo dříve v rámci branné výchovy?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Rozhodně ano Spíše ano Spíše ne Rozhodně ne

26 Která témata podle Vašeho názoru považujete z hlediska ochrany obyvatelstva za klíčová a nejdůležitější pro žáky na středních školách?

Nápověda k otázce: *Vyberte maximálně 5 možností.*

☐ Bezpečnost (bezpečnostní problematika a strategie státu)	☐ Dopravní výchova a požární ochrana	☐ Chování při mimořádných událostech, živelní pohromy, ochrana proti účinkům toxických látek atd.	☐ Chování za běžných rizik
☐ Integrovaný záchranný systém	☐ Kriminalita	☐ Kybernetická bezpečnost - kyberšikana, prevence rizikového chování na internetu	☐ Nauka o vlasti a historii státu
☐ Nauka o zbraní	☐ Obrana státu - Armáda České republiky (POKOS - Příprava občana k obraně státu)	☐ Orientace v prostoru - topografie, pobyt a přežití v přírodě	☐ Prevence rizikového (sociálně-nežádoucího) chování
☐ Sebeobrana	☐ Terorismus	☐ Zdravotní příprava a zásady poskytování první pomoci	

27 Jak vnímáte aktuální stav povědomí dnešní středoškolské mládeže (Vašich žáků) ohledně ochrany obyvatelstva?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Na velmi dobré úrovni Na dobré úrovni Na dostačující úrovni Na nedostačující úrovni

28 Sloužil/a či působil/a jste v institucích, souvisejících s problematikou ochrany obyvatelstva?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano Ne

29 V jaké instituci jste sloužil/a či působil/la?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď nebo více odpovědí.*

- Armáda České republiky Hasičský záchranný sbor Horská záchranná služba Jednotka dobrovolných hasičů Policie ČR (městská policie)
- Vězeňská služba Zdravotnická záchranná služba
- Jiné (uvedte):

30 Jste pro obnovení základní vojenské služby, či její určité období?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Rozhodně ano Spíše ano Spíše ne Rozhodně ne

31 Máte připomínku, návrh, nápad či doporučení k zefektivnění a zatraktivnění výuky v rámci ochrany obyvatelstva a přípravy občanů k obraně státu?

Nápověda k otázce: *Uvedte, prosím, děkuji!*